

PANNON EGYETEM

Gazdálkodás-és Szervezéstudományok Doktori Iskola

**A magyar atlétikai sportág hatásmechanizmusa a stakeholder preferenciák
nézőpontjából**

Doktori (PhD) értekezés

DOI:10.18136/PE.2017.662

Készítette:
Hargitai Dávid Máté

Témavezető:
Prof. Dr. Veres Zoltán

Veszprém

2017

A magyar atlétikai sportág hatásmechanizmusa a stakeholder preferenciák nézőpontjából

Az értekezés doktori (PhD) fokozat elnyerése érdekében készült a Pannon Egyetem
Gazdálkodás-és Szervezéstudományok Doktori Iskolája keretében

Menedzsment tudományágban

Írta: Hargitai Dávid Máté

Témavezető: Prof. Dr. Veres Zoltán

Elfogadásra javaslom (igen / nem)

.....

(témavezető)

A jelölt letett komplex vizsgán %-ot ért el,

.....

(a Doktori Iskola vezetője)

Az értekezést bírálóként elfogadásra javaslom:

Bíráló neve: igen /nem

.....

(bíráló)

Bíráló neve: igen /nem

.....

(bíráló)

A jelölt az értekezés nyilvános vitáján%-ot ért el.

Veszprém,.....

.....

(a Bíráló Bizottság elnöke)

A doktori (PhD) oklevél minősítése.....

Veszprém,.....

.....

(az EDHT elnöke)

TARTALOMJEGYZÉK

Tartalomjegyzék.....	1
Ábrajegyzék	3
Táblázatjegyzék.....	4
Köszönetnyilvánítás	6
Kivonat.....	7
Abstract	8
Auszug.....	9
1. A kutatás jelentősége és célkitűzései.....	10
2. A kutatás elméleti háttere	14
2.1. Fogalmi keretrendszer	14
2.2. A sport funkciói.....	20
2.3. A sport közgazdaságtana.....	23
2.4. Magyarországi sportpolitika.....	28
A sport és a politika kapcsolata a rendszerváltás előtt	28
A sport és a politika kapcsolata a rendszerváltás után.....	29
A hazai sportirányítás napjainkban	30
2.5. Sportfinanszírozás magyarországon.....	36
2.6. Sportaktivitás és egészségi állapot.....	43
2.7. Stakeholder elmélet.....	49
2.7.1. Stakeholder fogalma és jellemzői.....	49
2.7.2. Érintett elméletek csoportosítása	51
2.7.3. Vállalati érintettek kezelésének és bevonásának szintjei	58
2.7.4. Stakeholderek a sportban.....	60
2.8. Nonbusiness marketing és CSR	63
2.9. Preferenciák vizsgálhatósága	68
3. Kutatási kérdések, hipotézisek és alkalmazott vizsgálati módszerek.....	73
3.1. Kutatási kérdések	73
3.2. Fogalmi meghatározás	74
3.3. Hipotézisek.....	76
3.3. A kutatás módszertana	78

3.3.1. A kutatás kvalitatív módszere	79
3.3.2. A kutatás kvantitatív módszerei	81
4. Empirikus kutatás eredményei	85
4.1. Kvalitatív kutatás eredménye	85
4.1.1. Kvalitatív keretek meghatározása.....	85
4.1.2. Kapcsolati háló	90
4.1.3. Egészségügyi funkció	94
4.1.4. Szocializációs funkció	99
4.1.5. Példakép funkció	101
4.1.6. Üzleti érték	102
4.1.7. Befolyásoló tényezők kódrendszere	105
4.2. Kvantitatív kutatás eredményei	112
4.2.1. Kérdőíves adatgyűjtés	112
4.2.2. A minta általános jellemzői és összefüggései	113
4.2.3. Sportfunkció dimenziói	124
4.2.4. Klaszterelemzés	132
5. Kutatási eredmények	135
5.1. A hipotézisek ellenőrzése.....	135
5.2. A tézisek megfogalmazása	138
5.3. Új és újszerű eredmények bemutatása	140
5.4. A kutatási eredmények gyakorlati alkalmazhatósága	143
5.5. A kutatás korlátai és új irányvonalai	146
6. Irodalomjegyzék	147
7. Mellékletek	159

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: A sport és jellemzői	16
2. ábra: A sporttermékek struktúrája.....	18
3. ábra: A sportgazdaság felépítése.....	26
4. ábra: Gratton-Taylor sportiparág-modellje	26
5. ábra: Állami támogatás rendszere a magyar sportban	36
6. ábra: Az állami támogatási rendszer kívánt állapota a sportban	37
7. ábra: Sportszövetség kiadásszerkezete	39
8. ábra: Havonta sportolók %-os aránya	44
9. ábra: A lakosság sportolási kedve	45
10. ábra: Sporteseményre járás gyakorisága	46
11. ábra: A vállalkozás stakeholder modellje.....	50
12. ábra: A stakeholder elmélet hármass csoportosítása.....	52
13. ábra: Hatalom/ érdek mátrix	53
14. ábra: Stakeholder erőter	54
15. ábra: Érintettek bevonásának szintjei és elemei	59
16. ábra: A sport közösségi kapcsolatai	62
17. ábra: CSR-piramis és újraértelmezése	67
18. ábra: A kutatás adatgyűjtésének folyamata	78
19. ábra: Magyar atlétikai klubok terület szerinti megoszlása	88
20. ábra: Feltárt kapcsolatrendszer a kvalitatív kutatás alapján.....	92
21. ábra: A minta piramis jellegű felépítése	119
22. ábra: Edzők életkori megoszlása	120
23. ábra: Könyök-teszt	128

TÁBLÁZATJEGYZÉK

1. táblázat: A sporttevékenységek legfőbb területei-értékei- funkciói	22
2. táblázat: A sportgazdaság szintjei	24
3. táblázat: A Magyar Atlétikai Szövetség 2017 bevételei (tervezet)	39
4. táblázat: A Magyar Atlétikai Szövetség 2017 kiadásai (tervezet)	40
5. táblázat: Közösségi pénzforrásból történő sportfinanszírozás	41
6. táblázat: Piaci pénzforrásból történő sportfinanszírozás	42
7. táblázat: Látens stakeholder csoport jellemzői	55
8. táblázat: Várakozó stakeholder csoport jellemzői	55
9. táblázat: Stakeholder elméletek összefoglaló táblázata	57
10. táblázat: Hasznosság értelmezésének fejlődéstörténete	70
11. táblázat: A korrelációs együttható lehetséges értékei	82
12. táblázat: 2010-2012 magyar atlétikai pontverseny eredményességi táblázata	86
13. táblázat: 2014-2016 magyar atlétika csapatbajnokság pontverseny eredményességi táblázata	87
14. táblázat: Magyar atlétikai klubok a népességszám függvényében	89
15. táblázat: Kapcsolati háló változóinak gyakorisági megoszlása a belső érintettek körében	93
16. táblázat: Az egészségügyi dimenzió feltárt változói	98
17. táblázat: Szocializációs funkció feltárt változói	100
18. táblázat: Sportsiker dimenzió feltárt változói	102
19. táblázat: Az üzleti érték dimenzió feltárt változói	104
20. táblázat: A befolyásoló tényezők nyílt kérdésekből kódolt rendszere	107
21. táblázat: Egészség dimenzió gyakorisági táblázata	108
22. táblázat: Szocializációs dimenzió gyakorisági táblázata	109
23. táblázat: Sportsiker dimenzió gyakorisági táblázata	110
24. táblázat: Üzleti dimenzió gyakorisági táblázata	111
25. táblázat: A minta nem szerinti megoszlása	113
26. táblázat: Kor változó általános statisztikai adatai	114
27. táblázat: A minta végzettségének gyakorisági megoszlása	114
28. táblázat: Lakhely változó transzformált eredménye	115
29. táblázat: Lakhely eloszlása a mintában	115
30. táblázat: A sportág érintettjeinek megoszlása a mintában	116
31. táblázat: A válaszadók újracsoportosítása	117
32. táblázat: Korcsoport kategóriák a magyar atlétikában	118
33. táblázat: Az újrakódolt minta gyakorisági megoszlása	118
34. táblázat: Iskolai végzettség és kor összefüggése 1. csoportban	120
34. táblázat: A minta általános demográfiai adatai	123
35. táblázat: KMO és Bartlett-teszt	124
36. táblázat: Kommunalitás vizsgálat	126
37. táblázat: Teljes magyarozott variancia hat faktor esetén	127
38. táblázat: Goodness-of-fit teszt	128
39. táblázat: Rotált faktor mátrix eredménye	131

<i>40. táblázat: Végleges klaszterközepek öt klaszter esetében</i>	132
<i>41. táblázat: Végleges klaszterközepek három klaszter esetében</i>	132
<i>42. táblázat: Stakeholderek megoszlása klaszterek szerint</i>	134
<i>43. táblázat: Stakeholderek megoszlása klasztereken belül</i>	134

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

*Ezúton szeretnék köszönetet mondani **Dr. Veres Zoltán Tanár Úrnak**, doktori témavezetőmnek, aki mindvégig irányította és segítette doktori kutatásomat. A disszertáció nem jöhetett volna létre maximális támogatása nélkül.*

*Külön köszönöm **Sasné Dr. Grósz Annamáriának**, hogy 10 éve támogatja emberi és szakmai fejlődésem. Beszélgetéseink, közös kutatásaink és munkáink, mind hozzájárultak ahhoz, hogy ez a dolgozat elkészüljön.*

*Köszönet illeti Csejtei János, Fülöp Tamás, Hartdégen Zsolt, Jilling László, Németh Attila, Takács Tibor és Tóth Norbert **barátaimat**, akik a dolgozat elkészítésének nehéz ideje alatt is mindvégig mellettem álltak, segítettek, elviseltek és szerettek.*

*Hálámat és köszönetemet fejezem ki **Családomnak**, akik szeretetben neveltek, támogattak, tanítottak és tanítottak. Köszönöm nekik, hogy mindig türelmesek, megértőek velem és hihetetlenül hálás vagyok, hogy vannak nekem. Tudom jól, hogy bármiben számíthatok rájuk, hiszen: „Első a Család ”!*

Ajánlás

*Doktori értekezésemet szeretett **Édesapám** és **Dr. Bittner Péter** emlékére ajánlom, akik már sajnos nem érhatték meg a dolgozat beadását.*

KIVONAT

A sport szerepe az elmúlt évtizedekben meglehetősen nagy változásokon ment keresztül. A sport egyéni szinten nézve önmegvalósítás, a szabadidő eltöltésének egyik lehetséges eszköze, továbbá az egészségtudatos életvitel egyik meghatározó tényezője. A magyar sport nem tudott megfelelni a globalizálódott (verseny)sport XXI. századi kihívásainak, ennek okai meglehetősen komplexek, egyaránt vannak társadalmi gazdasági és szakmai komponensei, ennek legnagyobb elszenvedői a sportegyesületek. A sport értékeinek megőrzése és fejlődésének elősegítése érdekében minden érintettnek együtt kell működnie.

A doktori értekezés célkitűzése, hogy a magyarországi atlétikai sportág hatásmechanizmusát (működését) áttekintse, feltárja azokat a stakeholder csoportokat és hatásokat, melyek meghatározzák a sportág működését. A stakeholder csoportok értékelése a hozzájuk tartozó preferenciáikon keresztül történik. Ennek köszönhetően vizsgálhatóvá válik, hogy milyen különbözőségek és hasonlóságok tapasztalhatók az egyes érintett csoportokban, továbbá mely faktorok határozzák meg viselkedésüket.

A disszertáció széleskörűen mutatja be a téma elméleti keretrendszerét. Kiemelt figyelmet fordít a sport/sportszolgáltatás és stakeholder-menedzsmentre, preferenciakutatásra, valamint az elméleti megalapozás részét képezi a nonbusiness szektor és a CSR kapcsolata.

Az empirikus kutatás a sport egyes funkcióira építve különböző dimenziókon keresztül mutatja be az atlétikát mint sportágot, szolgáltatást. A kvalitatív módszer a kvantitatív kutatás megalapozó és megelőző lépése, amely strukturálatlan, feltáró jellegű, kis mintán alapszik, és a kutatási probléma megértését szolgálja. A kutatás első lépéseként feltáró terepmunka történt mini-fókuszcsoporthozos interjúk formájában (edzők, sportolók, sportági vezetők körében), annak érdekében, hogy a sportágot meghatározó érintett csoportok mellett, az attitűdök és lehetséges preferenciák feltárára kerüljenek. A kutatás második szakasza a feltárt stakeholder csoportok bevonásával történő, nagy mintán végzett kérdőíves felmérésre épült. A kutatás megállapításai kvalitatív és kvantitatív elemzések útján kerültek megfogalmazásra.

ABSTRACT

The main role of sport has been affected by major changes in the last decades. From the aspect of individuals, sport is one of the ways to self-realization, spending your free time and one of the fundamentals of health-conscious life style. Hungarian sport is unable to fulfill the expectations of the 21st century globalized sport for many complex reasons which includes social, economic and professional components and this mostly effect the local sport associations. In order to preserve the values of sport and to sub serve its development, all concerned parties have to cooperate.

The main scope of the dissertation is to review the effect mechanics (operation) of Hungarian athletic sport and discover the stakeholder groups and effects which define the operation of this sport. The evaluation of stakeholder groups is done by studying the preferences connected to them. As a result, we can examine the differences and similarities of groups mentioned and also discover the factors defining their behavior.

The dissertation presents a wide scope to the theoretical frame of the topic. It pays important attention to sport/sport supply and stakeholder management; research of preferences and its theoretical thesis base includes the connection of non-business sector and CSR.

The empirical research based on the sport individual functions represents athletics as a sport and service through different dimensions. The qualitative method is the grounding and preceding step of quantitative research which is non-structured, exploratory, based on small sample and mainly serves to understand the research problem. The first step of research was exploratory field work by minimal focus group interviews (coaches, sportsmen, sport division leaders) to explore attitudes and possible preferences beside the identification of concerned groups defining the sport division. The second step of research was based on questionnaire survey using great samples including the formerly explored stakeholder groups. The conclusions of this research were presented via qualitative and quantitative analytics.

AUSZUG

Die Rolle des Sports hat sich in den letzten Jahrzehnten beträchtlich verändert. Aus individueller Sicht ist der Sport eine Art von Selbstverwirklichung, ein mögliches Mittel die Freizeit zu verbringen, sowie ein maßgeblicher Faktor der gesundheitsbewussten Lebensgestaltung. Der ungarische Sport konnte den Herausforderungen des globalisierten Leistungssports im 21. Jahrhundert nicht gerecht werden. Deren Gründe sind sehr komplex und sie bestehen aus sowie gesellschaftlichen, wirtschaftlichen als auch fachlichen Komponenten. Die Sportvereine müssen zum größten Teil diese Nachteile ertragen. Um die Werte des Sports zu bewahren und die Weiterentwicklung zu ermöglichen muss jeder Betroffene miteinander kooperieren.

Einen Überblick über der Wirkungsmechanismus des ungarischen atletischen Sports zu schaffen, die ausschlaggebende Stakeholdergruppen und Einflüsse zu entdecken gehören auch zur Zielsetzung der Doktorarbeit. Die Stakeholdergruppen werden nach ihren Präferenzen bewertet. Diese Ergebnisse ermöglichen eine Auswertung der Ähnlichkeiten und Unterschiede zwischen den betroffenen Gruppen, zuzüglich welche Faktoren im Verhalten maßgebend sind.

Die Dissertation zeigt den Rahmenstruktur umfassend auf und beachtet insbesondere die Präferenzforschung, das Sport/Dienstleistung und Stakeholder-Management. Außerdem ist die Beziehung zwischen dem Non-Businessbereich und CSR ein wichtiges Bestandteil der theoretischen Grundlagen.

Die empirische Forschung zeigt die Athletik auf, basierend auf einzelne Funktionen des Sports wie ein Sportart und Dienstleistung. Die qualitative Methode ist der vorhergehende und festlegende Schritt der quantitativen Forschung, was unstrukturiert, explorativ, basiert auf kleine Stichprobeneinheit und sie dient dem Verstehen des Forschungsproblem. Um neben der ausschlaggebenen Gruppen des Sportarts die Attitüde und mögliche Präferenzen zu entdecken, wurden aufdeckende Feldforschungen am Anfang in Form von Interviews mit Mini-Fokusgruppen ausgeführt. Die zweite Phase basiert auf eine Fragebogenerhebung an einer großen Stichprobe mit den Stakeholder-Gruppen. Die Feststellungen der Forschung wurden nach qualitativen und quantitativen Analysen formuliert.

1. A kutatás jelentősége és célkitűzései

Témaválasztásom középpontjába a sportot helyeztem. A sport szerepe az elmúlt évtizedekben meglehetősen nagy változásokon ment keresztül. A sport egyéni szinten nézve önmegvalósítás, a szabadidő eltöltésének egyik lehetséges eszköze, továbbá az egészségtudatos életvitel egyik meghatározó tényezője. Társadalmilag is meghatározó, hiszen közösségformáló, nemzeti összetartó erőt befolyásoló tényező (Madarász, 2016), emellett jelentős gazdasági ágazattá vált, erősen kommercializálódott. Pozitív gazdasági hatásai is könnyen beláthatók. Bleyer és Saliterer (2007) tanulmánya munkaadó és munkavállalói szemszögből vizsgálta a fizikai aktivitás pozitív hatásait (pl.: teljesítőképesség növekedése, stressz-toleranciaszint, koncentráció javulása). Ezenkívül a sportbeli részvétel pozitív externáliái számos egyéb területen is értelmezhetők: oktatás, bűnözés csökkenése, társadalmi befogadás, személyes elégedettség és társasági élet (Downward és társai, 2009). Az egészséges életmód fontos elemeként említhető, amely pozitív hatással van az életminőségre és a várható élettartamra. Ugyanakkor az Európai Unió Tanácsának Főtitkársága által készített vitaanyagban (2017: 13549/17 Sport 82) rávilágítottak a XXI. századi sport előtt álló fő kihívásokra, melyekkel szembe kell nézni. Jelentős probléma a mérkőzés eredményének tiltott befolyásolása, a korrupció, a doppingesetek, az erőszak. Problémaként jelenik meg a finanszírozás átláthatatlansága és a mozgásszegény életmód terjedése. A MOB (2012) szerint a magyar sport nem tudott megfelelni a globalizálódott (verseny)sport XXI. századi kihívásainak, ennek okai meglehetősen komplexek, egyaránt vannak társadalmi gazdasági és szakmai komponensei, ennek legnagyobb elszenvedői a sportegyesületek. Az elnökség szerint e kihívások három fő csoportba sorolhatók: kormányzás, integritás és a sport szerepe a társadalomban. Az említett forrás összegző gondolatának lényege: *„A sport értékeinek megőrzése és fejlődésének elősegítése érdekében minden érintettnek együtt kell működnie”*.

Kutatásomban ezeket az értékeket vizsgálom a sport funkcióinak segítségével a magyar atlétikai sportágon keresztül. Az atlétika fogalmi kereteit megvizsgálva a következő mozgásformákra vonatkozó alapformákat foglalja magában: járás, futás, ugrás, dobás valamint bizonyos esetekben ezek kombinációja. Ennek köszönhetően nagymértékben hozzájárul az egészség megőrzéséhez, képes tökéletesíteni az alapvető emberi mozgáskészséget, amellett, hogy fejleszti a fizikai képességeket és elősegíti az értelmi, erkölcsi és akarati tulajdonságok helyes kialakítását. Ez alapján megállapíthatjuk, hogy

az elterjedtség függvényében az atlétika alapsportág. Az atlétika, mind szabály mind versenylehetőségeiben (80 féle) meglehetősen komplex. Először a történelem során a görögöknél találkozunk a mai értelemben vett atlétikával, melyről Homérosz írásaiban olvashatunk első ízben: „athletos” azaz, aki nehéz munkát végez, míg Pindárosz már a versenyzőket (valamilyen díjért, hivatásszerűen vetélkedők) nevezte így. Az idő előrehaladtával folyamatosan szofisztikálódott az atlétika, meghatározott versenyszámok kerültek kialakításra egészen a görög városállamok bukásáig. A római korban nem fordítottak kiemelt figyelmet az atlétikára, sőt vallási oldalról bűnösnek tekintették, hiszen a testiség megjelenését látták benne. Széleskörű elterjedése a középkorban sem volt jellemző, ami annak volt köszönhető, hogy az egyes népek és nemzetek, elzártan éltek egymástól. Ennek ellenére sikerült átmenteni a görög testkultúra vívmányait, részben tovább is fejlesztve őket, melyek sikeresen beépültek a modern sporttevékenységbe. A polgári forradalmak és a reneszánsz eszmeiség hatására a görög kultúra újra előtérbe került, ennek eredményeként az atlétika is új fejlődésnek indult. A fordulópont mégis a XIX. század második felében következett be, amikor a sportágnak sikerült kilépnie a szigetországból (Anglia) és fokozatosan kezdett elterjedni Európában és Amerikában. A csúcspontot a századfordulón érte el, mikor is megrendezésre került az első nemzetek közötti atlétikai verseny (New York és London között). 1896-ban Coubertinnel az élen sikerült feléleszteni az ókori olimpiák gondolatát, és megrendezésre kerültek Athénban az első újkori olimpiai játékok, ahol a versenyszámok meghatározó részét az atlétika adta. A két világháború természetesen a nemzetközi versenyekre és a sportra is rányomta a bélyegét (Olimpiák, Európa Bajnokságok, nemzetközi találkozók elmaradása), de 1952-től kezdve azt állíthatjuk, hogy a kontinentális versengések újra teret nyerhettek, az atlétikában rejlő értékek, valamint a sportág népszerűsége újra fellendítette a sportágot (Koltai, 1980).

Célom, hogy az értékek mentén feltárjam azokat a hatásokat, melyek meghatározzák az adott sportág / sportszolgáltatás működését. A sportszolgáltatás eredményesebbé tételéhez fel kell tárnunk azokat az érintett csoportokat (stakeholdereket), akik meghatározhatják ennek működését (*Milyen a magyarországi sportgazdaság - illetve leszüktve az atlétikára - stakeholder struktúrája?*), továbbá meg kell ismernünk a hozzájuk tartozó attitűdöket, különböző nézőpontok szerint (*Melyek azok a funkcionális területek (preferenciaszegmensek), amelyek leginkább jellemzik ezt a sportszolgáltatást?*). Ennek köszönhetően vizsgálhatóvá válik, hogy milyen

különbözések és hasonlóságok tapasztalhatók az egyes érintett csoportokban, továbbá mely faktorok határozzák meg viselkedésüket (*Milyen az egyes funkcionális területek (preferenciaszegmensek) és stakeholderek összefüggése?*).

Ennek jelentősége azért számottevő, mert hatalmas tömegeket mozgat meg az atlétika, különböző formában. Spiriev Attila, a Magyar Atlétikai Szövetség (MASZ) szakmai igazgatója által tartott előadásában (*A világ atlétikája, az atlétika világa, 2013*) rámutatott arra, hogy évente több tízezer atlétikai verseny kerül megrendezésre (hazánkban 2017-es évben közel 150 verseny), amiből következik, hogy hatalmas tömegeket mozgat meg éves szinten, így belátható, hogy üzleti potenciállal rendelkezik. Mindezt megerősíti Gyulai Márton a Magyar Atlétikai Szövetség főtitkára 2016.06.14-én tett nyilatkozata mely szerint egyre népszerűbb sportág az atlétika, több ezer regisztrált sportolóval növekszik évente a létszám, bár egzakt számok nem kerültek meghatározásra. A sportágfejlesztési koncepció (2013) célja az volt, hogy a felnőtt és közvetlen utánpótlás korosztály mellett a gyermekekre is nagy hangsúlyt fektessenek és növeljék az atlétikapályára kilátogatók számát (Sport XXI. program). Ennek a megnövekedett tömegbázisnak viszont meglehetősen eltérőek lehetnek a preferenciái és attitűdjei, ezért érdemes ezeket valamilyen rendszer szerint kezelni. Célom, hogy az atlétika hatásmechanizmusát (működését) áttekintsem, valamint kutatásom segítségével hozzájárulni a menedzsment jellegű működések hatékonyabbá tételéhez, melyre az eredmények tudatában kívánok javaslatokat tenni. Jelen dolgozatban nem csak a sportolókra koncentrálok, hanem meghatározó érintett csoportokra is kiterjesztem a kutatást, hiszen a sportági működést számos stakeholder csoport befolyásolhatja.

A fent leírt cél összetettsége megköveteli, hogy az elméleti keretrendszer összefoglalásában több területtel is foglalkozzak. Kiemelt figyelmet fordítottam a sport/sportszolgáltatás és stakeholdermenedzsmentre, valamint ennek közös halmazára. Továbbá az elméleti megalapozást kiegészítettem a nonbusiness szektor és CSR elemeivel, és általánosságban a preferenciakutatás területével.

Magyarországon a sport kérdésével tudományos értekezések formájában számos kutató foglalkozott, ezen belül a sportmarketing és sportgazdaság közös halmazával kapcsolatban már lényegesen kevesebb szerzőt említhetünk meg (András, Dénes, Gyömörei, Hoffmann, Kassay, Kozma, Nagy, Váci). Az említett szerzők elsősorban a sport finanszírozási kérdéseivel és problematikájával foglalkoztak, részben ebből következik, hogy a kutatók elsősorban a professzionális sportot/ sportágakat vizsgálták. Ez alapján megállapítható, hogy a dolgozat fő kutatási célja, mely szerint a sportban érdekelt stakeholderek preferenciáit megismerjük, újszerűnek mondható, magyarországi környezetben még nem vizsgálták a kutatók.

2. A kutatás elméleti háttere

A kutatás elméleti hátterében először a sport és sportszolgáltatás fogalmi keretrendszerét vizsgálom meg, majd ezek kontextusába helyezem az empirikus kutatás során felhasznált sportfunkciókat. Az elméleti áttekintés során figyelmet fordítottam a magyarországi sportpolitikai rendszer bemutatására, hiszen a mai napig meghatározó jelenléttel bír. Ennek függvényében érdekesnek tartottam a jelenlegi sportaktivitási és egészségi állapot helyzetének bemutatását. A disszertáció szempontjából releváns az egyes stakeholder elméletek összevetése, valamint a preferenciák vizsgálhatóságának kérdése. A vizsgált speciális területből (sport) adódóan a nonbusiness szektor és a CSR kapcsolatrendszere sem hagyható figyelmen kívül.

2.1. FOGALMI KERETRENDSZER

Ebben a fejezetben kívánom bemutatni azokat az alapvető fogalmakat, melyek a disszertáció alapját nyújtják és szorosan kapcsolódnak a sport közgazdaságtani értelmezéséhez. A sport minden szintje az Európai Unióban a mindennapok részévé vált, ennek köszönhetően a sport gazdasági vetülete is egyre jobban felértékelődik. A 2015-ös évben (2015. évi törvényjavaslat a központi költségvetésről) a kormány 118,3 milliárd forintot költött a magyar sport fejlesztésére (sport népszerűsítése, doppingellenes tevékenység, stadionfejlesztési program, sportágfejlesztési koncepciók támogatása, sportági szakszövetségek akadémia rendszerének kialakítása, a Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) működésének finanszírozása). A fent említett forrásból is egyértelműen kitűnik, hogy a sport gazdasági jelentősége megkérdőjelezhetetlen. Folyamatos növekedése már a 90-es és 2000-es években is igényt teremtett a sportgazdasági elemzéseknek, ezáltal nagymértékben növekedett a sport gazdasági szakirodalma (András, 2003a).

A sport fogalmi keretrendszerének pontos meghatározása szükséges ahhoz, hogy a megjelenő fogalmak egyértelműek legyenek. Véleményem szerint ez kiemelkedően fontos egy olyan terület vonatkozásában, ahol nem minden esetben találunk elfogadott meghatározásokat.

A sport eredetének vizsgálata lehetővé teszi, hogy megismerhessük azokat a tényezőket, melyek magukban hordozták a sport iparaggá, üzleti szolgáltatássá válását. A sport mai formájának kialakulását a XVIII. századra teszik, területileg Angliát jelölik meg. A

sport tisztán a civil és a non-profit szféra részeként, tehát az üzleti vállalkozásoktól elkülönülve alakult ki. Rituális népi tevékenységekből alakult ki, melyet az elit saját képére formált, és a sportjellegű tevékenységeket az elitképzésbe építették. Ennek a rétegnek volt kellő jövedelme, hogy az oktatásban részt vegyenek és szabadidővel is rendelkeztek, így a sport az életük részévé vált. Ezután az egyes sportágakban kialakultak a szabályok és megindult a földrajzi térben való terjedése is (Guttmann, 2004). A XIX. században növekedett a társadalomban a jövedelem és szabadidő, ezért tömegessé válhatott a sport. A társadalmi kiteljesedése is megindult, hiszen már az alsóbb rendű társadalmi osztályok nevelésében is felhasználták. A terjedés következtében a kultúrákban is változás történt. A sport már megélhetési formát is jelenthetett, valamint az alsóbb rétegeknek kitörési lehetőséget nyújtott. Klasszikus értelemben (András, 2000) a sport fizikai erőfelfejtással járó szabadidőben végzett tevékenység. A XX. századra ez az értelmezés már több irányba kiterjedt, amit manapság is számos tényező tágít (Sárközy, 2002). Az életmódbeli változások hatására nőtt a szabadidősport iránti érdeklődés, aminek eredményeként új sportágak jelentek meg. Emellett a sport professzionális irányzatának kialakulása lehetővé tette a sportolók számára, hogy jövedelemszerző tevékenység legyen. Az egészségügy szintén kitágította a sport szerepét, egészségmegőrző és rehabilitációs vonatkozásban, ami lehetőséget adott a rétegsportok (gyerek-, diák-, szenior) és a technikai sportok kialakulására. Megállapíthatjuk, hogy a szabadidősport célja a testmozgás, míg a látványsport középpontjában a versengés áll (Nagy, 1995).

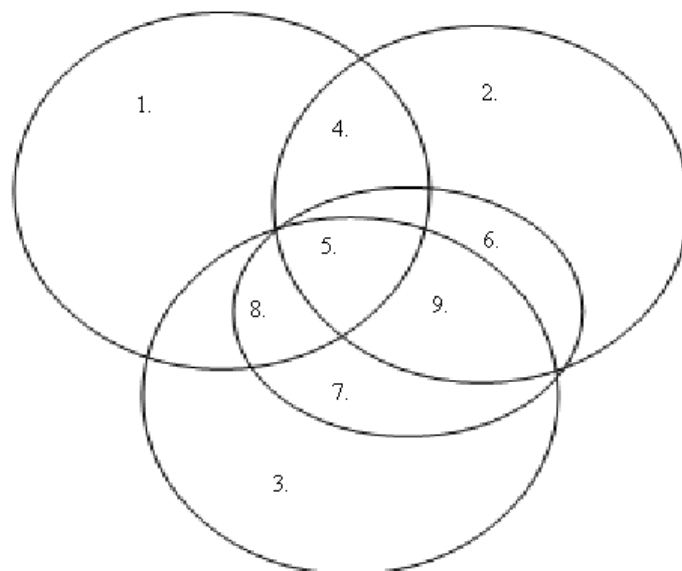
A sport fogalmát a fejlődéstörténeti áttekintő után az Európai Sport Charta-ra támaszkodva lehet a legpontosabban meghatározni, mely szerint: „Sport minden olyan fizikai tevékenység, amelynek célja esetenként vagy szervezett formában a fizikai és szellemi erőnlét kifejezése vagy fejlesztése, társadalmi kapcsolatok teremtése, vagy különböző szintű versenyeken eredmények elérése.” (Európai Sport Charta, 1992, 10. o.) A leírt fogalom vonatkozásában ki kell emelni a fizikai és szellemi erőfelfejtés kettősségét, hiszen ez minden sporttevékenység kapcsán különböző mértékben, eltérő dominanciával, de megjelenik.

A Fehér Könyv (2007) a sport definiálására az Európa Tanács által meghatározott értelmezést használja: „A fizikai aktivitás minden formája, amely alkalmi vagy rendszeres gyakorlás által fizikai állóképesség és mentális jóllét kifejezését vagy

fejlesztését, szociális kapcsolatok létrehozását vagy versenyeredmények elérését célozza minden szinten.”

A sport eredetét nézve civiltevékenység, ami a társadalom egyik fontos alrendszere, a kultúra része, melyet már a gazdasággal együtt lehet csak vizsgálni. Kritikaként megfogalmazható, hogy a fogalmak többsége az üzleti funkciót sok esetben háttérbe szorítják, ezért fontos a sport *közgazdasági vonatkozásainak* tisztázása is.

A következő halmazábra összefoglaló jelleggel mutatja meg számunkra, a sport kiterjedtségét és annak jellemzőit, az ellipszis alakzat mutatja be a sport fogalmának fejlődését.

1. ábra: A sport és jellemzői
Forrás: András (2003a)

1. Szabadidős tevékenység
2. Versenyek
3. Fizikai tevékenységek
4. Amatőr, szabadidős sportolók által vívott versenyek
5. A hagyományos értelemben vett sport
6. Profi státuszú sportoló által végzett póker, sakk
7. Profi státuszú sportoló felkészülése
8. Kocogás, úszás, séta
9. A legtöbb látványsport

Az *1. ábra* pontosan szemlélteti, hogy az első három kategória és a sport kapcsolata milyen további alrendszeret képez. A kutatás középpontjában lévő atlétikát meglehetősen bonyolult elhelyezni ebben a rendszerben, hiszen a sportág alapvetően amatőr szinten működik hazánkban, viszont néhány vonásában profinak tekinthető. A sporttörvény értelmében a professzionális sport versenyrendszere a szakszövetségek által kiírt hivatásos vagy professzionális bajnokság. Résztevői többségében hivatásos sportolók. A bajnokságban a sportági szakszövetség az amatőr sportolók részvételét is engedélyezheti (Sporttörvény 2004. 31. § (1-2)). Vannak versenyzők, akik jövedelemszerzési céllal foglalkozásszerűen sportolnak. Meghatározó jövedelme munkavállalói szerződés útján a munkaadó sportszervezettől származik (Sporttörvény 2004. I. 1 § (4)). Ezzel szemben meg kell említeni, hogy a sportolók nagy része ilyen értelemben amatőr, és sok esetben inkább a szabadidősport jelleg dominál. Ha a szakirodalmat nézzük (Szabó, 2009) a szabadidősport az egyén fizikai aktivitása, testedzése, amelynek célja az egészség fejlesztése és a szabadidőnek az egyén (sportfogyasztó) számára szórakoztató eltöltése. A sportteljesítmény növelésére való törekvés és a versengés jelen van, de kevésbé jellemzi. Általában sportszervezeti háttérrel működik, akár valamely hivatásos sportot is működtető klub szakosztályaként (Gyömörei, 2014).

A sport fogalmi meghatározásai, annak jellemzői rámutattak arra, hogy ma már a sportot termékként/szolgáltatásként érdemes vizsgálni. Az 1980-as évek közepétől változások történtek a fejlett piacgazdaságok sportjában, az alapszükségletek magasabb fokon történő kielégíttetésének és a megnövekedett szabadidőnek köszönhetően a sportszolgáltatások iránti keresletet növelte. A sport szolgáltatásként történő értelmezésének és a szolgáltatásmenedzsment-elemei megjelenítésének következtében fogyasztóorientált tevékenységként jelenik meg. A sportszolgáltatás általános megközelítésben a rendelkezésre álló erőforrások olyan felhasználása, melynek célja a hozzáadott értékteremtés a fogyasztó állapotában történő változásokon keresztül (András, 2003b). Pontosabb meghatározást Hoffmann (2007, 134. o.) ad számunkra: „A sporttermék fogalma alatt minden olyan jószágot értünk, azaz terméket, szolgáltatást és ezek kombinációját, amely a sportnézők, -résztevők, a sportban szponzorként/támogatóként és közvetítőként (média) megjelenők igényeit hivatott kiszolgálni.” Hoffmann (2007) a sporttermékek struktúráját – termékfogalma analógiát alkalmazva - három szinten értelmezi (*2. ábra*), ahol a sportegyesületek vagy sportvállalkozások a magiszolgáltatás nyújtói, melyekhez a sporttermék egyéb elemei és

kiegészítő szolgáltatásai kapcsolódnak. A két tényező (magszolgáltatás és kiegészítő szolgáltatások) egymással kölcsönhatásban alkotnak komplex rendszert (szolgáltatáscsomag), melyek együttesen kerülnek értékesítésre (Mullin és társai, 2007). A sport szolgáltatásként történő értelmezéséből fakadóan számos sajátosságot lehet megfogalmazni (Veres, 2009; Hoffmann, 2007):

- A szolgáltató teljesítménye és az igénybe vevő által tapasztalt szolgáltatás térben és időben változó lehet. A sportban az emberi teljesítménytényező kerül előtérbe a tárgyi feltételekkel szemben. Sok esetben ez a bizonytalanság a sporttevékenység kapcsán képes fenntartani a fogyasztó érdeklődését.
- A sportszolgáltatás személy- és kapcsolatorientált. Egyik oldalról a fogyasztó nélkül nincs szolgáltatás. Másik oldalról a sportszolgáltatással kapcsolatban a fogyasztók gyakran érzelmileg elkötelezettek és a szolgáltatás fogyasztása általában közösségben történik, ezek a tényezők pedig nagymértékben befolyásolhatják a fogyasztó hasznosságérzetét.
- A sportszolgáltatás összetettségének köszönhetően nagyon nehéz a minőség meghatározása, ellenőrzése és az ár kialakítása.
- Nem tárolható, adott helyen és időben kell fogyasztani melyet, a szakirodalomban gyakran „az igazság pillanataként” fogalmazzák meg.

2. ábra: A sporttermékek struktúrája
Forrás: Hoffmann (2007) alapján saját szerkesztés

A sportszolgáltatás előállításának két módozatát különböztetjük meg. Egyrészt üzleti alapon, ahol a sportvállalkozás nyereséges működése fogalmazódik meg, mint legfontosabb cél, másrészt nem üzleti (elsősorban egyesületi) alapon, melynél a sportolók hasznosságának maximalizálása jelenti az elsődleges célt (András, 2003b).

Az értekezés témájából eredően rendkívül releváns kérdés a sportszolgáltatások menedzselése. Meg kell érteni a nyújtott szolgáltatással kapcsolatban a fogyasztók, tágabb értelemben az érintettek különböző hasznosságértékeit. A következő alfejezetben ennek a vetítési alapját fogom lehatárolni.

2.2. A SPORT FUNKCIÓI

A sport funkcióinak meghatározásai korábban is ismertek voltak, csak a hangsúlyok helyeződtek át a különböző történelmi korszakokban. A kezdeti időszakban a versengés került előtérbe, amely társadalmi és történelmi aspektusokat figyelembe véve mára számos tényezővel, elsősorban társadalmi funkciókkal és értékekkel egészült ki. A hazai szakirodalomban a sport alapfunkciójaként Nádori-Bátonyi (2003) öt tényezőt határozott meg, amely összhangban van a 2004. évi I. törvénnyel (Sporttörvény). A példakép funkciót az említett szerző a nevelés funkció részeként értelmezi, de más forrásokban, jóllehet a nevelés kontextusában, mégis abból kiemelve kezelik (Gyömörei, 1995).

Egészségügyi funkció: a fizikai tevékenység lehetőséget kínál a lakosság egészségének megszilárdításához, néhány betegség meggyógyításának pedig fontos eszköze, szerepet játszik a szív- és érrendszeri, valamint a rákbetegségek megelőzésében (prevenció), végül javítja az életminőséget, elsősorban az idősek körében. Az Eurobarometer 2010-es felmérése szerint, a lakosság 77%-a bizonyult inaktívnak, hiszen havi három alkalomnál nem mozog többet. A magyarok 53%-a soha nem végez rendszeres testmozgást, ez az érték az európai átlagot nézve csak 37% (Ács, 2007).

Nevelési funkció: A sportban történő aktív részvétel a funkció keretében a kiegyensúlyozott személyiség fejlesztésére szolgál minden korcsoportban. A versengésben a személyiségvonások fejleszthetők, továbbá könnyen transzferálhatók az élet bármely területére (Nagykálldi, 1995).

Szociális funkció: A sport közösségfejlesztő, alkalmas eszköze az erősen összetartó, összekapcsolódó társadalom kiépítésének (társadalmi kohézió), a türelmetlenség, az erőszak, a kirekesztés és a rasszizmus elleni küzdelemnek, továbbá az alkohol- és kábítószer-fogyasztás mérséklésének, megelőzésének; a sport révén segítséget kaphatnak a társadalmi integrációhoz a munkaerő piacról kiszorult emberek is, hiszen a sport segítségével képesek vagyunk elfogadni másokat.

A nevelés és szociális funkció értelmezésénél tapasztalhatunk átfedéseket, ezért megvizsgáltam a két tényező kapcsolatát neveléstudományi szempontból. Gombos (1998) „*A sport szocializációja és nevelés*” című tanulmányában részletesen tárgyalja a különböző felfogásokat aszerint, hogy a szocializációt a kultúra, a társadalom vagy az egyén szemszögéből vizsgáljuk. Geulen (1989) gondolatmenetére épít, amely a

következésképpen fogalmazható meg: A szocializáció a személyiség kibontakozása a tárgyi és személyi környezetével való interakciói alapján. Ez a felfogás magában foglalja azt a feltevést, hogy a személyiség genezisében a környezeti feltételek szükségesek és meghatározó módon közreműködnek, valamint ezek a feltételek társadalmi közvetítéssel jelennek meg. Ezt az összefüggést nem determinálnak, hanem komplex kölcsönhatásnak kell felfogni, amelyben a szubjektum maga aktívan vesz részt, s amelyben magát individuummá fejleszti, nem korlátozza a nevelő és nevelt viszonyára, meghatározott tudattartalmak közvetítésére vagy intézményekre. A fogalom tehát a nevelést is magában hordozza, logikailag a szocializáció fogalmának alárendelt.

Példakép funkció: A közösségben való élet már az őskorban is megjelent az embereknél. A közösséget alapvetően négy tényező határozza meg (Hankiss, 1983): közös cél, közös érdekek, közös értékrend valamint ezek meglétének a tudata. A társadalmi rendszerben az individuum és annak személyisége megmarad, a sport által akár fel is értékelődhet, hiszen egy adott keretrendszerben teljesítményével kiemelkedhet, melynek eredményeképpen kialakulhat a tisztelet, és példaképpé válhat a közösség tagjai számára. A példakép funkció értelmezése közvetlen módon teret nyer az élsportolók és olimpiások esetében, közvetett módon a sportág teljesítményében, sportsikereiben, népszerűségében teljesedik ki. A marketingnek (pl.: sportszponzoráció, CSR tevékenységek) és médiának köszönhetően napjainkban ez egyre inkább előtérbe kerül.

Kulturális funkció: a sport többletlehetőséget ad a gyökéresztéshez, a környezet jobb megismeréséhez, a jobb társadalmi integrációhoz, a környezet hatékonyabb megvédéséhez. A nemzetközi sportrendezvények (olimpia, világbajnokság) nagyban hozzájárulnak a kultúrák közötti különbségek megértéséhez, elfogadásához.

Rekreációs funkció: a sporttevékenység értékes szabadidős elfoglaltság, és lehetőséget nyújt egyéni, valamint közösségi szórakozásra. A sport mind közérzetünk, mind teljesítőképeségünk javítására, megszilárdítására, fizikai-szellemi képességek növelésére koncentrál.

A következő lépés, hogy meghatározzam a sport „élő” szegmensein belül, milyen domináns értékek jelennek meg, ezek hogyan kapcsolódnak a sportfunkció egyes vetületeihez. Az élősport kifejezés alapvetően nem gazdálkodástani, elsősorban önkormányzatok támogatási gyakorlatában használatos fogalom.

A sporttevékenységet és a sportrendezvényekkel kapcsolatos sportolást jelenti. Az élősporton belül két kategóriát különíthetünk el. Egyrészt az élősportot, amely az elit és a hivatásos sport együtteséből jön létre. Alapvetően a kiemelkedő sportteljesítmények jellemzik. Másrészt a közösségi sportot, ahol a sportolásból nem származik jövedelme a sportolónak, a kategórián belül megjelenik a lakossági (közvetlen szervezeti háttér nélküli szabadidősport), szabadidősport, az oktatási rendszerek verseny- és szabadidősportja, valamint az egyesületek utánpótlás képzése is (Gyömörei, 2012).

	Élő sport szegmensei	A szegmens értékei	Domináns sportfunkció
Élősport	Profi / hivatásos sport	üzlet, ismertség, imázs, kereskedelem, politika	Gazdasági, üzleti
	Elitsport	Példakép, infrastrukturális közjavak fejlesztése, lokális- és nemzetközi presztízs	Példakép
Közösségi sport	Utánpótlás, iskolai-egyetemi sport	testkultúra, mozgásoktatás, nevelés, szocializáció	Nevelés és szociális
	Lakossági és szabadidő sport	egészségfejlesztés, munkaképesség megőrzése, képzés	Egészségügyi

1. táblázat: A sporttevékenységek legfőbb területei-értékei- funkciói

Forrás: Gyömörei (2012), Nádori-Bátonyi (2003) alapján saját szerkesztés

Az 1. táblázat mutatja számunkra, hogy a funkció meghatározásánál sokkal erőteljesebb szerepet kap a sport társadalmi jelentősége. A funkciók leírásánál és értelmezésénél, a nevelés és szociális funkciót külön kategóriákként említettem, de a szegmensértékekből levezetve, továbbá a két fogalom közötti átfedésből adódóan az empirikus kutatásban egy kategóriaként vizsgálom, mint szocializációs funkció. Az empirikus kutatásom során a domináns sportfunkciók keretében vizsgálom az atlétikát. A fentebb leírt keretrendszer viszont nem tartalmazza a sport gazdasági-üzleti funkcióját, pedig a táblázatból is egyértelműen következik, hogy meghatározó szegmensérték. Ennek hiányát kívánom pótolni a következő fejezetben a sport közgazdaságtani értelmezésével.

2.3. A SPORT KÖZGAZDASÁGTANA

A sportgazdaság a sportjavak és szolgáltatások előállításában, elosztásában, a cserében és fogyasztásban felmerülő döntési alternatívákkal és e döntések megvalósításának társadalmi környezetével és következményeivel foglalkozik (Dénes-Misovicz, 1994, 57.o). Az első sportgazdaságtani témájú írás az 1950-es évek környékén született Amerikában, majd nem sokkal később már Angliában is foglalkoztak a témával; kiemelten a csapatsportokkal és a különböző ligákkal. A sportmenedzsment területét alapvetően két fő irányból közelítették meg a kutatók. Egyes szerzők a sport, valamint a sportolók menedzselését helyezik a fókuszba, míg más kutatók a sportban rejlő menedzsment gyakorlatokat vizsgálják (Pitts, 2001). A kezdeti időszakban a kutatások többsége a professzionális sportra koncentrált, de ma már egyre nagyobb szerepet kap a nagy tömegeket megmozgató amatőr sport is. Henderson (2009) kutatásai rámutattak, hogy a Sport Management Review-ban megjelenő szakcikkék 2007-ig több mint 50%-ban szervezeti és strukturális kérdésekkel foglalkoztak, míg a hivatásos sport 30%-ban és az amatőr sport 6%-ban jelent meg az írásokban.

A sport közgazdaságtani megvilágítása sokáig negatív megítélésben részesült, ám az utóbbi évtizedekben növekedett a sport gazdasági jelentősége. Egyrészt az állami támogatások csökkenése megkövetelte a szövetségek és egyesületek részéről, hogy a sportgazdasági ismereteiket a gyakorlatban elmélyítsék. Másrészt az egészség, a test állapota, valamint az életminőség a modern társadalmakban hangsúlyos tényezővé vált, a megnövekedett szabadidővel a sport egyre népszerűbbé válhatott az emberek számára, ugyanis a sport szórakoztató funkciója, az aktív időtöltés felértékelődött (bár a 2.6 fejezet rámutat arra, hogy Magyarország a sportaktivitás tekintetében meglehetősen elmarad a nyugat-európai országoktól). A sportolás a fejlett országokban a mindennapi élet része lett, emellett ki kell emelni reklámgazdasági szerepét is. Ezen tényezők szükségessé tették a sport közgazdaságtani irodalmának bővülését (Dénes-Misovicz, 1994).

A sport gazdaságára úgy tekinthetünk, mint egy iparágra. A sportgazdaság olyan ágazat, mely szolgáltatásokat állít elő és a fogyasztói piacra viszi. Ennek megfelelően kell elvégezni az elemzéseket, annak figyelembevételével, hogy milyen sajátosságai vannak az adott ágazatnak.

A sportgazdaságtani kutatásokat még nem lehet önálló tudományterületként vizsgálni, a kutatások alapján nem lehet egységes iskolákat alkotni, de megállapítható, hogy a legszorosabb kapcsolatban a szolgáltatás- és szabadidő-gazdaságtannal illetve a szórakoztatóiparra vonatkozó kutatásokkal vannak.

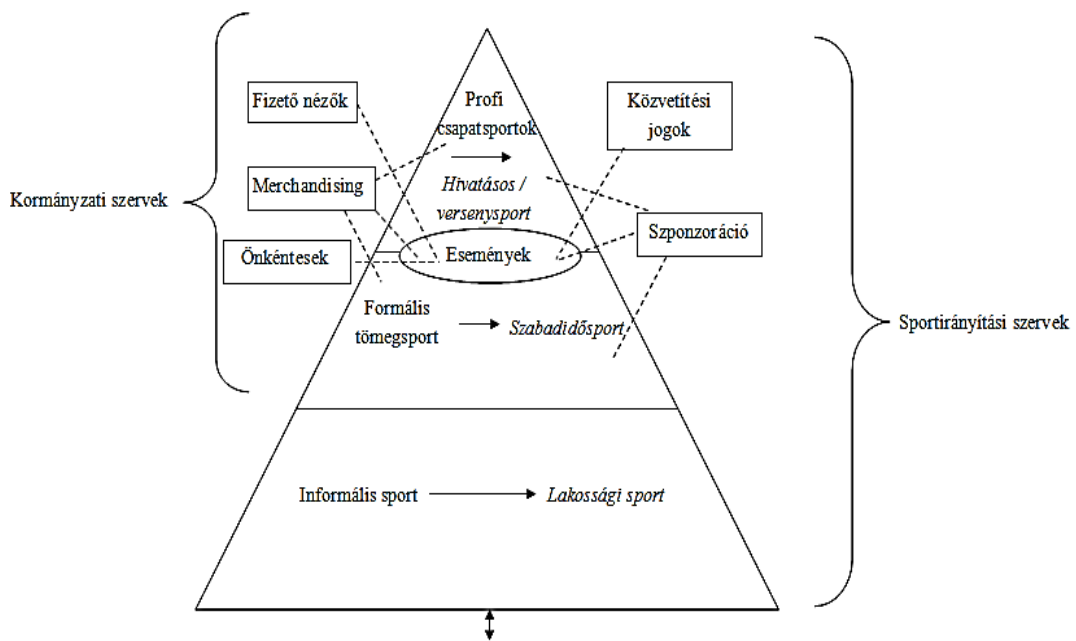
A sportgazdasági kutatásokban a közgazdaságtani elemzést három szintre lehet lebontani. Makroszint, ahol a sport gazdaságtani jelentőségét mérik a nemzetgazdasági jövedelemhez, a foglalkoztatáshoz és fogyasztói kiadásokhoz viszonyítva. A kiemelt nemzetközi sportrendezvények hatástanulmányai is ebbe a csoportba tartoznak. A disszertáció témájából fakadóan sokkal fontosabb számomra a mikroszint, ahol a sportpiac működésének kérdései jelennek meg. A szolgáltatások jellege és a sportszervezetek működése jellemzi a vizsgálat tárgyát a kereslet és kínálat jellemzőin keresztül. Az említett két szint között lévő mezoszint, amely a sportágak mint iparágak olyan sajátosságaival foglalkozik, mint a különböző ligák gazdaságtana és a játékospiac működési specialitásai (Rohony, 2000; Szabó, 2012).

Vizsgálat tárgya	mikro szint	mezo szint	makro szint
Hivatásos sport	a sportpiac szereplőinek viselkedése / preferenciája; sportszervezetek működése; termékek/szolgáltatások jellege	bajnokságok és ligák gazdasági működése; humánpolitikai sajátosságok.	kiterjesztett piac sajátosságai, nemzetközi sportrendezvények
Szabadidő sport	sportlétesítmények üzemeltetése, fenntarthatósága; a non-profit szféra sajátosságai; termék/szolgáltatás portfólió	sportágak gazdaságtana, piaci sajátosságok	a sport nemzetgazdasági hatása; sportpolitika; állami szerepvállalás

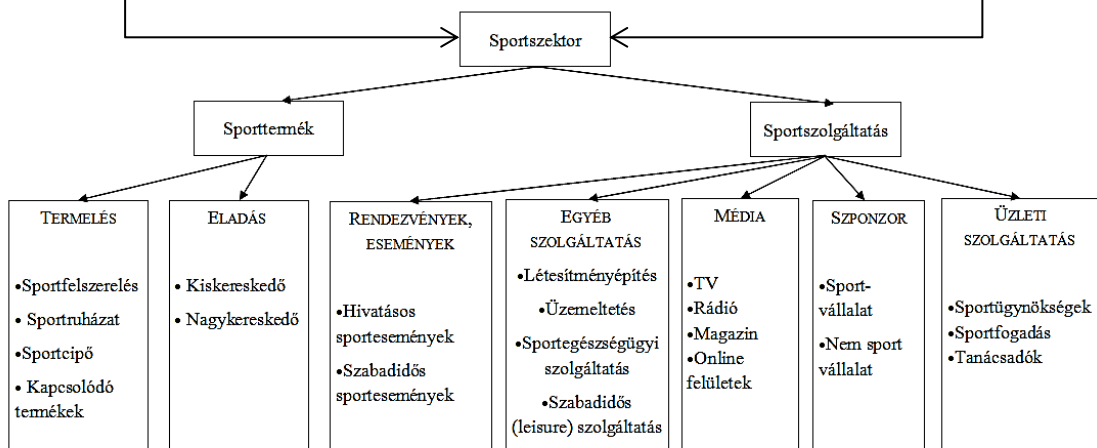
2. táblázat: A sportgazdaság szintjei

Forrás: Dénes-Misovicz (1994), Nagy (1995), András (2003a) alapján

Egy másik megközelítés - amely véleményem alapján jó kiegészítése az előző struktúrának - (Gratton és Taylor, 2002) szerint a sportgazdaság felépítése piramis modellben ábrázolható, ahol a sportpiac felosztásánál sportspecifikus módon a professzionális és szabadidős sportpiac kerül megkülönböztetésre. A szakirodalomban talált eredeti ábrához képest néhány kiegészítést alkalmaztam. Először is az egyes piramis elemek elnevezéseit igazítottam a dolgozatban használt fogalmi keretrendszerhez (ezeket dőlt betűvel jelöltem), így egyértelműen értelmezhetők az egyes szegmensek. A 3. ábrán látható módon a formális sportpiaccal (hivatásos sport és szabadidősport) közvetlen kapcsolatban állhatnak a feltüntetett részpiacok: fizető nézők piaca, közvetítési jogok piaca, merchandising termékek piaca, az önkéntesek piaca valamint a szponzorációs piac. A kapcsolatok tekintetében is tettem kiegészítéseket, például a merchandising piac, bár nagyobb mértékben a hivatásos sportban van jelen, ma már ez a szabadidősportban és a kettő metszetét alkotó eseményeknél is gyakran megjelenik, mely az aktív résztvevők elköteleződését, lojalitását képes növelni. Ugyanerre a megállapításra jutottam a kapcsolatok kiegészítésének vonatkozásában a szponzorációnál is, hiszen számos vállalkozás szponzorként jelenik meg a szabadidősport területén. A piramis alján található sporttermékek és sportszolgáltatások pedig származékos piacnak tekinthetők, hiszen kereslete és kínálata nagymértékben függ a sportpiac méretétől. A piramis egyes szintjeit a kormányzati és sportirányítási szervek irányítják és szabályozzák (Ács, 2015).

3. ábra: A sportgazdaság felépítése
 Forrás: Gratton és Taylor (2002) alapján saját szerkesztés

4. ábra: Gratton-Taylor sportiparág-modellje
 Forrás: Gratton-Taylor (2000) alapján saját szerkesztés

A teljes sportiparág részletesebb bemutatásához szükséges kiegészíteni a 3. ábrát, a sporttermékek és sportszolgáltatások vonatkozásában. Ezt hivatott reprezentálni a 4. ábra sportiparág-modellje. Az eredeti modellhez képest néhány helyen módosítottam az ábrát. Az eredeti modellben külön kategóriaként jelent meg a „Szabadidő” (Leisure), melynek elemeit a fitnessklub és egyéb szolgáltatások adták. Továbbá a rendezvények, események kategóriában olyan elemek jelentek meg, mint a létesítményépítés és

üzemeltetés, amely szerintem nem értelmezhető kategóriakomponensként. Az általam vázolt megoldásban felállítottam az „*Egyéb szolgáltatás*” csoportot, ide azok a tényezők kerültek, melyeket a modell egyik kategóriájába sem lehetett sorolni. Ehhez a legközelebb az üzleti szolgáltatások csoportja áll, de figyelembe kellett vennem, hogy az egyéb szolgáltatásokon belül feltüntetett alkotórészek nem minden esetben üzleti jellegűek.

2.4. MAGYARORSZÁGI SPORTPOLITIKA

Magyarországon a politika is rendkívül erős hatással volt/van a sportra. A következő két alfejezet bemutatja, hogyan változott a politikai szerepvállalás a sport tekintetében. Alapvetően két részre lehet lebontani, a rendszerváltás előtti és utáni időszakra.

A sport és a politika kapcsolata a rendszerváltás előtt

1945-56 idején a szocialista államok fő ideológiai ellensége a nyugat volt, ebből adódóan a sport legfontosabb feladata az ellenség legyőzése volt a sportpályákon, olimpiákon és más világversenyeken. Az állami vezetés hősként kezelte az országnak dicsőséget szerző sportolókat, ennek megfelelően külön bánásmódban is részesítették őket. Az élsport ez időszakban aranykorát élte, viszont megfélemedtek a tömegek sportjáról (Laki - Nyerges, 2006).

1956-1963 között a sportpolitikai döntéseket Kádár János vette át, akinek álláspontja az volt, hogy a szocialista nevelés egyik alappillére a sport, ezért számos társadalmi és tömegszervezet kezdte meg tevékenységét, melyek támogatólag illetve közvetve hatottak a sportra (Kommunista Ifjúsági Szövetség, szakszervezeti sportmozgalom, Magyar Honvédelmi Sport Szövetség). A vezérelv az élsportban ugyanaz volt, mint az előző időszakban csak magasabb szintre állították a követelményeket, de a feltételeket is megteremtették („Dózsa egyesületek”).

1963-1973 között még mindig megoldatlan volt a tanulók órán kívüli rendszeres és tömeges foglalkoztatása, hiszen a testnevelési órák alacsony színvonalának következtében kevés tanulót vonzott. A másik probléma, hogy az állam a szolgáltatást nyújtókat finanszírozta és nem a szolgáltatást igénybevevőket. A minőségi sport területén külső szemlélőként azt láthatták, hogy minden rendben van, az utánpótlás nevelés területén viszont kezdtek érződni a hiányosságok.

1973-1985 között az MSZMP vezető testületei állást foglaltak a testnevelés és sporttevékenység állami bevezetéséről, tehát a tömegek rendszeres testedzése úgy tűnt megoldódik. A különböző határozatok és kongresszusok csak papíron oldották meg a problémát (Borbély, 2005).

A szocializmus negyven évében kimondatlanul is, de a legnagyobb szerepet az élsport kapta, ezzel bizonyítva a rendszer „versenyképességét”. A sport többi területe viszont erősen háttérbe került, különösképpen a lakosság sporttevékenységéhez kapcsolódó

események és tevékenységek, míg elméletben a tömegsport/ szabadidősport előmozdítása egyenrangú feladatnak minősült.

A gyakorlatban néhány rövid időszakot leszámítva (amikor komoly erőket mozgósítottak a lakosság testedzése érdekében) háttérbe szorították (Földesiné, 2008).

Az államszocializmus alatt a sportpolitika céljait egy párt határozta meg. A fő célkitűzések alapvetően akkor is helyesek voltak, de a megvalósítás már nem sikerült tökéletesre. Az élsport eredményességével kapcsolatosan a terveket mindig túlteljesítették, a tömegsporttal kapcsolatos jelszavak viszont üres frázisok maradtak (Földesiné-Gáldiné, 2008).

A sport és a politika kapcsolata a rendszerváltás után

A rendszerváltás után Antall József miniszterelnök Gallov Rezsőt nevezte ki a magyar sporthivatal élére, akinek célja volt akkor az oktatással együttműködve a sport társadalmi létének megteremtése. Ez egyrészt sikerült, hisz egyik párthoz sem tartozott, ezáltal támogatókra talált a politikában; ennek eredményeként megvalósult egy tornaterem építési program. Másrészt az állam kivonult a sport területéről, ezzel támogatások és sportpályák szűntek meg. A FIDESZ kormány ezt próbálta meg kezelni a sportminisztérium létrehozásával. Nem sportszakember lett a miniszter (Deutsch Tamás), de megpróbálta megteremteni azokat a lehetőségeket, amelyek a sportot fejlődésnek indíthatták. Egyrészt növelte a sportköltségvetést, megalkotta a Bozsik programot és a Nemzeti Atlétikai Programot (NAP), emellett a stadionkorszerűsítésekbe is belekezdett. Jánosi György megtartotta ezt a keretrendszert, minimális korrekciókat végzett. A Gyurcsány-korszak már kevésbé mondható nyugodtnak, hiszen a hazai rendezésű Úszó EB (2006) finanszírozását a sportminiszter beleegyezésével harmadára csökkentette a parlament. Végül sikerült megrendezni a sporteseményt, de a nemzetközi sajtónak is köszönhetően presztízsveszteséget szenvedett a sport. Felszámolták a Bozsik programot és a NAP-ot, valamint a szabadidősport központi programjait, amelyek sportrendezvények támogatására szolgáltak. A pályázati lehetőségek is beszűkültek, tehát megpróbálta az állam szerepét visszavonni a magyar a sportból. Működése alatt született meg a sporttörvény (2004), és megalakult a Nemzeti Sporttanács is, amelynek a finanszírozási kérdésekkel kellett volna foglalkoznia, de jogköre nem volt biztosított (mára már meg is szűnt). Végül a minisztérium is megszűnt. 2004-ben Ábrahám Attila lett a Nemzeti Sporthivatal elnöke (korábban kajakos olimpiai bajnok), akinek

koncepciója szintén követte az üzletesedést. Tovább csökkent a sport költségvetése, véleménye szerint az élsportot a szponzoroknak, az iskolai sportot az önkormányzatoknak, a szabadidősportot pedig az embereknek kell finanszírozni. Elbert Gábor szakállamtitkársági ideje alatt sem nagyon változtak a nézetek, a sport a háttérbe szorult és a politikai csatározások kerültek előtérbe (pl. Schmitt Pált akarták eltávolítani MOB elnöki pozíciójából). Elbert nevéhez fűződik a Sportstratégia beterjesztése a parlament elé, amit az országgyűlés ötpárti konszenzussal el is fogadott, ám ennek ellenére a finansziális csatornák megnyitása nem történt meg (Újj, 2008).

A rendszerváltást követő időszakban számtalan elemzés és tanulmány született a sport témakörében, és a sport törvényi szintű szabályozásának módosítására is sor került három alkalommal. Ezt követően 2007-ben az Országgyűlés ötpárti konszenzussal elfogadta a Sport XXI. Nemzeti Sportstratégiáról szóló 65/2007. (VI. 27.) OGY határozatot. Mindezek ellenére leszögezhető, hogy a sport területén gyakorlatilag mind a mai napig nem történt meg a rendszerváltás. De nemcsak a rendszerváltás maradt el a sportban, hanem az állam is egyre hátrébb húzódott a nemzeti sportrendszer működtetésének feladataitól (Nemzeti sportstratégiai tervezet, 2010).

A hazai sportirányítás napjainkban¹

A 2007-ben elfogadott Nemzeti Sportstratégia „sportoló nemzetként” definiálta Magyarországot, amit a szabadidő és tömegsport fejlesztésén keresztül kívánt elérni. A sportstratégia részletes elemzése félrevezető lehet, hiszen kilenc éve készült, megállapításainak jó része az akkori viszonyokat jellemezték, azóta sok változás történt. Fontos megjegyezni, hogy az európai értékrenddel összhangban a sportstratégia megállapította, hogy az állam legfontosabb célja, hogy állampolgárai életminőségét, egészségi állapotát javítsa, ennek köszönhető a „sportoló nemzet” elnevezés. Ezt figyelembe véve a stratégiai célok között elsősorban a lakosság életminőségének javítása, valamint a sport társadalmi szerepének erősítése szerepel prioritásként. A sport, mint innovatív tényező is megjelölésre került, ami a versenyképesség és a foglalkoztatás területén játszik szerepet.

A fenti megállapítások ellenére a hazai sportirányítás a népszerű labdajátékokat és a sikersportágakat helyezte előtérbe, megtartva a korábban is jellemző olimpia-centrikus

¹ Az alfejezet a Veszprémi Egyetemi és Diák Atlétikai Club Stratégia 2016-2020 dokumentumon (2016. május 18-án) alapul

szemléletet. Ennek megfelelően elsősorban a sportok megtekintéséhez és a várható kiemelt sikereket hozó sportágak fejlesztéséhez nyújtott támogatást.

Az elmúlt évek legnagyobb nyertese az öt látvány-csapatsportág: a labdarúgás, a kosárlabda, a kézilabda, a jégkorong és a vízilabda lett, amelyek a társasági adókedvezményből (TAO) juthattak korábban soha nem látott pénzüsszegekhez. Jelen értekezésben a TAO-t részletesen nem elemezzük, hiszen az atlétika nem részesült ebből a támogatási formából. Azt azonban meg kell említeni, hogy a látvány-csapatsportok népszerűsége és jelentős támogatása elszívó erőt jelent az egyéni sportágak utánpótlás-nevelésére, és növeli az egyébként is kritikus létesítmény-problémát.

A TAO- kedvezményezetttek közé nem, viszont a kiemelt sportágak közé bekerült az atlétika. A 1526/2013. (VIII. 12.) Korm. határozat rendelkezett a MOB által kiemelt sportágak 2013. évi sportfejlesztési elképzeléseinek támogatásáról, továbbá a 2014-2020 évre vonatkozó sportágfejlesztési igények bemutatásáról. A támogatás felhasználásának biztosításáért valamint a támogatások felhasználásának ellenőrzéséért az Emberi Erőforrások Minisztériuma felel, amely éves szakmai előrehaladási jelentések alapján a sportágfejlesztési koncepciók megvalósításának üteméről, és az ehhez kapcsolódó állami támogatások felhasználásáról rendszeresen tájékoztatást köteles adni a kormány részére.

A 16 érintett sportág az asztalitenisz, az atlétika, a birkózás, az evezés, a cselgáncs, a kajak-kenu, a kerékpársport, a korcsolyasport, az ökölvívás, az öttusa, a röplabda, a sportlövészet, a tenisz, a torna, az úszás és a vívás.

2013-ban a kormány döntése értelmében a 16 kiemelt sportág közül az úszás kapta a legnagyobb összeget (736,5 millió forint), az atlétika a negyedik legtöbb támogatást kapta (314,5 millió forint). A sportági szakszövetségeknek nyújtott támogatási összegek magukban foglalják a Magyar Olimpiai Bizottság által ellátott, a kiemelt edzők foglalkoztatásához kapcsolódó költségeket is. A kormány 2013. júliusi bejelentése szerint a 2014-től 2020-ig tartó időszakban összesen 135 milliárd forintot biztosít a 16 kiemelt sportágnak.

A 2016/2015. (XII. 29.) Korm. határozat rendelkezett a MOB által kiemelt sportágak sportlétesítmény-fejlesztésének támogatásáról, valamint az egyes kiemelt

sportegyesületek sportfejlesztési feladataival összefüggő kormányzati feladatok változásáról. A feladatok végrehajtásába az Emberi Erőforrások Minisztériuma mellett bevonásra került a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium is, ők dolgozzák ki a 16 kiemelt sportág sportlétesítmény-fejlesztési támogatásának odaítélésével kapcsolatos - a sportszakmai és fejlesztéspolitikai szempontokat egyaránt hatékonyan érvényre juttató - döntés-előkészítő eljárásnak és ennek során az érintett tárcák együttműködésének részletes szabályait. A kiemelt sportágak támogatási rendszere megköveteli a nemzetközi szintű eredményességet, és a sportágak tömegbázisának növelését.

A Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) 2012-ben készített stratégiája eredményesség szempontjából kategorizálta, és négy csoportba sorolta a sportágakat. Megállapította, hogy a magyar sport eredményességét 11 egyéni- (atlétika, birkózás, judo, kajak-kenu, ökölvívás, öttusa, sportlövészet, torna, úszás, vívás, korcsolya) és két csapatsportág (vízilabda, kézilabda) határozta meg az elmúlt évtizedben. Az említett 11 egyéni sportág került az első csoportba, és bővült ki 2013-ban a 16 kiemelt sportágra.

A MOB megállapította, hogy a magyar sport összetett, társadalmi, gazdasági és szakmai problémák miatt nem tudott megfelelni a globalizált nemzetközi versenysport XXI. századi kihívásainak, ami leginkább az egyesületek elsorvadásában mutatkozott meg. A feltételrendszerben tapasztalható legnagyobb hiányosságok a megnövekedett költségigényű nemzetközi versenyrendszerek, a lepusztult létesítmények, egyesületi edzők finanszírozási lehetőségeinek, valamint munkájukat ellenőrző módszertanoknak a csökkenése, az edzőpartnerek és a megfelelő minőségű edzőtáborok, versenyek hiánya.

Mivel 2013 előtt nem növekedett az olimpiai sportágak finanszírozásának mértéke, a sportágak eddigénél sokkal differenciáltabb és ellenőrzöttebb támogatása vált szükségessé. A sikersportágak számára sportági edzőközpontok létrehozását tűzték ki célul, melynek köszönhetően központi létesítményben önálló felkészülési lehetőséget tudnak biztosítani a válogatottnak. A másik fontos cél az állami edzők rendszerének fejlesztése. A sikersportágak még rendelkeznek azzal az edzői állománnyal, akik nemzetközi szinten versenyképesé tudják tenni a sportágot. A „Gerevich Aladár” sportösztöndíj átmeneti megoldás, hiszen adómentes, nem fizetnek utánuk járulékot. A MOB megállapította, hogy nem lehet az egyesületekre hagyni a nemzetközi eredményességi szinten dolgozó felnőtt és utánpótlásedzők megfelelő szintű bérezését. Számukra központi edzői státuszt kell létrehozni, ami egy edzői életpályamodell alapjait

képezheti. 2013-ban a sportágfejlesztésnek köszönhetően az állami edzői státuszok létrehozása megkezdődött.

A „Gerevich Aladár” sportösztöndíjből nemcsak az edzők, hanem a sportolók is részesülnek. A MOB célul tűzte ki, hogy az ösztöndíjra jogosult versenyzők és edzők körét egzakt módon kell meghatározni. Kiemelten kell kezelni sportáganként a fiatal tehetségek menedzselését, az edzőket arra kell ösztönözni, hogy élversenyzőik mellett fiatal tehetségekkel is foglalkozzanak. Fontos megállapítanunk, hogy a tendencia az országos sportirányításban és MOB-on belül is a szakmai munka minél szélesebb körű mérhetővé tétele.

A MOB stratégia megállapította, hogy – az európai országokkal ellentétben – hazánkban a sport nem részesül a sportfogadások bevételeiből, pedig az egyéni sportágak számára forráslehetőséget jelentene a sportfogadásokból szabályozott módon történő részesedés, amely fedezetül szolgálna a fejlesztésekhez. Ez a sporttámogatási forma az európai országokban már bevált és teljesen elfogadott, nálunk még várat magára.

A Magyar Olimpiai Bizottság minden évben műhelytámogatásban és a Sport XXI. Utánpótlás-nevelési Program keretében nyújtott egyesületi támogatásban részesíti az egyesületeket. A MOB stratégiája a fentiekén túl a sportinfrastruktúra-fejlesztést, a sportegészségügyet, a sportszakemberképzést és –továbbképzést, a sporttudományt, az iskolai testnevelést és sportot, a fair playt, az antidopping és az olimpizmus eszmeiségét, a sportinformációs rendszert és a MOB kommunikációját, valamint marketing- és nemzetközi tevékenységét határozta meg fejlesztendő területként.

Összegezve a leírtakat, elmondhatjuk, hogy az állami sportirányítás folyamatosan változott. A vizsgált időszakokban az állami, a társadalmi, a vegyes állami, társadalmi, tömegszervezeti irányítási modell működött. Az államszocializmusban a pártvezető határozta meg a sportirányítást, míg a rendszerváltást követően az állam fokozatosan csökkentette politikai és gazdasági szerepét a magyar él- és versenysportban. Az állam az utánpótlás nevelést az egészséges életmód megteremtését és ennek feltételrendszerét kívánja kialakítani és támogatni (Borbély, 2005).

Az előző alfejezetek rámutattak arra, hogy a politika milyen erős hatást gyakorolt a sportra, és az egyes korszakokban ez milyen jellegű irányítást jelentett.

Ha közgazdasági oldalról szeretnénk megközelíteni a kérdéskört, akkor a dolgot szempontjából két fontos paradigmát lehet meghatározni: a sport társadalmi hasznosságára és az üzleti hasznosságra épülő paradigmát, amely szoros összefüggésben van a sportpolitikai programok koncepcionális elemeivel és implementálható is a politikai rendszerekre.

A paradigma fogalma laza gondolkodási mintát, szabályszerűséget jelent, mely az adott időszak gondolkodásának és intézményi működésének szerkezetét érdemben befolyásolja. A dolgot szempontjából három jelentős paradigmát lehet elkülöníteni. A sport társadalmi- és üzleti hasznosságra épülő paradigmáján túl folyamatosan jelen van a politikai paradigma, amely szoros összefüggésben van a sportpolitikai programok koncepcionális elemeivel.

A társadalmi hasznosságra épülő paradigma dominált a szocialista rendszerben, hiszen a sportot elsősorban, mint társadalmilag hasznos tevékenységet értékelték, tehát a közjó érdekében az állam által létrehozott és irányított rendszerként. Ebből egyértelműen következik, hogy a finanszírozás formája is központosított. A gazdasági működés alapegységei a sportegyesületek voltak, melyek célja a sportsikerek elérése volt, tehát a működés gazdasági vetülete állami kézben volt.

A paradigmaváltás okaként megállapíthatjuk, hogy a sportsiker és az állami támogatás, amely két alappillére volt a rendszernek, megrendült. A szocialista rendszerből a piacgazdaságba váltó nemzetgazdaság nagyobb kihívásokkal nézett szembe, mint a sport támogatásának problematikája.

A sport működésében az üzleti hasznosságra épülő paradigma alapján a középpontban a decentralizált működés elve állt, amely a hangsúlyt az egyéni cselekvők döntéseire alapozta. Tehát összefüggésbe került a társadalom és gazdaság meghatározó erejével, a piacgazdasággal. A gazdaság alapegységei már nem csak a sportegyesületek voltak, hanem kibővült a vállalatokkal és a fogyasztókkal (a társadalmi szintet az egyéni és csoportos fogyasztó váltotta fel). Ez azt jelenti, hogy az erőforrásokat hatékonyan kell kihasználni annak érdekében, hogy versenyképes legyen a sport, és üzletszerűen tudjon működni. A paradigma alapján háttérbe szorulnak az állami támogatások és a megtérülés / hatékonyság váltja fel az intézményrendszeri gondolkodást. Ettől függetlenül nem szabad figyelmen kívül hagyni a politikai paradigmát, hiszen jelentős kormányzati jelenlét figyelhető meg korunk jóléti társadalmaiban a sport területén

(Vörös, 2017). Késenne (2005, 2012) több cikke is rámutatott arra, hogy a politikai döntéshozók sok esetben nem érdekeltek a sportberuházások költség-haszon elemzésében, helyette a számukra kedvező gazdasági hatástanulmányokat készítik el.

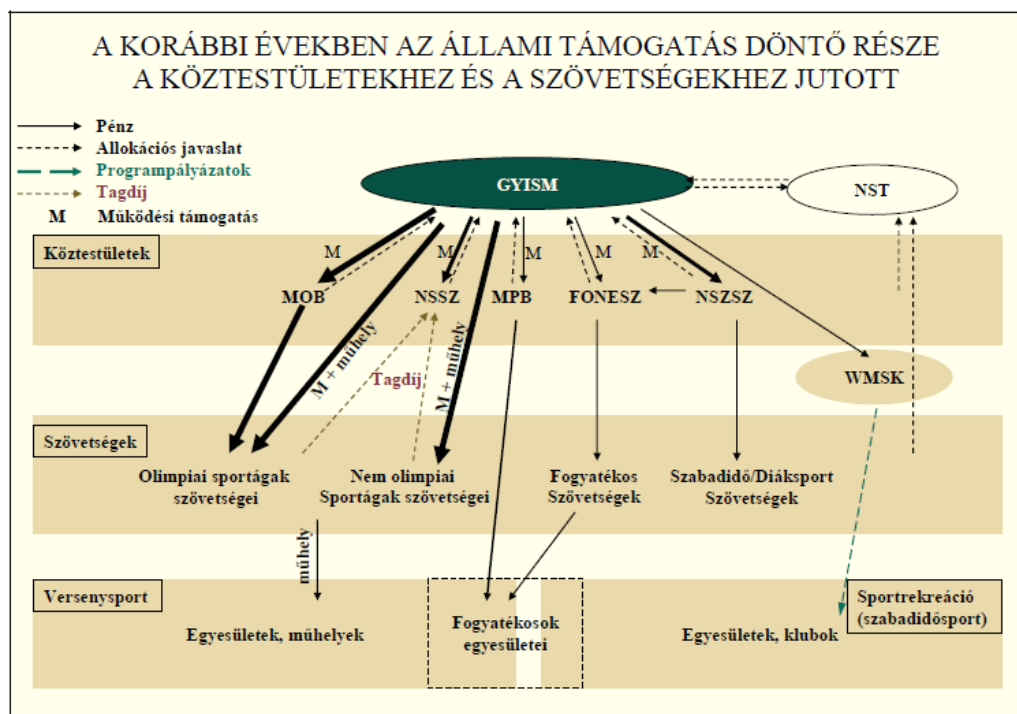
A sportklubok részéről pedig a sportbeli sikerek elérésén kívül a pénzügyi megtérülés és önfinanszírozó képesség elérése lenne a cél. A fogyasztók számára nyújtott szabadidős és látványsportok szolgáltatását kínálatként értelmezik, amiért hajlandóak jövedelmükből közvetlen módon áldozni. (Kozma-Nagy, 2002)

A magyar sportpolitika jövőjét tekintve az üzleti paradigma térnyerése természetes folyamat, hiszen az Európai Unió a hivatásos sportot, mint gazdasági tevékenységet szabályozza, így arra az uniós versenypolitikai elvek érvényesek. A hivatásos sportok esetében a közvetlen állami finanszírozás nem megengedhető. Ez nem az üzleti paradigma elsőbbségét jelenti, hiszen a társadalmi hasznosságra épülő paradigma alapján kiemelten kell kezelni a sportági szövetségek nyújtott támogatásokat, az utánpótlás-nevelést és a diáksportot.

Természetesen nem az a cél, hogy a magas szintű sportot egyáltalán ne támogassák közpénzekkel, de szembe kell nézni a változásokkal. A sport sok területe a nemzetközi szintéren iparaggá vált, és a globalizáció következtében ez hazánkba is begyűrűzik (Füredi, 2008).

2.5. SPORTFINANSZÍROZÁS MAGYARORSZÁGON

A magyar sport a nemzeti össztermékből alacsony mértékben részesedik. Magyarország a GDP 0,7-1 százalékát fordítja sportra, amely az európai országokhoz viszonyítva csekélynek mondható, hiszen az európai átlag 1,4-2,5% értéket vesz fel, és ez folyamatosan növekszik. Hosszabb távon ez az arány várhatóan növelhető, és elérheti az európai országok színvonalát, amely a GDP növekedést jelentős mértékben meghaladó sportágazati növekedést feltételez. A közvetlen állami sportfinanszírozás értéke az állami költségvetésből 0,25%-0,3% közé tehető, ami magasnak tekinthető (nyugat-európai országok esetében az éves költségvetésnek 0,05-0,25%), hiszen csak a skandináv országokban hasonló (0,2-0,25%) az állami szerepvállalás. Ennek következtében valószínűsíthető, hogy csökkentik majd az állami támogatás mértékét (Dénes-Keserű, 2007). Az 5. ábra szemlélteti az állami támogatás rendszerét a sport vonatkozásában.

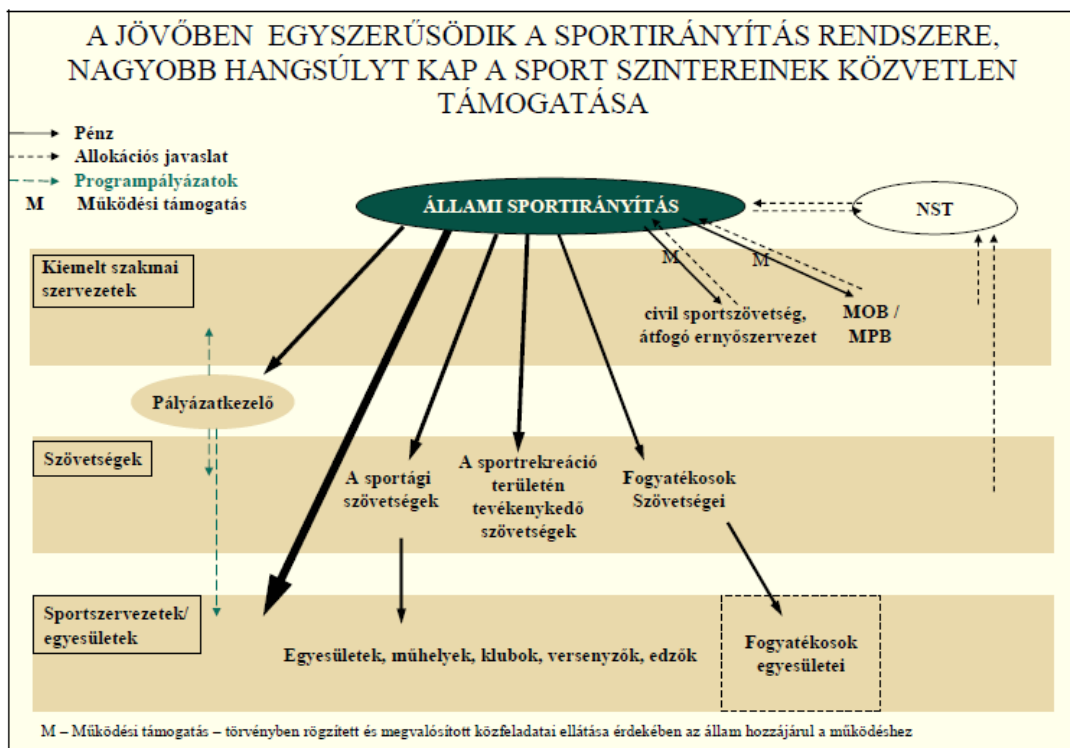
5. ábra: Állami támogatás rendszere a magyar sportban

Forrás: Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia 2007, 137. o.

A sport forrásainak elosztásában tapasztalható negatív jelenségek összefüggnek a sportszférában kialakult szervezeti struktúrával. Az ábráról leolvashatjuk, hogy rengeteg szervezet vesz részt a források elosztásában, ennek köszönhetően a rendszer működési és működtetési költségei magasak. Igaz, hogy nincs olyan nyilvántartási rendszer, ami

alapján ezek pontosan meghatározhatóak lennének, de a gyakorlat azt mutatja, hogy a szövetségeknek nyújtott támogatások csak kis része jut el az egyesületekhez (Nemzeti Sportstratégia, 2007). Ezek a tényezők rámutatnak arra, hogy az állami források felosztása elaprózott és átláthatatlan, ezáltal az egységes célkijelölés és stratégia-meghatározás is ellehetetlenül.

A 6. ábra bemutatja, hogyan egyszerűsödne az allokációs rendszer az irányítási rendszerekkel együtt, melynek köszönhetően több pénz jut el a sportegyesületekhez és így a sportolókhoz is. Ugyanakkor a rendszer ösztönzési problematikája is megoldódna (a korábbi rendszer nem ösztönözte a szövetségeket külső források bevonására), hiszen a köztestületeknek megnőne az elvárása a szövetségekkel szemben, hogy magánszférából vonják be a támogatást tevékenységük finanszírozására. Tehát az automatikus finanszírozás megszűnne (jelentős mértékben csökkenne), de lehetőség nyílna pályázati úton, hogy a szövetségek, egyesületek meghatározott programjaikra forrást tudjanak szerezni.

6. ábra: Az állami támogatási rendszer kívánt állapota a sportban
 Forrás: XXI. Nemzeti Sportstratégia 2007, 138. o.

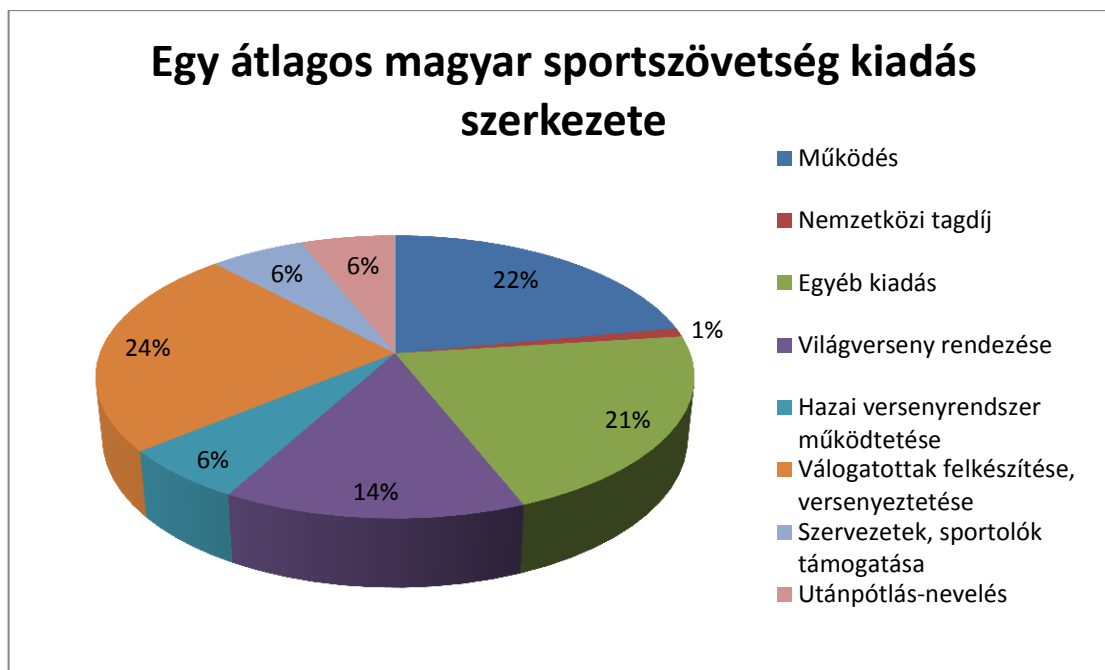
A sportfinanszírozás egyik meghatározó alapja a szerencsejátékok a nemzetközi és a hazai gyakorlatban is. Az adóbevételekből meghatározott módon (törvényileg szabályozva) kell a sportot működtető rendszerbe visszaáramoltatni.

A sorsolásos szerencsejátékok játékadójának tizenkét százalékát, a bukmékeri rendszerű fogadások játékadójának ötven százalékát, valamint a sportfogadás (TOTÓ) játékadóját - külön jogszabályban foglaltak szerint - a sport támogatására kell fordítani, és a minisztérium költségvetési fejezetében kell megtervezni (2004 évi sporttörvény 56§). A Szerencsejáték Zrt. üzleti jelentése alapján 2009-ben 45,6 milliárd forinttal járult hozzá a költségvetéshez (az elmúlt évekhez képest ez 5 milliárd forint csökkenést jelentett), melyből a törvény szerint meghatározott módon a sport közvetett támogatására 4,1 milliárd forint jut, ami kiegészül a közvetlen szponzorációs támogatással, 620 millió forinttal (Szerencsejáték Zrt. 2009 üzleti jelentés).

A probléma az, hogy Magyarországon a források felhasználása nem követhető nyomon, tehát ezek a pénzek a bürokrácia tengerében vesznek el, hiszen nincs pontosan meghatározva, hogy mire kell fordítani az ebből származó bevételt (Berkes-Váczi, 2010).

Az önkormányzati finanszírozás állami finanszírozási forrásokhoz viszonyított aránya megfelel azon országok európai gyakorlatának, amelyek nem rendelkeznek erős területi, regionális önkormányzatokkal. A magyar és az európai gyakorlatban ezek az önkormányzatok összesen a központi állami finanszírozási források 1,5-2,5 szeresét költik sportfinanszírozásra. (Dénes-Keserű, 2007)

A sportszövetségek nagyban függenek az állami támogatástól, hiszen bevételük 30-50%-át az állami finanszírozás biztosítja, ezzel szemben a tagdíjból származó bevétel 1%-os nagyságrendet képvisel. Ha a kiadási oldalt nézzük (7. ábra), akkor megállapítható, hogy a működési költségek teszik ki a legnagyobb hányadot (22%), ami az alaptevékenységtől vonja el az erőforrásokat. A második legnagyobb kiadási tétel az elit sport fenntartása és ennek a menedzselése, ezáltal a sport egyéb területei kerülnek háttérbe, úgymint a szabadidősportok. A sportrendezvények támogatását illetően is csak a világversenyeket támogatják, kizárva a helyi vagy regionális sportesemények támogatását, amely népszerűsíthetné a sportot és felkészülést biztosítana a versenyzőknek (Dénes-Keserű, 2007).

7. ábra: Sportszövetség kiadásszerkezete
Forrás: Dénes-Keserű (2007)

A fentebb bemutatott általános kép mellett fontosnak tartom, hogy mind bevétel mind kiadás oldalról megvizsgáljam a Magyar Atlétikai Szövetség finanszírozási struktúráját. Az atlétika sajtóságos helyzetét jól mutatja, hogy az állami támogatások adják a bevételek közel 96%-át, a versenyrendezések és a szponzori, reklám jellegű bevételek együttesen is csak 0,7%-ot képviselnek. A 2.4.3. fejezet végén tárgyalt elméleti paradigmaváltásnak csak a csíráit látjuk az alábbi táblázat bevételszerkezetben, hiszen még mindig az állami jelenlét a legmeghatározóbb (szinte kizárólagos) tényező.

BEVÉTELEK	Forint
Állami támogatások	1 239 099 000 Ft
Nemzetközi Atlétikai Szövetség	15 000 000 Ft
Sportszakmai tevékenység bevétele	18 800 000 Ft
Versenyszervezés bevétele	4 000 000 Ft
Alaptevékenység bevétele	11 500 000 Ft
Szponzori, reklám bevétel	5 000 000 Ft
MASZ összesen:	1 293 399 000 Ft

3. táblázat: A Magyar Atlétikai Szövetség 2017 bevételei (tervezet)
Forrás: atletika.hu alapján saját szerkesztés

	KIADÁSOK	Forint	%-os megoszlás
1.	Felkészülés	116 000 000 Ft	9,04%
1.1	Felnőtt felkészülés	70 000 000 Ft	5,45%
1.2	Utánpótlás felkészülés	32 000 000 Ft	2,49%
1.3	Létesítmény díj felkészüléshez	14 000 000 Ft	1,09%
2.	Versenyrendezés	270 500 000 Ft	21,01%
2.1	Bajnoki rendszer	15 500 000 Ft	1,20%
2.2	Liga, Csapat Bajnokság, Egyéb versenyek	130 000 000 Ft	10,10%
2.3	Nemzetközi versenyek, eszközök beszerzése	125 000 000 Ft	9,71%
3.	Versenyeztetés	70 430 000 Ft	5,47%
3.1	Felnőtt	29 600 000 Ft	2,30%
3.2	Utánpótlás	40 830 000 Ft	3,17%
4.	Sportszakmai kiadások	294 840 000 Ft	22,90%
4.1	Képzés, oktatás	22 300 000 Ft	1,73%
4.2	Sportegészségügy	15 000 000 Ft	1,16%
4.3	Utánpótlás programok	156 000 000 Ft	12,11%
4.4	Sikerese Edző Program, Utánpótlás Edző Program	42 300 000 Ft	3,28%
4.5	Létesítményfejlesztés, egyéb	59 240 000 Ft	4,60%
5.	Műhelytámogatások és Akadémiák	382 000 000 Ft	29,67%
5.1	Egyesületek	331 000 000 Ft	25,70%
5.2	Akadémiák	51 000 000 Ft	3,96%
6.	Működtetési költség	113 000 000 Ft	8,78%
6.1	Sportszakmai	42 800 000 Ft	3,32%
6.2	Általános	70 200 000 Ft	5,45%
7.	Egyéb kiadások	37 000 000 Ft	2,87%
7.1	Forgalmi adók	0	0,00%
7.2	Per, kártérítés, egyéb	32 000 000 Ft	2,49%
7.3	Banki költségek, kamat	5 000 000 Ft	0,39%
7.4	Tárgyi eszköz/ értékcsökkenés korrekció	0	0,00%
	MASZ összesen:	1 283 770 000,00 Ft	

4. táblázat: A Magyar Atlétikai Szövetség 2017 kiadásai (tervezet)

Forrás: atletika.hu alapján saját szerkesztés

A 4. táblázat részletesen mutatja be a Magyar Atlétikai Szövetség 2017-es tervezet kiadásait. A 7. ábrával összehasonlítva több ponton is találunk eltéréseket a kiadás szerkezetében. A Magyar Atlétikai Szövetség ráfordításaival kapcsolatban három területet érdemes kiemelni, melyek közel azonos mértékben részesednek. A legnagyobb kiadási tételt a műhelytámogatások és akadémiák jelentik (29,67%), ezeket az összegeket sportszakmai szempontok alapján közvetlenül az atlétikai egyesületek kapják meg. Nagyságrendben a következő tétel a sportszakmai kiadások (22,90%), ahol

a kategóriának az 52,91%-át az utánpótlás programok finanszírozása teszi ki. Ettől csak kismértékben marad el a versenyrendezés, amely az összes kiadáshoz viszonyítva 21,01%-ot tesz ki. A kategórián belül egyensúly látható a hazai és nemzetközi versenyek finanszírozása tekintetében. A tervezet alapján véleményem szerint pozitívként értékelhető, hogy több ponton megjelenik az utánpótlás támogatása (pl.: felkészülés, versenyrendezés, versenyeztetés, utánpótlás programok), viszont a képzésre és oktatásra fordított kiadási összeg meglehetősen csekélynek bizonyul (az összes kiadás 1,73%-a), amely biztosíthatná a sportág jövőbeli szakmai fejlődését.

A jelenlegi sportfinanszírozás struktúráját két nagy területre lehet bontani (Muszbek, 2016): a közösségi és piaci pénzforrásokra. A teljes sportiparág ma már a nemzetgazdaság 1,7-1,9%-át adja 2015-ben, amely 355-385 milliárd forintot jelent. Ennek megoszlását mutatja az 5. és 6. táblázat. A közösségi pénzek még mindig jelentősen magasabbak, mint a piaci pénzforrások, az államháztartási költés önmagában meghaladja a teljes piaci pénzforrásokat. A problémát Muszbek (2016) szerint az adja, hogy mind az infrastruktúrát, mind az utánpótlást kizárólag közpénzekből hozzák létre és tartják fent. Ezzel szemben a külföldi gyakorlatban jellemzően a létrehozásban jelenik meg a közpénzből történő finanszírozás (vagy vegyes finanszírozás), a működtetés piaci forrásokból történik.

Közösségi pénzforrás (verseny-üzleti és szabadidő sport)	(Milliárd Ft)
Államháztartás	118-135
Önkormányzatok	37-45
Közoktatáshoz kapcsolódó	17-19
Civil szervezetek sport cél	6
Állami vállalatok (nem üzleti célú sport szponzoráció)	17-22
TAO	45-60
Összesen	240-287

5. táblázat: Közösségi pénzforrásból történő sportfinanszírozás
Forrás: Muszbek (2016) alapján saját szerkesztés

Piaci pénzforrás	(Milliárd Ft)
Tagdíj, képzési hozzájárulás	42
Üzleti szponzoráció	16
Nézői fogyasztói bevételek	5
Versenydíjak + támogatás	3
Nemzetközi átigazolási díjak	1
Egyéb kereskedelem, vendéglátás	3
<i>Verseny és üzleti sportban piaci forrás</i>	70
sportruházat, sportszer és sport egészségügy	26
Rekreációs sport (pálya, terem, edző bérlet)	16
<i>Piaci szabadidősport piaci forrás</i>	42
Összesen	112

6. táblázat: Piaci pénzforrásból történő sportfinanszírozás
 Forrás: Muszbek (2016) alapján saját szerkesztés

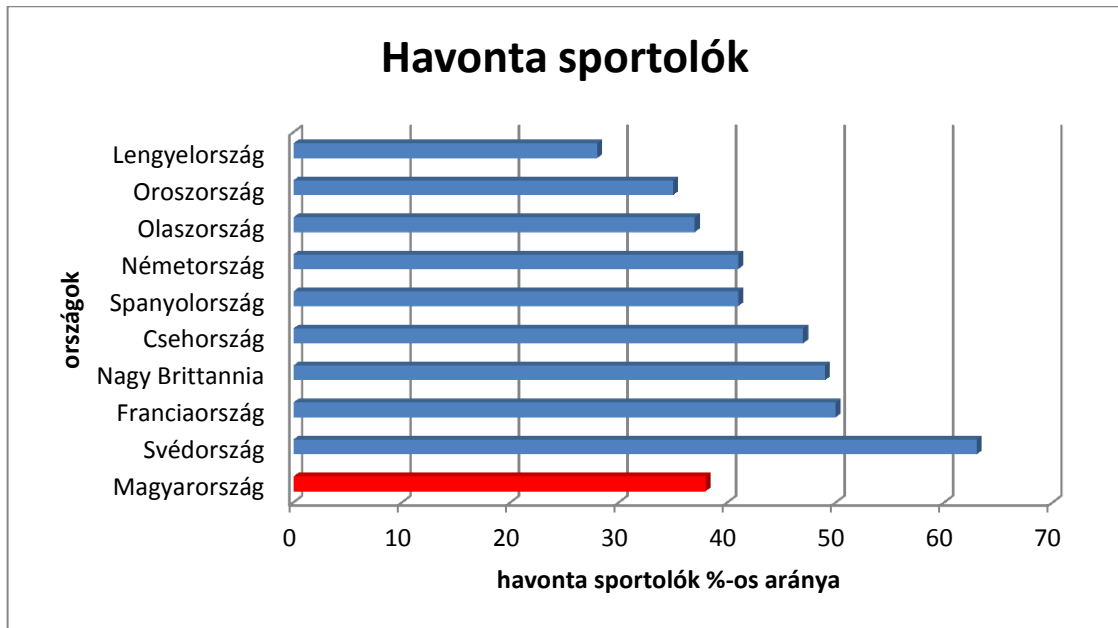
Összefoglalásként megállapítható, hogy szükség lenne az új finanszírozási rendszer bevezetésére, annak érdekében, hogy átláthatóbb legyen a rendszer és a működési költségek nagy mértékben csökkenjenek. Továbbá elősegítené a sport piacgazdaságba való beillesztését is, azáltal, hogy a sportszövetségek és klubok rá lennének szorítva az üzleti és magánszféra támogatásaira. Ez közvetlen hatást gyakorolna a sportszövetségekre, amelyeknél szintén csökkenne az állami finanszírozás mértéke.

2.6. SPORTAKTIVITÁS ÉS EGÉSZSÉGI ÁLLAPOT

A sport környezetének körültekintő vizsgálatához elengedhetetlen, hogy megvizsgáljuk a magyarországi helyzetet és a magyar „fogyasztókat”, akik alapját képezik a rendszernek, hiszen a sport aktív vagy passzív résztvevőjeként egyik alappillérét adják a magyar sport fejlődésének. A fejezetben egyrészt a hazai sportaktivitást vizsgálom, hiszen a magyar sport sikerességét nem csak olimpiai érmek és a világversenyeken mutatott eredmények határozzák meg, ha rendszerszemléletben vizsgáljuk, akkor ez kizárólag kimenetként értékelhető. Az országok közti összehasonlítást a lakosság sportolási aránya és sportaktivitása határozza meg, amely az analógiánál maradván inputja a rendszernek. Az elit és versenysport mérőeszközei viszont kétségtelenül az olimpiai érmek és a világversenyeken elért helyezések. Másrészt fontosnak tartom, hogy bemutassam, a sportaktivitáson kívül mely tényezők befolyásolhatják az egészségi állapotot. Sen (1995) az egészségi állapot helyzetét az adott ország társadalmi és gazdasági valamint politikai folyamatok eredményeként értelmezi. A magyar lakosság egészségi állapota európai és nemzetközi összehasonlításban is rendkívül kedvezőtlen képet mutat, és jelentősen elmarad attól, amit az ország társadalmi-gazdasági fejlettségének általános szintje lehetővé tenné.

Az európai lakosság (Unió valamennyi tagállamában) egészségfelmérésére és sport aktivitásának elemzésére több forrást is találunk (ELEF, EUROBAROMETER, WHO). Ennek keretében természetesen a magyar lakosság is bekerült a vizsgálatokba, ahol standard kérdőívek segítségével mérik fel (az Európai Unió 2008-2013-ra vonatkozó egészségügyi programjának egyik célkitűzése volt, hogy összehasonlíthatóvá váljanak az adatok az európai polgárok egészségi állapotáról). Az ELEF 2009-es felmérése szerint a lakosság több mint a fele (54,2%) nagyon jónak vagy jónak tartotta az egészségi állapotát, míg a 2014-es felmérésben ez az érték 61,4%-ra emelkedett. Ezzel szemben a felmérés rámutatott arra, hogy a krónikus betegségben szenvedők aránya 2009: 55% míg 2014: 69%. Az egészségi állapot meghatározó tényezője a testmozgás, az ELEF (2014) felmérése szerint a felnőtt lakosság 67% nem sportol még napi 10 percet sem. Ezt támasztja alá az EUROBAROMETER (2013) felmérése is, mely szerint a magyar lakosság 77%-a gyakorlatilag inaktívnak tekinthető, mivel havi három alkalomnál nem mozognak többet (ezen belül is 53% soha nem végez testmozgást). Közhelyszerűnek tűnhet, hogy a magyarok nem sportolnak eleget, de ehhez

mindenféléképpen viszonyítási alapot kell nyújtani. Először is a lakosság testmozgáshoz való viszonyát érdemes megvizsgálni.

8. ábra: Havonta sportolók %-os aránya

Forrás: Bacher (2010): GfK csoport – Roper Report Worldwide 2008. Célcsoport: 13+ városi

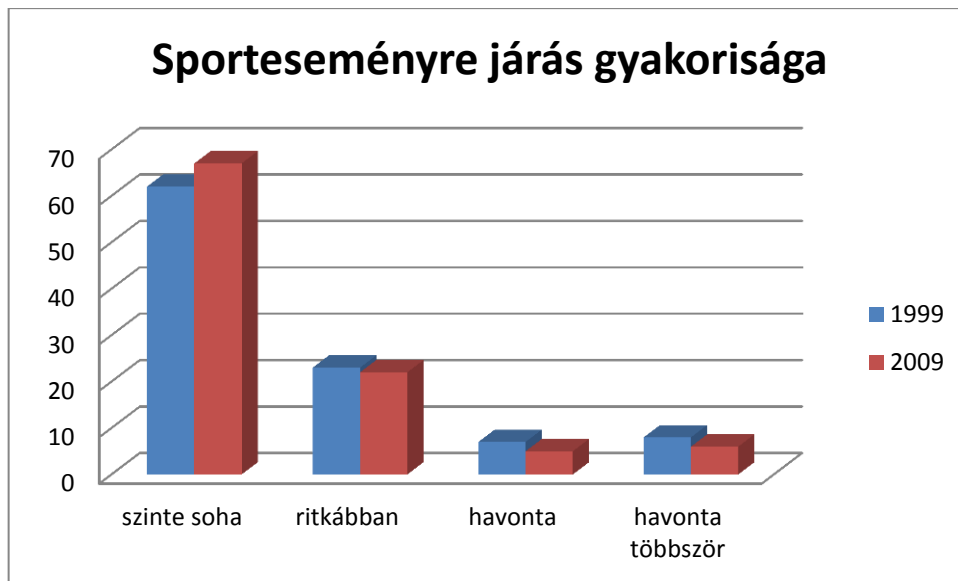
Az 8. ábra százalékokban mutatja, hogy a 13 évesnél idősebb városi lakosság milyen arányban végez havi rendszerességgel valamilyen sportot a különböző európai országokban. Megállapítható, hogy az észak- és nyugat-európai arányokhoz képest Magyarországon alacsonyabb ez az érték. A dél-európai országoktól nem, vagy csak alig maradunk el, Csehországhoz képest elég nagy a lemaradásunk, de ők kiugró értéket mutatnak. Ez alapján azt mondhatnánk, hogy különösebb probléma nincs a magyar lakosság sportaktivitását illetően, de érdemes más tendenciákat is megnézni, ezért a következő, 9. ábra bemutatja, hogy az elmúlt tíz évben milyen módon csökkent a lakosság sportolási kedve. 1999 és 2009 között a 15 éves és idősebb lakosság körében 56-ról 69%-ra emelkedett azok aránya, akik semmilyen sporttevékenységet nem folytatnak, és emellett csökkent 25%-ról 16%-ra a többé-kevésbé rendszeresen (legalább havonta többször) sportolók részaránya.

9. ábra: A lakosság sportolási kedve

Forrás: Bacher (2010): GfK Hungária – Ipsos Nemzeti Médiaanalízis – 1999. II. félév és 2009. II. félév (Célcsoport: 15+)

Ami jelentős befolyással bír arra, hogy milyen gyakorisággal sportol valaki, az a kor és az ezzel szoros összefüggésben levő gazdasági aktivitás. A legnagyobb mértékben a tanulók (15-17 éves), akik havonta legalább többször sportolnak, és ahogy haladunk előre az egyes korszakokba, úgy csökken az aktivitás mértéke. A 60 év felettieknek már csak alig 4%-a sportol havonta többször. Ehhez kapcsolódóan aggasztó adalék a számítógépek, az internet és a játékkonzolok térnyerése, amely nagymértékben elvonhatja az időt a szabadidő aktív eltöltése elől. A sportélmény sokak számára a számítógépeken és játékkonzolokon keresztül aktivizálódik (e-sport), a legmagasabb arány a 15-17 éves korosztályban van, ahol 40%-os szintet mutat azok aránya, akik sporttémájú játékkal szoktak játszani, aminek hosszútávon drámai hatásai lehetnek a sportolási kedvre. Soós és társai (2009) egy felmérésben több mint 300 fiatalt vontak be, ahol az ülő életmód és a fizikai aktivitás közötti összefüggéseket vizsgálták. Az eredmények azt mutatták, hogy a leggyakoribb tevékenység a tévézés, emellett a számítógépezés, beszélgetés, étkezés is megjelenik. Ennek köszönhető a fizikai aktivitás hiánya. Kovács és társai (2016) felmérése hasonló eredményeket mutat, mely szerint a válaszadók (72%) szabadidejükben egyáltalán nem, vagy csupán havi 1-3 alkalommal végeznek testmozgást. A sportolási kedv és a havonta sportolók arányán túl érdemes megvizsgálni, hogy a fogyasztók, a sporteseményre kilátogatók számában találunk-e valami eltérést.

10. ábra: Sporteseményre járás gyakorisága

Forrás: Bacher (2010) GfK Hungária – Ipsos Nemzeti Médiaanalízis – 1999. II. félév és 2009. II. félév (Célcsoport: 15+)

A diagram alapján megállapíthatjuk, hogy a sporteseményre járás gyakorisága lényegesen kisebb mértékben csökkent, mint a sportolási gyakoriság. A nézők közel ugyanannyian hajlandóak megjelenni sporteseményeken, mint 10 évvel ezelőtt, bár ez az arány is meglehetősen alacsony, hiszen azok, akik rendszeresen járnak sporteseményre, a lakosság alig több mint 10%-a. A sztereotípiáknak megfelelően főleg a férfiak járnak mérkőzésekre (háromszor annyi férfi, mint nő). Ez annak köszönhető, hogy a nők 80%-a egyáltalán nem hajlandó a szurkolás öröme kedvéért szabadidejét sporteseményen tölteni (Bacher, 2010).

A sportaktivitáson túl, ha tágabb kontextusban vizsgáljuk, akkor Orosz és Kollányi (2016) egészségi állapottal kapcsolatban készített tanulmánya rávilágít az „egészség-egyenlőtlenségekre” hazánkban, továbbá bemutatja a várható egészséges élettartam alakulására ható tényezőket, melyek három nagyobb kategóriába sorolhatók:

- strukturális tényezők (pl.: gazdasági, társadalmi, szociálpszichológiai tényezők, népesség jövedelem, iskolázottság és foglalkozás szerinti rétegződés)
- egészségi állapotra közvetlenül ható kockázati tényezők (pl.: stressz, táplálkozás, egészségkárosító szokások)
- egészségügyi rendszer működése (pl.: megelőző programok, ellátáshoz való hozzáférés, rendszerminőség).

A társadalmi rétegződés elemei mind kapcsolatban vannak az egészségi állapottal, egyértelműnek tűnik, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezőknek jobb az egészségi állapota, hiszen magasabb jövedelemre tehetnek szert. A képzettségnek és tájékozottságnak köszönhetően alaposabb lehet a tudásuk az egészséggel és az egészségügyi rendszerrel kapcsolatban. Kovács és Bálint (2014) kutatásából az derül ki, hogy az iskolázottság meghatározó tényezőként jelenik meg az anyagi körülmények vonatkozásában, viszont az egészségi állapotra csak kis mértékben hat. Lampek (2004) a Baranya megyei produktív életkorú lakosság körében végzett egészségszociológiai felmérése (többszörös lineáris regresszióanalízis módszerével) is azt igazolta, hogy az iskolai végzettség csak indirekt módon (a munka és anyagi körülmények, a pszichoszociális erőforrások és az egészséges életstíluson keresztül) hat az egészségi állapotra. Az Eurostat (2016) egészségi állapotra vonatkozó nemzetközi összehasonlításában kitűnik a volt szocialista országok képzetlen férfi populációjának lemaradása a mediterrán, valamint a skandináv országok hasonló helyzetű társadalmi csoportjaihoz képest. A különböző statisztikai felmérésekből megállapítható, hogy Magyarországon az iskolázottság szintje folyamatosan nő, de azok aránya lényegében nem változott, akik az általános iskolát elvégzik, de érettségit nem szereznek. További problémát képez az iskolarendszer, amely Hárs (2012) szerint az említett csoportnak nem adja a munkaerőpiacon szükséges kompetenciákat. Magyarországon a foglalkoztatottság szintje az Európai Unióban az egyik legalacsonyabbnak tekinthető az Eurostat felmérései szerint, melyre a közmunkaprogram sem kínál hosszú távú megoldást. Ennek eredménye a jövedelmi szegénység és a depriváció növekedése (2008-2013 között 50%-al növekedett a deprivációban élők aránya). Az egészségi állapot vonatkozásában a depriváció meghatározó, hiszen a materiális életszínvonal van leginkább hatással az életkilátásokra. A materiális tényezők hatása az egészségi állapotra nagymértékben függ a társadalompolitikai rendszertől és annak a szubjektív megítélésétől, hogy milyen az adott társadalomban szegénynek lenni. Ebből a szempontból Magyarországot alacsony fokú szolidaritás és magas stressz szint jellemzi (Orosz – Kollányi, 2016).

Az egészségi állapotot befolyásoló hatások vizsgálatánál sok kutatás kimondottan az életmódbeli, illetve a közvetlen környezet tényezőire koncentrál. Lalonde (1974) kutatási eredményeiben négy területre bontotta az egészséget befolyásoló tényezőket: ember biológiája, a környezet, az életmód és az egészségügyi ellátás. A tényezők súlyát

tekintve a legmarkánsabb elemnek az életmódot tartotta (43%). Az egészségi állapotot befolyásoló rizikófaktoroknak (alkoholfogyasztás, dohányzás, elhízás) közvetlenül valóban nagy szerepük van, viszont azt nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy ezek erősen függenek a társadalmi státusztól. Az életmód és a fizikai környezet is közvetíti a társadalomban elfoglalt státusz hatását. Kovács és Tóth (2015) tanulmányában megállapítja, hogy Magyarország esetében az egészség vonatkozásában kockázatosnak tekinthető magatartásformák és életkörülmények magas elterjedtséget mutatnak. A nemzetközi szinten tapasztalható pozitív változások (dohányzás visszaszorulása) kevésbé, míg a negatív trendek (elhízottak arányának növekedése) sokkal inkább tetten érhetők hazánkban. A magyarországi alkoholfogyasztás több évtizede csökkenő tendenciát mutat, bár ez Európában még mindig magasnak, de nem kiugróan tekinthető. A rizikófaktorok sorát az alacsony gyümölcsfogyasztás és fizikai inaktivitás követi. Az egészségproblémákra fordított figyelem viszont növekedni látszik a lakosság részéről. 2009-ben a legfeljebb általános iskolát végzettek 60%-a vélte úgy, hogy sokat vagy nagyon sokat tehet egészségéért, addig 2014-ben már 66%-uk. A felsőfokú végzettségűek körében ugyanezek az arányok 90, illetve 93%-ot tettek ki (KSH, 2015). A kevésbé iskolázott valamint szegényebb népesség (alacsonyabb társadalmi helyzetű) körében viszont az említett kockázatok aránytalanul nagyobb mértékben jelennek meg. Az egészségtudatos magatartás ezzel szemben az alacsonyabban iskolázottaknál is többségi beállítódás.

Dudás (2015) tanulmányában az egészségtudatos vásárlási magatartás jellemzőit vizsgálta. Ennek keretében szintén arra a megállapításra jutott, hogy a magyar fogyasztók egészségtudatossága fejlődő tendenciát mutat. Felértékelődni látszik az egészség értéke, annak megőrzése és visszaállítása érdekében egyre több pénzt hajlandóak áldozni. Az egészségtudatosság tekintetében a különféle étrendkiegészítők szedése mellett az étkezési szokások megváltoztatása kerül említésre (növekszik a bio-, funkcionális- és tájjellegű élelmiszerek fogyasztása), a testmozgás egyelőre még kevésbé jellemző (ezt a megállapítást a sportaktivitás elemzése kellőképpen alátámasztja). A motivációk tekintetében a termékek egészségessége vezető helyen szerepel, ami alátámasztja, hogy egészségtudatossági szempontból fogyasztják ezeket a termékeket.

2.7. STAKEHOLDER ELMÉLET

Dolgozatomban hasznosítani kívánom a stakeholderekhez (érintettek) kapcsolódó elméletet (Freeman, 1984), melyben az érdekeltek döntései képezik a változás alapjait. A stakeholder elmélet az egyik legjelentősebb menedzsment elmélet, (Stieb, 2009) melyet széles körben hasznosítanak, így a sportipar területén is (Covell, 2004, 2005; Heffernan és O'Brien, 2010; Mason és Slack, 1997).

2.7.1. Stakeholder fogalma és jellemzői

A stakeholder fogalom 1963-ban jelent meg a Stanford Research Institute (SRI) belső feljegyzéseiben, ahol olyan csoportot jelentett, melynek támogatása nélkül a szervezet elpusztul, hozzá tudnak tenni a szervezet sikereihez. Preston és Sapienza (1990) tanulmánya ezzel szemben már az 1930-as évekre teszi a szemlélet megszületését, hiszen több vállalatnál is megjelentek az érdekcsoportok meghatározó szerepei, mint a válságból való kilábalás elősegítői (GE: tulajdonosok, munkavállalók, fogyasztók, közvélemény; Sears: fogyasztók, munkavállalók, közösség, részvényesek). Freeman (1984) volt az, aki megfogalmazta, hogy új elméleti keretrendszerre van szükség, hiszen az akkori vállalati stratégiák (Berle - Means, 1934) alapján a vállalatok már nem voltak képesek megbirkózni a vállalatot érintő környezeti, társadalmi kockázatokkal. Az új elméleti keretrendszer a vállalatok érintettelmélete lett. Az elmélet alapja, hogy a vállalat döntéshozóinak egy összetett érdek- és értékmátrixot kell menedzselniük a stratégiai célok megvalósulása érdekében – megváltozott társadalmi, kulturális, környezeti viszonyok között - (Goodpaster, 1991) melyet Atherton (2011) etikai szempontrendszerrel egészít ki. A stratégiai tervezés célja, hogy mind a külső mind a belső erőforrásokat optimálisan állítsa be és használja fel. Az elmélet egyik jelentősége abban áll, hogy a vállalatot körülvevő információkat, változásokat, folyamatokat időben megismerje és reakcióképessé váljon a tervezés során. Másik oldalról ki kell emelni a szervezetfejlesztést is, hiszen az elmélet szerint nem különálló egységeket kell vizsgálni, hanem rendszerszemléletet követel, ahol a szereplők egymáshoz való viszonya a meghatározó, vagyis a gazdaság egészét befolyásoló teljes érintetti hálózatot kell vizsgálni.

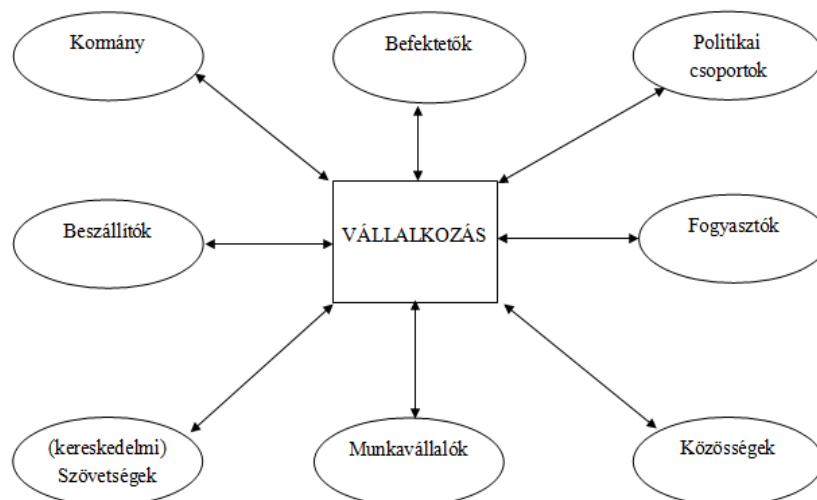
A vállalat érintettjei olyan érdekgazdák, akik kapcsolatban vannak a vállalattal, és valamilyen követelést támasztanak a működéssel kapcsolatban (Dunham és társai, 2006). Az eredeti meghatározás szerint az érintettek közé a munkavállalók, fogyasztók,

tulajdonosok, beszállítók, a menedzsment és a helyi közösség tartoznak. A kört a későbbiekben tovább bővítették a szerzők az állami szabályozói érintettekkel és más politikai, társadalmi intézményekkel, versenytársakkal, a média képviselőivel valamint a múlt és a jövő generációjával. A környezet számtalan szereplői közül elsősorban azok az érdekesek, melyek Chikán (1997) alapján a vállalattal tartós, lényegi és kölcsönös kapcsolatban állnak. Ezeket nevezi a szakirodalom érintetteknek (stakeholder).

Az érintettek tehát, az alábbi jellemzőkkel bírnak:

- ✓ személyek, csoportok
- ✓ érdekekkel, követeléssel rendelkező személyek / csoportok
- ✓ értékei és érdekei beépüljenek a működésbe, annak érdekében, hogy üzletileg sikeres legyen
- ✓ morális cselekvő
- ✓ érdekeit, értékeit képes megfogalmazni, képviselni, konfliktust vállalni és rendezni
- ✓ értékelni és működtetni tudnak intézményeket, befolyással vannak rá
- ✓ képesek szövetséget kötni
- ✓ környezeti értékek védelme.

Az eddigiekben meghatároztam az érintett-elmélet alapjait és az érintettek jellemzőit, de az alapkérdést még mindig meg kell válaszolni: ki és mi számít valóban érintett csoportnak? (Freeman, 1984). Donaldson és Preston (1995) az alábbi módon vázolta a vállalkozásokat meghatározó stakeholder elemeket.

11. ábra: A vállalkozás stakeholder modellje

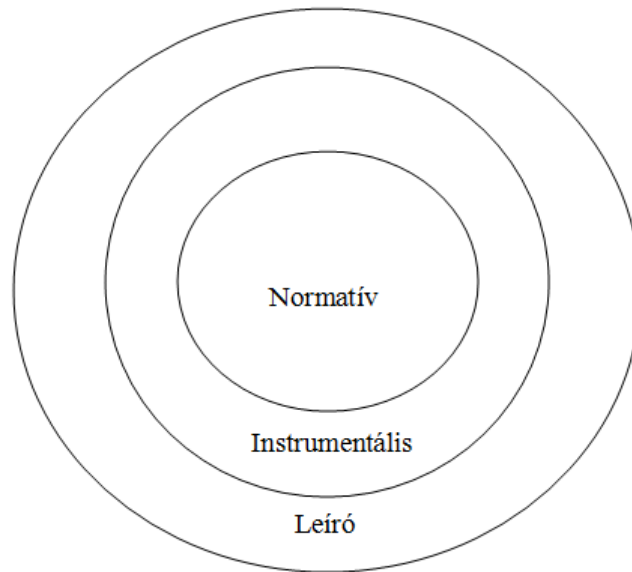
Forrás: Donaldson és Preston (1995) alapján saját szerkesztés

Az érintettekre vonatkozó értelmezésnek két irányvonala határozható meg Freeman és Reed szerint: szűk és a tág. A szűk értelmezés lényege a korlátos erőforrásokban áll, mely esetben a vezetők segítséget kapnak ahhoz, hogy kezelni tudják a külső környezeti kihívásokat. A csoportok meghatározása az alapján történik, hogy az egyes csoportok milyen direkt hatással vannak az elsődleges üzleti cél megvalósításában. A cél ennél az értelmezésnél az üzleti érdekek maximalizálása, a stakeholder értékek és érdekek beépítése (Boda-Radácsi, 1996).

Ezzel szemben a tág meghatározásnál figyelembe kell venni minden olyan csoportot, amely a vállalat érintettje lehet, ezáltal kerülhetők el a felmerülő kockázatok és használhatók ki a lehetőségek, ez adja az értékteremtés epicentrumát. Ez volt Freeman (1984) meghatározása is: érintettek mindazok a csoportok vagy személyek, akik hatással vannak, vagy akikre hatással van a vállalat céljainak megvalósítása során. A tág értelmezés kevésbé ad egzakt meghatározást az érintettekre vonatkozólag, hiszen itt csak annyi a kritérium, hogy valamilyen módon kapcsolatba kerül a vállalattal, és ezt a viszonyrendszert kívánja meghatározni, tehát milyen követelést, érdeket határoz meg a vállalattal szemben. Az értelmezés több problémát is felvet, hiszen a tág értelmezés azt sugallja, hogy ez egy véget nem érő tanulási folyamat a menedzsment számára, hogy feltérképezze az érintetti viszonyokat, ezzel szemben a dinamikusan változó környezet és növekedési cél elérése mégis szükségessé teszi. Ebből az értelmezésből következik, hogy itt a lehetséges érintetteket is figyelembe kell venni, ami alapján megkülönböztetünk valódi és potenciális érintetteket. Létjogosultsága mindkettőnek van, hiszen egyesek szerint tényleges kapcsolat nélkül nincsen érintetti viszony, míg mások szerint a potenciális érintetteket a vezetői hatékonyság növelése érdekében szükséges figyelembe venni. A szűk értelmezést dolgozatom szempontjából mégis fontosnak tartom, hiszen ez biztosítja az érintett csoportok meghatározását, követeléseik prioritizálását, ennek kapcsán lehet a menedzsmentnek erőforrásait megfelelőenallokálni.

2.7.2. Érintett elméletek csoportosítása

Az eddig leírtak alapján látható, hogy Freeman alapmunkájának köszönhetően rengeteg forrás jelent meg az érintett elmélettel kapcsolatban, melyet alapvetően négy „iskolába” lehet sorolni (Donaldson és Preston, 1995): leíró, instrumentális, normatív, mely kiegészül a döntéshozói megközelítéssel.

12. ábra: A stakeholder elmélet hármass csoportosítása
 Forrás: Donaldson-Preston (1995, 74. o.)

A leíró elmélet alapkérdése, hogy a vállalat micsoda. Ebben a kontextusban a vállalatokat saját érdekekkel rendelkező hálózati rendszerként mutatja be a teljes időhorizontra vonatkozólag. Clarkson (1995, 106. o.) meghatározása szerint; „olyan személyek vagy csoportok, akiknek követelése, tulajdona valamint joga, vagy érdeke van a vállalattal, valamint múlt, jelen és jövőbeli cselekedeteivel kapcsolatban.”

Clarkson (1995) írásaiban két markánsan elkülönülő stakeholder csoportot határoz meg, melyet elsődleges és másodlagos érintetteknek nevezett el. Más értelmezésben megjelent a tulajdonos és nem-tulajdonos érintettek, vagy a vállalattal önkéntesen és nem önkéntesen kapcsolatban álló érintettek. Az elsődleges érintettek közé azok tartoznak, akik alapján határozzák meg a vállalat működését, vagy más értelmezés szerint közvetlen kapcsolatban vannak a vezetőkkel (befektetők, munkavállalók, fogyasztók, beszállítók). A vállalat jelenléte és egyben sikeressége attól függ, hogy a döntéshozók értékteremtése megfelelő-e az érintett csoportok számára.

A másodlagos érintettek fontosak a vállalat számára, de nincs olyan függelmi viszony, melynek hiányában a vállalat piaci jelenlétét tenné kérdőjelessé. Ezek a csoportok is befolyásolhatják, hatással lehetnek a vállalat működésére, hiszen a média fellépése, szintén károkat okozhat a vállalat goodwilljében, különösen abban az esetben, ha a vállalat annak érdekében tesz lépéseket, hogy az elsődleges érintettek elvárásait teljesítse, ám a másodlagos érintettek ezt ellenzik.

Mendelow (1981) cikkében az azonosítás lehetőségét mátrix formában határozta meg, melynek két dimenziója az érintettek érdekelttségének mértéke és az érdekérvényesítő hatalom mértéke. A stakeholder elhelyezkedése a mátrixban attól függ, hogy milyen szinten helyezkednek el az adott dimenzióban. A mai stakeholder-menedzsment gyakorlatban talán az egyik leggyakrabban használt eszközként ismerjük, hiszen alkalmazása egyszerű, rendkívül pragmatikus. Az érintettekről átlátható képet mutat a szervezet számára, továbbá az eszköz segítségével kijelölhetők új, stratégiaileg fontos irányvonalak. A hatalom/érdek mátrix (13. ábra) bemutatja, hogy a menedzsmentnek mi a feladata, hogyan kell viszonyulnia az egyes stakeholder csoportokhoz, milyen módon kell kezelni őket.

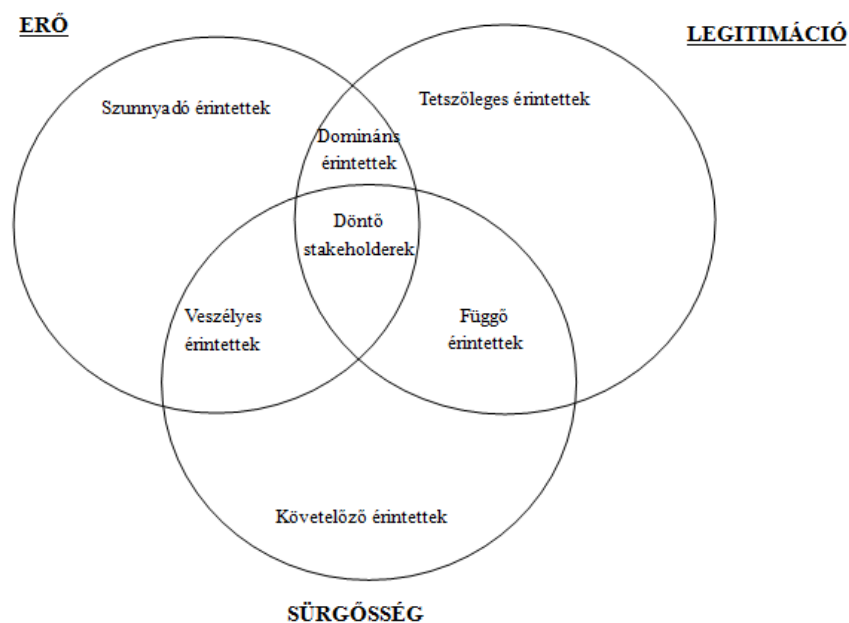
	Nagyon fontos számára érdekeinek érvényesítése	Elhanyagolható számára érdekeinek érvényesítése
Nem rendelkezik különösebb érdekei juttatására hatalommal érvényre	„<i>MELLÉKSZEREPLŐK</i>” Kapcsolatok fejlesztése, informálás. Az érintettek jóindulatának elnyerése.	„<i>NÉZŐK</i>” Minimális erőfeszítést igényel, de figyelmet kell fordítani az érintett csoportra mert fontos lehet a szava.
Jelentős érdekei juttatására hatalommal rendelkezik érvényre	„<i>KULCSSZEREPLŐK</i>” Érdekeiket maximálisan ki kell elégíteni, szervezet erejéhez mérten befolyással kell lenni nézeteikre.	„<i>VENDÉGMŰVÉSZEK</i>” A kapcsolatok folyamatos fejlesztését igényli. Érdekeiket ki kell elégíteni, mások meggyőzésére ki kell használni a csoport hatalmát.

13. ábra: Hatalom/ érdek mátrix
 Forrás: Marosán (1997) alapján

Low és Cowton (2004) két speciális technikát javasol a stakeholder csoportok kezelésére. Az első az érintettek bevonását igényli, konzultáció és együttműködés formájában, viszont ők kis mértékben befolyásolják a szervezeti döntéshozatalt. A második esetben a befogadó stratégiát kell alkalmazni, integrálni kell az irányítási

struktúrába, hiszen ők részt vesznek a döntéshozatalban. Ez alapján kombinálhatóvá válik a „stakeholderi-erőtér” és az érintetti csoportok kezelése.

A halmazábrát tekintve a következő szint az instrumentális, melyet Mitchell és társai (1997) dolgoztak ki a legrészletesebben, akik az erő-legitimáció-sürgösség hármására építkeztek. A szerzők az általuk felépített struktúrát a szűk és tág stakeholder-elmélettel hozták összefüggésbe. Szűk értelmezésben az érintetti követelés legitimációját hangsúlyozták, amely szerződéses viszonyból, jogi vagy erkölcsi kötelezettségből, érdekből származtatható. Tág értelmezésben viszont a befolyásolók erejét tartották szükségesnek kiemelni, attól függetlenül, hogy ezek legitimek-e vagy sem. A vállalatviselkedés formája (érintettekkel való cselekvés) sem a szűk, sem a tág értelmezésből nem határozható meg egyértelműen, hiszen nem minden követelés azonos erejű, de ha csak az erőt vennénk figyelembe, akkor a legitim követelés maradna el bizonyos esetekben a vállalat működése során. Ebből adódóan egy harmadik sürgösségi tényezőt építettek be modelljükbe, amely képes feloldani az előbb említett ellentétet. Az erő és a legitimitás meghatározása segíti a vállalati döntéshozókat, hogy kezelni tudják az érintetteket, de a cselekvés mégsem határozható meg pontosan. A sürgösség fogalmának beépítésére volt szükség, azaz milyen gyorsan kell a döntéshozóknak cselekedni a felmerülő követeléssel szemben, melynek alapja az időnyomás és a követelés kritikussága.

14. ábra: Stakeholder erőtér

Forrás: Mitchell és társai (1997) alapján saját szerkesztés

A 14. ábra alapján három alapesetet különíthetünk el egymástól az erő-legitimáció-sürgősség elv alapján. Látens érintetteknek nevezzük azt a kört, ahol e három jellemzőből csak az egyik érvényesül. Amennyiben újabb tulajdonságra tesznek szert, foglalkozni kell ezekkel a csoportokkal.

<i>Fő csoport</i>	<i>alcsoportok</i>	<i>jellemző</i>
Látens	szunnyadó érintettek	Erővel rendelkező csoportok, viszont sem legitimitásuk, sem sürgős követelésük nincs a vállalattal szemben.
	tetszőleges érintettek	Legitimációval bírnak, viszont nincs erejük, hogy követelésüket érvényesíteni tudják. Nem áll fent a vállalati érdek, hogy kapcsolatot teremtsenek, de a döntéshozók dönthetnek másképp (sportban: mecénatúra).
	követelőző érintettek	A csoport elnevezése is utal arra, hogy sürgős igényt fogalmaznak meg, de nincs erejük és legitimitásuk. „Zajkeltésre alkalmasak”.

7. táblázat: *Látens stakeholder csoport jellemzői*

Forrás: Mitchell és társai (1997) alapján saját szerkesztés

A következő nagy halmaz a várakozó érintettek, akik a hármas egységből már két tulajdonsággal is rendelkeznek, ezért a döntéshozók figyelmének középpontjába kerülhetnek, ami cselekvésre készítheti őket. A veszély abban rejlik, hogy ezek a csoportok megszerzik a harmadik tulajdonságot, de egy szerződéses kapcsolattal ez a kockázati faktor elkerülhetővé válik.

<i>Fő csoport</i>	<i>alcsoportok</i>	<i>jellemző</i>
Várakozó	domináns érintettek	Erővel és legitimitással is rendelkeznek. A vállalat és az érintett között formális és egyben folyamatos a kapcsolat jellege (pl. sportklub esetében az elnökségi tagok).
	függő érintettek	Sürgős követeléseik vannak, de nincs erejük, hogy azt érvényesítsék. Általában más érintettektől függenek (Sportklub esetén azok a sportolók, akik járandóságait szeretnék realizálni, a döntés viszont az ügyvezetés kezében van, akinek a teljes működést kell szem előtt tartania.).
	veszélyes érintettek	Követeléseik sürgősek és erejük is van az érvényesítéshez. Erőszakos cselekménnyel is megkísérelhetik érvényesíteni érdekeiket.

8. táblázat: *Várakozó stakeholder csoport jellemzői*

Forrás: Mitchell és társai (1997) alapján saját szerkesztés

Végül a harmadik, legfontosabb csoportot azok az érintettek alkotják, akik az erőlegitimitás-sürgősség hármásával rendelkeznek, azaz megfelelő erővel bírnak, hogy követeléseiket érvényesítsék, ami egyaránt sürgős és legitim. A döntéshozói körnek azonnal foglalkozni kell ezzel, őket határozott érintetteknek nevezzük.

A fent leírtak alapján jól szegmentálhatók a stakeholderi körök, viszont nem szabad figyelmen kívül hagyni, a vállalati vezetés stratégiai döntéseit, hiszen ezen a szinten már nem jelennek meg az érintettek értékei és érdekei. A stratégiai szinten már a döntés középpontjában a gazdasági értékteremtésnek a maximalizálása áll.

A normatív elmélet szerint [melynek alapjai Freeman-hoz (1994) nyúlnak vissza], az értékteremtés és az érdekérvényesítés alapja a szerződéses viszony, melyben szükséges az alapelveket rögzíteni. Freeman hat alapszabályt fogalmazott meg ezzel kapcsolatban, ami a vállalat-érintett viszony alapját kell, hogy képezze: szabad ki- és belépés, irányítás, externáliák, szerződéses költségek, ügynök és a korlátozott halhatatlanság elve. A szabad belépés és kilépés alapján a szerződést kötő felek pontos szempontrendszerben fektetik le a kötelezettségeket, azok teljesüléseinek feltételeit. Rögzítésre kerül, hogy az érintett milyen módon köthet/mondhatja fel/tárgyalhatja újra a szerződést. Az irányítás elve azt jelenti, hogy az érvényben lévő alapszabály módosítása, csak felek beleegyezésével történhet meg. Az externáliák elve szerint, abban az esetben, ha az érintett fél számára költségek merülnek fel, akkor ő, mint a költségek viselője, dönthessen a szerződéses viszony kialakításáról, melynek hatásaként a költségei csökkenthetőek. A szerződéses költségekből meghatározott mértékben részt kell vállalni, az elv kizárja az ingyen utazás lehetőségét. Az ügynöki elv szerint a szerződő felek számára közös ügynöknek kell az érintettek érdekeit képviselni. A korlátozott hallhatatlanság alapján a vállalatirányítási cél az, hogy az érintettek érdekeit be kell építeni a vállalati működésbe. Ez mindaddig fennáll, amíg a közös érdek realizálható, megszűnés esetén ügynöki elvvé transzformálódik.

Összegezve a leírtakat elmondható, hogy a stakeholder elmélet a vállalati politikát képes meghatározni. Ezek a csoportok (minden elmélet szerint) kötelezettséget vállalnak és jogokat érvényesítenek a vállalattal szemben, továbbá politikai befolyásukat is érvényesíthetik a közös értékteremtés érdekében.

Érintett elmélet	stakeholderek csoportosítása alapja	Stakeholder csoportok jellemzői		Elmélet képviselője
<i>Leíró (mi a vállalat)</i>	elsődleges	részvételük nélkül ellehetetlenül a vállalat	fogyasztók munkavállalók beszállítók részvényesek	Clarkson (1995)
	másodlagos	hatással vannak a vállalatra, de nem alapvető	média	
<i>Instrumentális (mi a vállalat-érintett kapcsolata)</i>	erő-legitimáció-sürgősség (egyetlen jellemzője)	látens érintett	döntéshozóknak nem kell foglalkozni velük	Ehling és társai (1992) Mitchell és társai (1997)
	erő-legitimáció-sürgősség (két jellemző érvényes)	várakozó érintett	döntéshozói figyelem, cselevést igényelhetnek	
	erő-legitimáció-sürgősség (egyszerre érvényesül)	határozott érintett	döntéshozóknak haladéktalanul foglalkozni kell velük	
<i>normatív (ki az érintett)</i>	szabad belépés / kilépés elve	szerződés világos szempontrendszer alapján		Freeman (1994); Donaldson-Preston (1995)
	az irányítás elve	alapszabály változás csak a felek beleegyezésével		
	externáliák elve	harmadik fél belépése esetén költségek csökkentése, feltételek újratárgyalása		
	szerződéses költségek elve	egyik fél sem lehet „ingyen utazó”		
	ügynök elve	az ügynöknek a szerződésben résztvevőket képviselni kell		
korlátozott halhatatlanság elve	érintettek érdekképviselése, az üzleti működés részévé kell tenni, amíg a közös érdek fennáll			

9. táblázat: Stakeholder elméletek összefoglaló táblázata

Forrás: Braun (2015) alapján saját szerkesztés

2.7.3. Vállalati érintettek kezelésének és bevonásának szintjei

Freeman (1984) a stakeholder-elmélet gyakorlati vonatkozását a stratégiai menedzsment egy hatékonyabb módszereként értelmezte, ez alapján három szintet különböztetett meg:

- Racionális szint
- Folyamatok szintje
- Tranzakciók szintje

Racionális szint

Ez a szint arra keresi a választ, hogy kik lehetnek a szervezettel kapcsolatba hozható érintettek, és azokra milyen érintettség jellemző. Ez alapján az első feladat, hogy azonosítani tudjuk a szervezet működésében érintett csoportokat, továbbá a kapcsolat jellegét is meg kell határozni. Az érintett térkép tehát minden szervezet életében más lesz, amely folyamatosan változik/változhat. Fontos megjegyezni, hogy az egyes érdekgazda csoportok nem minden esetben alkotnak homogén egységet, így érdemes őket tovább szegmentálni, annak érdekében, hogy feltárhassuk az érintettek sajátos érdekeit. Freeman ezt a hálót két dimenzióban ábrázolta, ahol az első dimenzió az érintettek érdekeltségének típusát, míg a másik dimenzióban az egyes érintettek hatalmának típusát határozta meg (Boda-Radácsi, 1996).

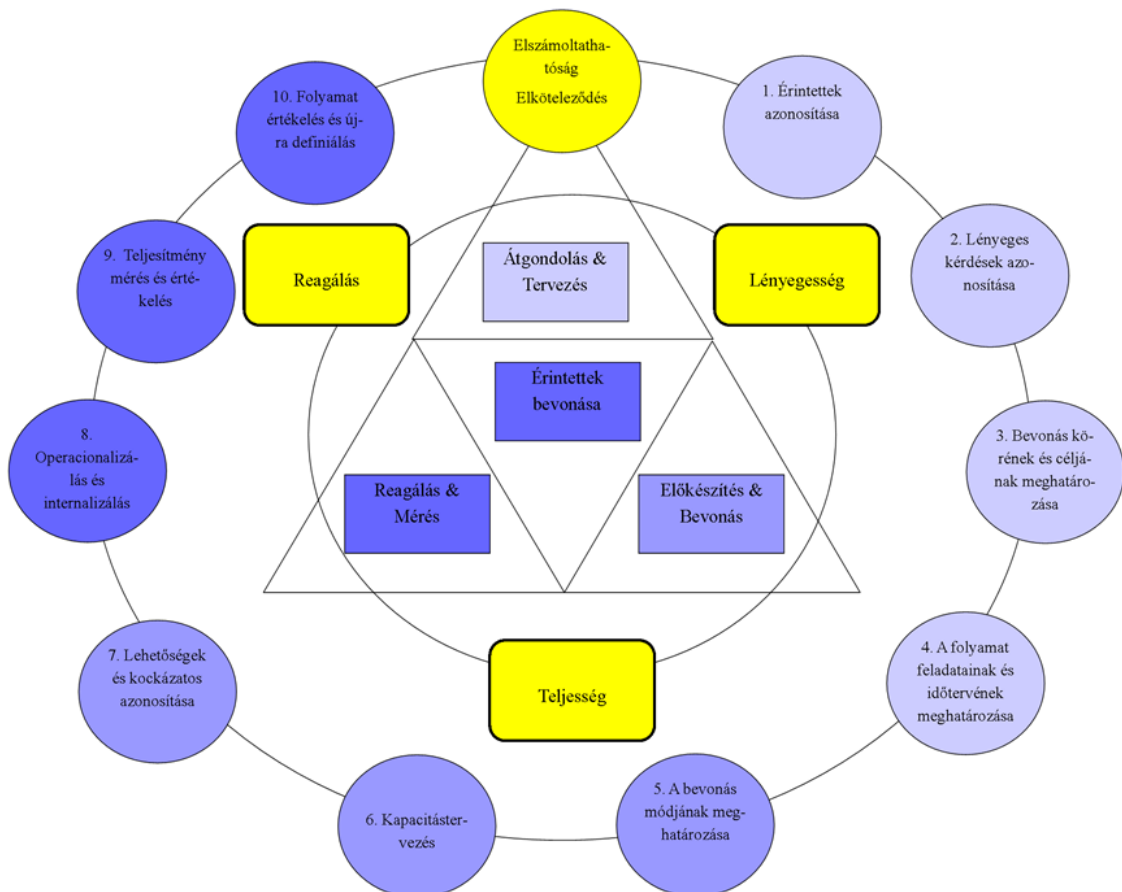
Folyamatok szintje

Ennél a szintnél azt kell megvizsgálni, hogy milyen folyamatok segítségével irányítja a szervezet az érintettekkel való kapcsolatát (vállalat-érintett viszony). A stakeholder szemléletű stratégiai menedzsment a középpontba állított szervezet általános működtetési eszközeinek új tartalommal történő megtöltését jelenti. A legrelevánsabb változás abban áll, hogy a szervezeti döntés spektruma szélesedik: a teljesítmény értékelése több szempontot figyelembe vevő kritériumrendszer szerint implicit vagy explicit módon történik, melynek bázisát az érintettek elvárásainak történő megfelelés adja. Erre a célra a stratégiai menedzsment folyamatok kapcsán átdolgozott Lorange (1980) sémát lehet használni (Arun-Cavana, 2000; Boda-Radácsi, 1996)

Tranzakciók szintje

Ezen a szinten azok a folyamatok jelennek meg a szervezeti működésben, amelyek segítségével az érintett csoportok feltárhatják, valamint meghatározhatják a számukra fontos érdekeket. Ennek kapcsán pedig kommunikálhatóvá válik az értékrendszerük a szervezet irányába. Ezeknek a folyamatoknak a stakeholder-menedzsmentbe történő integrálása több dimenzió keresztül jelenik meg: szervezési, erőforrás allokálási és szemléletbeli változásokat kíván meg a szervezettől (Arun-Cavan, 2010).

Az előző szintelemzéshez szorosan kapcsolódik ennek folyamat szerinti ábrázolása, amely tíz lépésben határozza meg a stakeholderek bevonását, melynek három lényeges sarokpontjaként a nélkülözhetetlen elemek kiemelését és kiválasztását, a tervezésben történő teljességet és a reakcióképességet tartalmazza.

15. ábra: *Érintettek bevonásának szintjei és elemei*
Forrás: Stakeholder engagement standard (Jeffry, 2009)

2.7.4. Stakeholderek a sportban

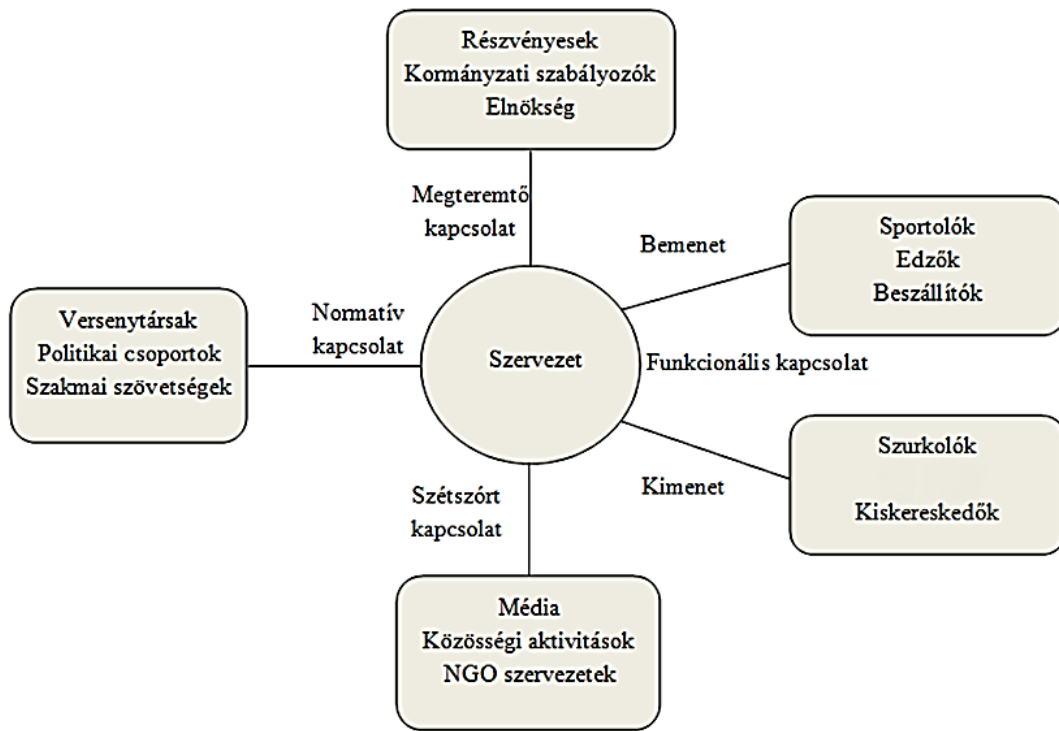
A 21. században végbemenő folyamatos környezeti változás, melynek üteme exponenciálisan növekszik, a sport iparára is hatással van (Katzell-Austin, 1992). Minden kisebb és nagyobb sportegyesület esetében is számos gazdasági és társadalmi szereplővel találkozunk a környezetben, és azok az elemek (emberek, érintettek csoportjai, szervezetek, más vállalatok, néha országok is) lesznek fontosak számunkra, melyekkel tartós kapcsolatot tudnak létesíteni (Chikán, 1997), és képesek lesznek befolyásolni a szervezet céljait (Freeman, 1984, Friedman és társai, 2004, 2006). Az üzleti siker feltétele, hogy az adott vállalat vagy jelen esetben sportegyesület, milyen sikeresen menedzseli érintettjeit. A vállalati társadalmi felelősségvállalás felismerte, hogy ma már nem szabad közvetlenül csak magát a vállalatot vizsgálni. Hutchinson és Bennett (2012) rámutatott arra, hogy a stakeholderek gondolkodásának és attitűdjeinek megismerése nagymértékben javíthatja az egyetemi sportklubok márkaimázsát, amely hatással van a fogyasztói magatartásra. Ennek érdekében összehangolt erőfeszítésekre van szükség az egyedi szervezeti márkaidentitás kialakításához (Judson és társai, 2009), melyet egyre inkább tárgyiasult formában kell meghatározni és alap értékeket hozzárendelni a hatékony marketingstratégia érdekében (Moser, 2003). Ezek az érintettek hatással lehetnek a szervezet működésére, a beruházási hajlandóságra, pénzek és egyéb források elosztására, hiszen a szervezet egy társadalmi gazdasági-mátrixban helyezkedik el. A reakciók és kölcsönhatások, valamint az érdekelteket körülvevő szervezeti változás is jelentősen változhat (Lewis, 2007). Ezek nem kizárólagosan az üzleti működés során hatnak egymásra, hanem egyéb tényezőikkel is. Összességében tehát az érintettek azok a személyek vagy csoportok, akiket a vállalat működése érint vagy érinthet, akár tudnak ezen érintettségről, akár nem (Braun, 2015).

A stakeholder elmélet szerint egy sportegyesület is számos érintettel rendelkezik. Amennyiben ezeket pontosan meghatározza, figyelemmel követi és összhangba állítja, az érintettek elvárásaival, sikeresen tud működni a piacon. Ez a fajta szemlélet egy kultúraváltást igénylő folyamat következménye, ami a magyar sport környezetében új fogalomnak tekinthető. Az érintettek érdekeinek és értékeinek beépítése komoly kihívást jelent korunk számára. A sport területén nem szabad csak a menedzsmentre, üzleti sikerre gondolni, amire hatással tud lenni az érintettek működése, hanem figyelembe kell venni azokat a járulékos tényezőket is, mint az egészségesebb és tisztességesebb életér. Az alapvető kérdés, hogy ki tekinthető stakeholdernek ezen a

területen. Starik (1994) szerint négy tényezőre bontható: az első, hogy kapcsolat legyen az érintett és a szervezet között, ami lehet direkt (bajnokság, játékos szakszervezet), vagy közvetett (játékos ügynök, játékos megfigyelő), másodsorban azok, aki meghatározó érdekekkel kapcsolódnak (lakosság, szurkolók), harmadrészt azok az érintettek, akik érdekeiket érvényesíthetik a sportszervezettel szemben. Továbbá lehetnek más formában is, mint a csapat tulajdonosa vagy olyan nem természetes személyek is, akik hatással lehetnek a sport/sportág/szervezet működésére.

Ezt a hálózati rendszert kívánom bemutatni a magyar atlétikában. Polányi (1976) szerint hármass viszonyrendszerre kell építeni, melynek elemei a gazdasági, társadalmi és természeti környezet. Ennek elemzésére használok fel a stakeholder-menedzsment eszközrendszerét.

A sportban lévő közösségi kapcsolatrendszer, Stoldt és társai (2012) nyolc tényezőre bontotta: fogyasztói-, kormányzati-, adományozói-, média-, befektetői-, közösségi-, alkalmazotti-, és ipari kapcsolatok. Gruning és Hunt (1984) tanulmánya rávilágított a közösségi kapcsolatok és a stakeholderek közötti összefüggésre (*16. ábra*), mely jelen dolgozat szempontjából meghatározó relevanciával bír. A funkcionális kapcsolatok elengedhetetlenek a szervezet számára, azért hogy terméket vagy szolgáltatásokat állítsanak elő. A funkcionális kapcsolat bemeneti oldalán a munkaerő és erőforrások, (sportolók, edzők, szövetségek, szállítók – sportszergyártók), míg a kimeneti oldalán a fogyasztók (szurkolók, családtagok), kiskereskedők és disztribútorok (pl.: média partnerek) jelennek meg. A normatív kapcsolatok esetében ezek a csoportok befolyással bírnak a szervezet érdekeire, értékeire és céljaira (versenytársak, szakmai szövetségek és szakértői intézmények). A „megteremtő kapcsolatok” esetében azok az érintettek tartoznak ide, akik ellenőrzéssel és autoritással bírnak a szervezet felett, és erőforrást tudnak biztosítani a szervezet autonóm működéséhez (elnökség, kormányzati szabályozók, és részvényesek). Azok az érintettek tartoznak a „szétszórt” kapcsolatok közé, akikkel nincs gyakori interakciója a szervezetnek, de hatással lehetnek rá különösen válságos időszakban (média, közösségi aktivitások).

16. ábra: A sport közösségi kapcsolatai
 Forrás: Gruning és Hunt (1984) alapján saját szerkesztés

2.8. NONBUSINESS MARKETING ÉS CSR

Korábban az volt a vélekedés (Dinya és társai, 2004), hogy a nonbusiness marketinget szektorálisan célszerű értelmezni. Hetesi és Veres (2013) szerint ma már minden olyan marketingmegközelítés, melynek célja nem közvetlenül a rövidtávú profit és a növekedés, nonbusiness marketingnek tekinthető, függetlenül attól, hogy mely szférában alkalmazzák ezeket a megoldásokat. A szervezetek olyan célokat kívánnak megvalósítani, melyek a társadalmi, hosszú távú „jóllét” érdekében történnek. A gazdasági szférát a nonbusiness szektor (közszolgáltatási szféra, nonprofit szektor) és az üzleti szektor együtt képezik le. Az egyes szektorok közötti összefonódás megállíthatatlan, erre mutat rá Galaskiewicz és Colman (2006) tanulmánya is, melyben a forprofit és nonprofit szervezetek együttműködési lehetőségeit vizsgálják. A különböző szervezetek különböző mértékben alkalmaznak nonbusiness stratégiákat, de ezek a mai társadalomban valamilyen mértékben mindenütt jelen vannak. Összefoglalva megállapítható, hogy valamennyi gazdasági szereplőnek (mindhárom szektor szereplőinek) van társadalmi felelőssége (CSR) és gazdasági felelőssége is, csak eltérő súllyal jelenik meg a tevékenységükben. Ez a gondolatmenet párhuzamba állítható a sport funkciói kapcsán tett megállapításommal, mely szerint a sport üzleti/gazdasági és társadalmi funkciói jelen vannak a sport minden élő szegmensében, de eltérő mértékben. A fejezetben először áttekintem a CSR fogalmának különböző értelmezéseit, majd ennek összefüggésében vizsgálom a sportbeli jelentőségét, annak lehetséges kimeneteit.

Az International Chamber of Commerce definitív módon a CSR-t egy vállalat önkéntes elkötelezettségének tartja, annak érdekében, hogy tevékenységét felelős módon menedzselje.

European Commission (2002): „Az a koncepció, amely szerint a vállalatok önkéntesen integrálják a társadalmi és környezeti kérdéseket üzleti működésükbe, valamint az érintettekkel való interakcióikba” (Etikai megfontolás vagy gazdasági érdek, amely a gazdasági tevékenység részét képezi)

World Bank (Fox T. és társai, 2002) állítása szerint a CSR „olyan kifejezés, amely leírja a vállalatok elszámolhatósági kötelezettségét a vállalat minden érintettje irányában, minden tevékenység tekintetében. A társadalmilag felelős vállalatok figyelembe veszik

a döntéseiknek teljes körű, a társadalomra és a környezetre gyakorolt hatását, miközben egyensúlyba hozzák az érintettjeik igényeit a saját profitérdekeltségeikkel.”

Kotler és Lee (2005, 3. o.) szerint a CSR „egy elkötelezettség a közösségi jólét növelésére önként vállalt üzleti gyakorlatok és a vállalati erőforrásokkal való hozzájárulások által”. Angyal (2009) szerint a CSR vállalkozásoknak az a tartós elkötelezettsége, hogy etikusán viselkedjék és hozzájáruljon a gazdasági fejlődéshez, miközben javítja a munkavállalók és családtagjaik, valamint a helyi közösség és az egész társadalom életminőségét.

Mind az üzleti, mind a nonprofit szektorban egyre nagyobb hangsúlyt kap a társadalmi felelősségvállalás, a vállalati kapcsolatok és a különböző érdekcsoportok között viszont abban a mai napig nincs egyetértés, hogy milyen társadalmi hatásokat is eredményeznek az egyes CSR kezdeményezések (Dinya és társai, 2004). *„A vállalati társadalmi felelősségvállalás az elkötelezettséget jelenti, amely során a vállalat a közösség jólétének érdekében folytat önkéntesen, szabadon választott üzleti gyakorlatot, amit erőforrásaival is támogat”* (Kotler-Lee, 2007, 11. o.). Ezen elkötelezettség eredményeként potenciális lehetőséget kínál a vállalatok számára, hogy fokozzák a szervezet teljesítményét, versenyképességét (Brietbarth - Harris, 2008). A CSR szakirodalomnak alapvetően három irányzata van; konceptuális vagyis fogalmi keretrendszerre épülő (Carroll, 1999), motiváció-orientált (Fitzpatrick, 2000; Quazi, 2003) és eredményorientált (Margolis-Walsh, 2001; Pava-Krausz, 1996). A menedzsment irodalom láthatóan már régóta foglalkozik a CSR kérdéssel, ezzel szemben a sportmenedzsment területére nemrég lépett be (Brietbarth - Harriss, 2008; Smith - Westerbeek, 2007).

Smith és Westerbeek (2007) tanulmányában azt állítja, hogy a sportszervezeteket nem kell megkülönböztetni a vállalatoktól, ha a társadalmi felelősségvállalást tekintjük, viszont Aubrey és Walker (2009) cikke rávilágít, hogy a sportot és az üzleti életet e terület mentén nem lehet azonos módon elemezni, számos tényezőben eltérnek egymástól. A sportban megjelenő CSR tevékenység növekedéséhez több tényező vezetett (Lau, Makhanya, és Trengrouse, 2004). Először is a sportszervezetek folyamatos növekedése következtében nagyobb befolyást tudnak gyakorolni a közösségre (pozitív példamutatás és a társadalmi problémák előtérbe helyezése). Másodsorban a CSR elterjedésének köszönhetően a társadalom részéről nyomás helyeződött a vállalatokra, a sportszervezetek ezen a téren kölcsönhatásba kerülnek a

társadalommal, így kiemelt jelentőségű lett a jelenlétük. Végül pedig a sportszervezetek növekvő gazdasági aktivitása (pl.: merchandising) és a professzionalizáció következtében kialakultak a „vállalati arculatok”, amely egyértelmű igényt támasztott a CSR elfogadására. A CSR kezdetben az átláthatóságra, elszámolhatóságra, és az alkalmazottak jólétére helyezte a hangsúlyt, ami mostanra áthelyeződött a sportszervezetek társadalomban betöltött szerepére (Lau és társai 2004). A sport egy lencse, amelyen keresztül láthatóvá válnak a társadalom, közösség perspektívái (Hunt, és társai, 1999). Ezen belül is kiemelt szerepe van a szurkolóknak, hiszen ebben az esetben erős affektív kapcsolat alakulhat ki, számos lehetőséget kínál a társadalmi felelősségvállalással kapcsolatos kezdeményezésekre.

CSR tevékenységek a sportban:

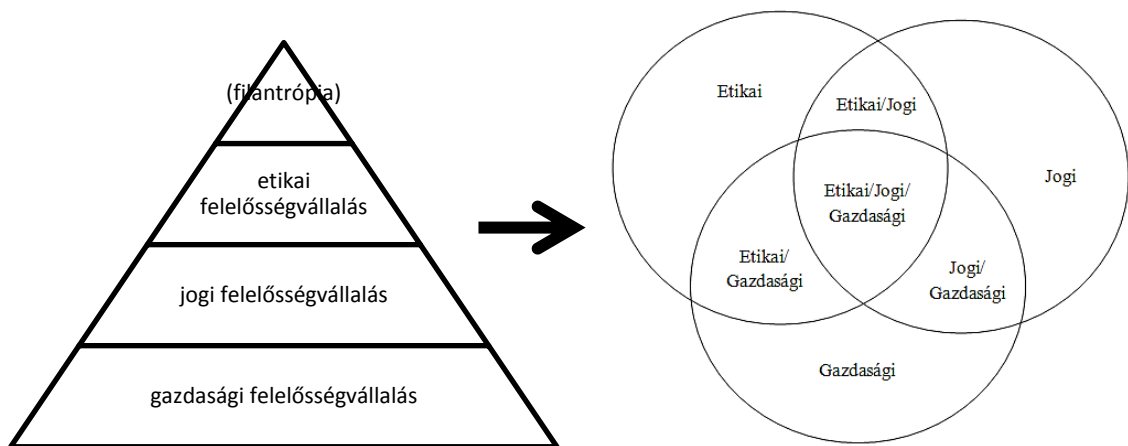
- ✓ jótékonyosság
- ✓ közösségben való részvétel
- ✓ oktatás
- ✓ fiatalok egészségére való nevelés és szocializáció

A CSR terület kutatási nehézségét adja, hogy a szakirodalomban nem találunk egy egységes definíciót (Doane, 2005), ezért a mögöttes tartalmakat kell vizsgálni. A CSR és a marketing kapcsolata sem mondható egyértelműnek, de ez a fogyasztói döntésekben vagy az irányukba mutatott kommunikációban mégis megjelenik (Porter - Kramer, 2006). Elsősorban tehát a CSR különböző megközelítéseit kell megvizsgálni, melyet Gyulavári (2011) alapján három területre bontottam.

- *Közgazdaságtani megközelítés:* Friedman (1970) szerint a vállalatok társadalmi felelősségvállalása az, hogy profitot termeljenek, hiszen a társadalmi problémákkal akkor kell foglalkozni, ha az jövedelmező. A jövedelmezőséget viszont nem szabad kizárólagosan csak pénzügyi alapra helyezni, továbbá időkorlátot szabni neki. Az IPSOS MORI (2003) felmérése szerint a brit fogyasztók 70%-a szívesebben költ többet, ha tudomása van a vállalat ilyen jellegű tevékenységéről. Kitzmuller és társai (2012) szerint a CSR kulcstényező a hosszú távú pénzügyi sikerességben. Friedman kijelentése provokatívnak tűnik, de belátható, hogy a CSR nem összeegyeztethetetlen a profitmaximalizálással.

- *Jogi, politikai megközelítés:* A CSR vitatott területe, hogy a fogalom valóban tartalmazza-e a jogszabályoknak a betartását. Dahlsrud (2008) 37 definíciót vizsgált meg, és több mint 60%-ban jelent meg az önkéntesség kifejezés. Sokan azonban nem értenek egyet azzal, hogy egy vállalatot társadalmilag felelősnek tekintünk, ha az egyik oldalról társadalmi problémákat támogató, önkéntes programokat épít be a tevékenységébe, de párhuzamosan nem tartja be a jogszabályokat, például a munkavállalók tekintetében (Matolay, 2010). A társadalom nem csak vállalkozási haszonért küzd, ugyanakkor a cégeknek meg kell felelni a különböző törvényeknek, rendeleteknek, melyet az állami szervek állítanak velük szembe (akárcsak az állampolgároknak). Ezt Carroll (1991) „társadalmi szerződésnek” hívja. Ebben a megközelítésben a nemzetközi kutatók a társasági törvény felülvizsgálatát szorgalmazzák, és arra próbálnak választ keresni, hogy milyen jogi formák szükségesek a társadalmi felelősségvállaláshoz a vállalatok esetében.
- *Etikai megközelítés:* A harmadik szint az etikai megközelítés, amely a három közül a legmegfoghatóbb a vállalatok társadalmi felelősségvállalása szempontjából. A vállalatok és vezetőik felé támasztott követendő magatartásra vonatkozólag is eltérő megközelítéseket találhatunk (erkölcs, morál, igazságosság). A legnagyobb kérdés ebben az esetben, hogy ki az a személy/szervezet, aki meghatározza a vállalat számára irányadó normákat a felelősségvállalással kapcsolatosan. A dolgozat szempontjából meglehetősen releváns pontnak vélem az érintett-elméletet (**stakeholder theory**), hiszen itt arról van szó, hogy a vizsgált vállalkozásnak (sportegyesület) sokszor ellentétes érdekű csoportokkal fenntartott kapcsolatokban kell megtalálnia a megfelelő egyensúlyt, hogy össztársadalmi szinten növelje a jólétet (Gyulavári, 2011).
- *Filantropia:* Az általam felvázolt megközelítés megfeleltethető Carroll (1991) CSR piramisának, amely az egyes elemek egymásra épülését mutatja be. A közgazdasági és a jogi, politikai elvárásokat kötelező a vállalatoknak betartani, valamint elvárható, hogy az etikai normákat is igazítsák CSR tevékenységükhöz. Mindez kiegészülhet a legmagasabb szinttel, a vállalati filantropiával, ami alatt általánosságban a kedvezményezettek irányába történő adományozást értjük (Ásványi, 2013). Fry és társainak (1982) megfogalmazásában a vállalati filantropia a források önkéntes átadását jelenti a cég részéről a célcsoportok számára piaci ár alatt.

Schwartz és Carroll (2003) továbbgondolták az eredeti modellt, és belátták, hogy az egyes elemek között nem húzható meg egyértelmű határvonal, átfedések vannak köztük. Továbbá a vállalati filantrópiát sem kell külön elemként kezelni, ennek magában kell foglalnia az etikai és/vagy gazdasági felelősséget. Ennek legfőbb oka, hogy sokszor nehéz megkülönböztetni elméleti és gyakorlati szinten is a filantropikus és etikai tevékenységeket, valamint a filantropikus tevékenységek sokszor gazdasági érdekeken alapulnak, az egyes megközelítések (elemek) minden esetben más-más súllyal szerepelnek.

17. ábra: CSR-piramis és újraértelmezése

Forrás: Carroll (1991); Schwartz-Carroll (2003) alapján saját szerkesztés

2.9. PREFERENCIÁK VIZSGÁLHATÓSÁGA

A preferencia mint alapvető választást meghatározó viszony megközelítését a legtöbb forrás alapján a hasznosságértelmezéssel kell kezdeni, hiszen a hasznosságok a preferenciák leírására alkalmasak (Varian, 2005). Dolgozatom szempontjából a stakeholder csoportok preferenciáinak vizsgálata kiemelkedő jelentőséggel bír, hiszen ez adja az empirikus kutatás alapját. A vizsgálatba bevont érintett csoportok különbözőségét és hasonlóságát a preferenciák alapján kívánom meghatározni, amely megmutatja, hogy az egyes klaszterek milyen távolságra vannak egymástól a preferenciák vonatkozásában. Ebből adódóan először a hasznosságot, majd az erre épülő preferenciát kívánom fogalmi keretek között elhelyezni.

A hasznosság értelmezése és mérése a múltban gyakran ellentmondásba ütközött, ennek fejlődését kívánom először végignézni, és megfogalmazni a hasznosság jelenlegi értelmezését. A hasznosság fogalmának kezdetleges megjelenése Bernoulli (1738) nevéhez fűződik (*paradoxon játék*), ahol kifejti, hogy a szubjektív hasznosság nem egyezik meg a várható „nyereménnyel”, vagyis egyrésztől a vagyon azonos összegű növelése kisebb mértékben javítja a személy jóléti helyzetét, másrésztől a bizonytalan vagyoni helyzetben, az egyes vagyoni helyzethez tartozó egyéni értékelés nagysága lesz a meghatározó (Berde – Petró, 1995)

A hasznosság fogalmán valamely jószág hasznos tulajdonságainak összességét értjük, illetve azt a kielégülést, élvezetet, amelyet a fogyasztó az adott jószág vagy szolgáltatás elfogyasztása révén nyer. (Farkasné-Molnár, 2007). Alapértelmezés szerint a mikroökonómiában kétféle nézet létezik az egyik a hasznosság kardinális megközelítése. Ennek lényege, hogy számokkal kívánja jellemezni a fogyasztó által elfogyasztott egyes jószágokból származó hasznosságok abszolút mértékét. Ez alapján a fogyasztói megítélés nem csak arra vonatkozik, hogy melyik jószág a hasznosabb, hanem megállapítható az is, hogy mennyivel (kardinális skála). A fogyasztói viselkedést a határhaszonnal próbálták magyarázni. Az irányzat fő képviselői a XIX. században: Jevons, Merger, Walras, Gossen voltak (Schlee, 1992).

A másik irányelv az ordinális megközelítés volt, amely nem mondott teljes mértékben ellent a kardinális irányzatnak, hiszen a mérhetőséget nem zárta ki. A megközelítés kevesebb korlátot támaszt, hiszen a fogyasztónak nem kell érzékelnie az egyes jószágoknak a mennyiségben mért hasznosságát, csupán a jószágok hasznosságai

közötti sorrendet kell felállítania, majd választania. A fogyasztó tehát képes bármely két adott fogyasztói kosarat összehasonlítani; ez alapján lehet a döntése közömbös (ha a két jószágkosarat ugyanolyan hasznosnak tartja a preferenciái alapján), szigorúan preferált (ha az egyik jószágkosarat egyértelműen hasznosabbnak tartja a másiknál), gyengén preferált (ha az egyik jószágkosár legalább olyan hasznos a számára, mint a másik kosár). Ez alapján meghatározhatóvá válik, hogy melyik jószág jelent neki kisebb, azonos vagy nagyobb élvezetet (Samuelson, 1948). Pareto (1906) munkájában feltételezte a hasznossági függvény létezését, és ebből vezette le a közömbösségi görbét.

Sen (1971) szerint a feltételezhetően minden fogyasztóban meglévő viszonylag stabil mögöttes preferenciákkal (underlying preferences) szemben Samuelson (1948) dolgozta ki a kinyilvánított preferencia (elemi megközelítés – Kovács, 2005) elméletét, melynek alapját a fogyasztói döntés képezi. Samuelson szerint a legjobb módja a preferenciák mérésének, ha ténylegesen megnézzük a vásárlási szokásokat (a tényleges döntés megfigyelésével). Az elmélet szerint a fogyasztó egy sor alternatívát vesz figyelembe, mielőtt a tényleges vásárlási döntését meghozza. Hlédik (2012) fogalmi különbséget tesz a kinyilvánított és a feltárt preferencia között, hiszen a fogyasztó nem kinyilvánítja preferenciáit, hanem tényleges döntései során figyeljük meg őt. Ez alapján ő feltárt preferenciának (revealed preference) nevezte el ezt a fogalmat.

A 10. táblázat a hasznosság értelmezésnek fejlődéstörténetét mutatja be a főbb mérföldköveken keresztül, azaz hogyan jutottunk el a preferencia értelmezéséhez.

<i>Elméleti mérföldkövek</i>	<i>Leírás</i>	<i>Szerzők</i>	<i>Megjegyzés</i>
Paradoxon játék	szubjektív hasznosság nem egyenlő a várható nyeresémmel	Bernoulli, 1738	
Kardinális hasznosság	csökkenő határhaszon	Bentham, 1780	marginalista nézet
	csökkenő határhaszon-kereslet kapcsolata	Dupuit, 1844	
	optimális jövedelemköltség szabálya (Gossen II. törvénye)	Gossen, 1847	
	érték: szubjektíven megítélt hasznosság	Walras, 1874	
	cserére összpontosított (termelés - elosztás helyett)		
	teljes hasznosság nem mindig értelmezhető az egyes jószágok hasznosságának összegeként (helyettesítő, kiegészítő termék)	Edgeworth, 1881	közömbösségi görbe
	Közömbösségi görbe mai formája, Közömbösségi térkép	Fisher, 1892	
	Racionális fogyasztó a legnagyobb hasznosságot eredményező jószágkosarat választja	Marshall, 1890	
Helyettesítési határráta	Hicks, 1934		
Ordinális hasznosság	Általános egyensúly elmélet hasznosság ordinális értelmezése mellett, jószágok hasznossága nem mérhető csak rangsorolható	Pareto, 1906; Allen, 1970	
Korlátozott racionalitás	Korlátozott információfeldolgozási képesség	Simon, 1955,1986	
Mögöttes preferencia	Fogyasztóban lévő stabil preferencia	Sen, 1971	
Kinyilvánított preferencia	Fogyasztó közömbösségi görbéi, fogyasztói választások megfigyelése révén	Samuelson, 1948; Afriat, 1967	

10. táblázat: Hasznosság értelmezésének fejlődéstörténete

Forrás: Berde-Petró alapján (1995) saját szerkesztés

A racionális hasznosságmaximalizáló fogyasztó magatartásának modellezését árnyalja a gazdaságpszichológia. A XX. század végén jelentős figyelmet kapott a korlátozott racionalitás elmélete (Simon, 1986), mely szerint nem lehet meghatározni a legnagyobb hasznosságot jelentő magatartást, mivel minden esetben komplex információhiányos szituációkban kell döntést hoznia a gazdasági szereplőnek, aki korlátozott információfeldolgozási képességgel rendelkezik. A racionalitás korlátozott, hiszen nem ismerjük az összes alternatívát, bizonytalanok vagyunk a külső események bekövetkezését illetően, valamint nem tudjuk kiszámítani döntéseink minden lehetséges következményét, ezért gyakran szubjektív tényezők is szerepet játszanak a döntéseinkben (Hunyadi-Székely, 2003; Hlédik, 2015). Ennek gyakorlati vetületét láthatjuk a sporttevékenységek kapcsán is, hiszen a sportolás hozzásegít bennünket az egészséges emberi létezéshez, ennek ellenére sokan döntenek úgy, hogy nem végeznek ilyen jellegű aktivitást. Ezt támasztják alá a *sportaktivitás és egészségi állapot* alfejezetben tárgyalt megállapítások is.

A preferencia tranzitivitásának megsértése, az invariancia szabályának megsértése mellett a hasznosság újraértelmezésére számos megközelítés született. Például Tversky és Kahneman (1981) a lehetőségelméletben (Prospect Theory) a hasznosságot egy referenciaponthoz viszonyítják, és azt a szerint értékelik, hogy az egyén nyereségnek vagy veszteségnek él-e meg valamit. A lehetőségek eltérő megfogalmazásával preferencia-fordulást válthatunk ki (Hlédik, 2012).

A klasszikus hasznosságelmélet szerint, az értékek nem mérhetőek, hanem következtetések vonhatók le a preferenciára vonatkozólag, bár egyes kutatók a két fogalmat (hasznosság-preferencia) felcserélhetőnek tartják. Ez alapvetően hangsúlyozza az értékek szubjektív természetét. Amikor a döntéshozó több lehetőség között tud választani, mindig azt fogja előnyben részesíteni, amelyiknek a legmagasabb a szubjektív értéke, más szóval az érzékelt értékeket hasonlítja össze a kínálkozó lehetőségek közül. Emellett a hasznosságelmélet elismeri, hogy a preferenciák egyénenként változóak, azonban ezen elmélet feltételezi, hogy a preferenciák stabilak és kiforrottak. A viselkedési döntési elmélet megmutatja, hogy a preferenciák nem nevezhetők sem stabilnak, sem teljesnek.

A preferencia értelmezését többféle módon közelítik meg az egyes tudományterületek. Közgazdászok gyakran egyenlőséget tesznek a preferencia és a fizetési hajlandóság között, ami annyit jelent, ha „A” termék többet jelent a „B” és „C” termékkel szemben, akkor a döntéshozó hajlandó többet fizetni érte. Ezt kinyilvánított preferenciának nevezik. Ezzel szemben a pszichológusok a preferenciát látens tendenciaként határozták meg, az alapján, hogy valami kívánatos számukra, valami pedig nem. Ebben az esetben a preferencia az attitűdökkel (mögöttes értékekkel) azonosítható, amely skálákkal, látens struktúrák által válik mérhetővé. Ezt az értelmezést mögöttes preferenciáknak nevezték el (Warren és társai, 2011).

Megjegyzendő, hogy – hasonlóan a fogyasztói magatartás más elemeihez – a preferenciák is az egyén szintjén értelmezhetőek. A hasonló preferencia attitűdökből képződnek azok a preferencia csoportok, amelyeket preferenciaszegmenseknek nevezhetünk. A kutatásomban az érintettek vonatkozásában éppen ezeket a preferenciaszegmenseket fogom vizsgálni.

3. Kutatási kérdések, hipotézisek és alkalmazott vizsgálati módszerek

Ebben a fejezetben fogalmazom meg az empirikus kutatáshoz kapcsolódó kutatási kérdéseket, valamint bemutatásra kerülnek azok a fogalmak, melyeket alapvető fontosságúnak tartok a kutatási kérdések megértéséhez. A kutatásra vonatkozó hipotézisek megfogalmazásán túl röviden áttekintem a kutatás során alkalmazott kvalitatív és kvantitatív módszereket.

3.1. KUTATÁSI KÉRDÉSEK

A kutatási kérdések azt a célt szolgálják, hogy bemutassuk, milyen meghatározó kérdések merülnek fel a kutatóban, ezeknek a megválaszolása pedig segíthet megérteni a magyar atlétikában működő hatásmechanizmusokat, olyan módon, hogy a sport egyes funkciói milyen módon jelennek meg a különböző stakeholder csoportokban, milyen attitűdök vezérlik őket. A felállított kérdéseknél fontos szempont volt számomra, hogy a sportnak, azon belül is az atlétikának egy olyan vetületével foglalkozzak, melyet hazánkban eddig tudományos oldalról csak részben érintettek.

Az általam megfogalmazott kutatási kérdések a következők voltak:

- 1. Milyen a magyarországi sportgazdaság - illetve azon belül is az atlétika - stakeholder struktúrája?*
- 2. Melyek azok a funkcionális területek (preferenciaszegmensek), amelyek leginkább jellemzik ezt a sportszolgáltatást?*
- 3. Milyen összefüggések jellemzik az egyes funkcionális területek (preferenciaszegmensek) és a stakeholderek kapcsolatát?*

Az elméleti áttekintésben leírásra került, hogy nem csak az üzleti életben van jelentősége annak, hogy a stakeholderek (érintett csoportok) attitűdjeivel és preferenciáival foglalkozzunk, hiszen a sportban hasonló módon hatást gyakorolnak a különböző érintett csoportok. Az első kutatási kérdésem arra vonatkozik, hogy a magyar atlétikában milyen stakeholder csoportok jelennek meg markánsan. A második kutatási kérdés megválaszolásával azt próbálom vizsgálni, hogy a sportgazdaságban, jelen esetben a magyar atlétikában, mely területek határozzák meg a sportszolgáltatást. A harmadik kutatási kérdéssel azt vizsgálom, hogy milyen kapcsolatban állnak az egyes feltárt funkcionális sportdimenziók a meghatározott stakeholder csoportokkal, van-e markáns eltérés az egyes csoportok között.

3.2. FOGALMI MEGHATÁROZÁS

A fejezetben írom le, hogy a kutatási kérdések megválaszolásához, mely értelmezéseket használom. A konceptualizálás feladata, hogy keretet adjon a kutatásban megjelenő kérdések számára.

Az első kutatási kérdésnél Dénes-Misovicz (1994) fogalmi meghatározását használom a sportgazdaság értelmezésénél, mely szerint a sportgazdaság a sportjavak és szolgáltatások előállítását, elosztását, a cseréjét és a fogyasztásban felmerülő döntési alternatívákat és e döntések megvalósításának társadalmi környezetét és következményeit jelenti. A sportgazdaság olyan ágazat, mely szolgáltatásokat állít elő, és azt a fogyasztói piacra viszi. Exponenciális fejlődésének köszönhetően ma már iparágként lehet rá tekinteni, amely megköveteli a különböző szinteken történő környezeti elemzést. A dolgozat szempontjából a mikroszintű vizsgálat lesz fontos, amely a sportpiac és sportszervezetek működésének kérdéseivel, a szolgáltatások jellegével foglalkozik (Rohony, 2000; Szabó, 2012). A sportgazdaság struktúrája a Gratton – Taylor (2002) féle piramis modell segítségével interpretálható, amely alapvetően sportpecifikus módon különbözteti meg a sportpiacokat.

Az atlétikára mint sportszolgáltatásra tekintek András (2003b) megközelítésében. Eszerint a sportszolgáltatás a rendelkezésre álló erőforrások olyan felhasználása, melynek célja a hozzáadott értékteremtés a fogyasztó állapotában történő változásokon keresztül. A definíciót szükséges kiegészíteni Hoffmann (2007) fogalmi értelmezésében megjelenő érintetti igény kielégítéssel.

A stakeholderek (érintettek) kapcsán a Freeman és Reed (1983) általi szűk megközelítést tartom megfelelőnek, azaz érintettek mindazok a csoportok vagy személyek, akik hatással vannak, vagy akikre hatással van a szervezet céljainak megvalósítása során. A tág értelmezés problematikája a lehetséges, potenciális érintettek kezelése az empirikus vizsgálatok során, továbbá a kutatási kérdés is a jelenlegi struktúrára vonatkozik.

A második és harmadik kutatási kérdés értelmezéséhez szükséges a funkcionális területek definiálása. Az elméleti alapokkal foglalkozó rész *2.2 fejezetében* részletesen bemutattam a sport funkcionális területeit Nádori-Bátonyi (2003) és Gyömörei (1995) kutatásait alapul véve. Az „élősport” szegmenseinek (élsport és közösségi sport) értelmezésével meghatározhatóvá váltak a szegmens értékei és ezen keresztül a

domináns sportfunkciók is. Ezek a kiemelt sportfunkciók (egészségügyi, üzleti, példakép, szocializációs) adják a második illetve harmadik kutatási kérdés kereteit. A preferenciát látens tendenciaként értelmezem, mely ebben az esetben az attitűdökkel azonosítható (Warren és társai, 2011). A hasonló preferencia attitűdökből képződnek azok a preferencia csoportok, amelyeket preferenciaszegmenseknek nevezhetünk.

3.3. HIPOTÉZISEK

A hipotézis fogalmát tekintve olyan, az elméletből egzakt módon meghatározott és egyben ellenőrizhető feltételezés, ami valamilyen dolog folyamataira, összefüggéseire vonatkozik (Babbie, 2003). Feltételezünk valamit a sokaságról (annak eloszlásáról), melynek helyességét a minta alapján ellenőrizzük. A következtetések a minta alapján történnek, ezért számolnunk kell a bizonytalansággal. A feltételezést állításként fogalmazzuk meg, amely két részből áll (H_0 és H_1 hipotézis), ezek egymást kölcsönösen és egyértelműen kizáró állítások (Jánosa, 2011).

H/I. Három stakeholder alapszoport képezhető le a magyar atlétikában: „közvetlen” (gazdasági vezetők, edzők, sportolók); „sporttámogató” (állam, önkormányzat, média, szponzor, szövetség); „közvetett” (egyesületek, oktatási intézmények).

Az első hipotézis esetében Clarkson (1995) elméletét lehetne implementálni, melyben elsődleges (közvetlen) és másodlagos érintetti (közvetett) csoportok jelennek meg. Az elsődleges érintettek azok, akik közvetlen kapcsolatban vannak a szervezettel, alapjaiban határozzák meg annak működését, míg a másodlagos érintettek esetében nincs olyan függelmi viszony, melynek hiányában a szervezet működését tenné megkérdőjelezhetővé. A sporttámogatók külön kategóriaként történő értelmezésére azért van szükség, mert az elméleti áttekintésben megjelenő üzleti paradigmaváltás még mindig csak csírájában lelhető fel hazánkban, a sporttámogatók az atlétikában inkább társadalmi és politikai paradigmához közelítenek. Mitchell és társai (1997) instrumentális stakeholder megközelítése (*mi a vállalat-érintett kapcsolata*) ebben a kontextusban jobban értelmezhető, hiszen az erő-legitimáció-sürgősség tényezőit egyszerre veszi figyelembe, és ez alapján három csoportot képez le. Látens érintett (közvetett) csoportnál egyetlen jellemző játszik domináns szerepet. A második csoport a várakozó érintettek (közvetlen) akiknél már két jellemző jelenik meg egyszerre. (pl.: Sürgős követeléseik vannak, de nincs erejük, hogy azt érvényesítsék. Általában más érintettektől függenek. Sportklub esetén azok a sportolók, akik járandóságukat szeretnék realizálni, a döntés viszont az ügyvezetés kezében van, amelynek a teljes működést kell szem előtt tartania.) Végül a harmadik legfontosabb csoportot azok az érintettek alkotják, akik az erő-legitimitás-sürgősség hármásával rendelkeznek, azaz megfelelő erővel bírnak, hogy követeléseiket érvényesítsék, ami egyaránt sürgős és legitim. A

döntéshozói körnek azonnal foglalkozni kell ezzel, őket határozott (sporttámogatók) érintetteknek nevezzük.

H/II. A preferenciarendszerben a sport funkciói kapcsán kimutathatók elkülönülő szegmensek. Négy meghatározó funkció tárható fel: az egészségügyi, a szocializációs, a példakép és az üzleti dimenzió.

A második hipotézis az elméletben kirajzolódó sportfunkciók jelenlétét vizsgálja. Ezzel kapcsolatban a vizsgálódás tárgyának középpontja, hogy az atlétikában meghatározó módon megjelennek-e ezek a funkciók.

H/III. A stakeholder alapszoprtok domináns preferenciái markánsan elkülönülnek.

III./a A sportolók esetében a szocializációs tényezők a legdominánsabb preferencia-dimenzió.

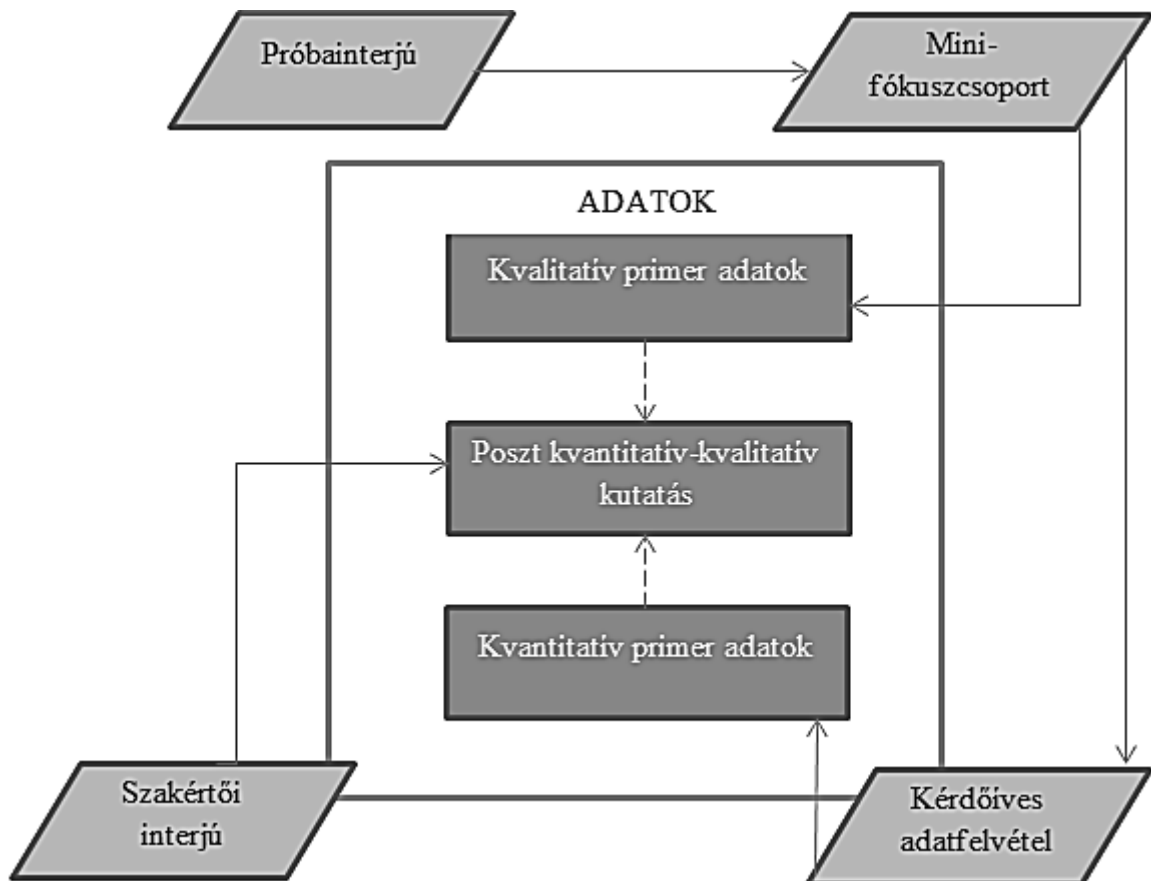
III./b A szakmai vezetés esetében az üzleti érték a legdominánsabb preferencia-dimenzió.

III./c Az edzők esetében a példakép preferencia-dimenzió a legmeghatározóbb.

A harmadik hipotézis abból a feltételezésből indult ki, hogy az „élősport” egyes szegmenseinél a domináns sportfunkciók jelennek meg. A vizsgálat arra irányul, hogy ez helytállóan bizonyulhat-e a magyar atlétikában. Az egyes sportfunkciók köthető-e domináns módon egy-egy stakeholder alcsoporthoz? Az alhipotézisek a kvalitatív kutatás eredményeinek vonatkozásában kerültek kijelölésre.

3.3. A KUTATÁS MÓDSZERTANA

Az empirikus kutatás a sport egyes funkcióira építve különböző dimenziókban próbálja meg levetíteni az atlétikát mint sportágot, szolgáltatást. Malhotra (2008) szerint a kvalitatív módszer a kvantitatív kutatás megalapozó és megelőző lépése, amely strukturálatlan, feltáró jellegű, kis mintán alapszik, és a kutatási probléma megértését szolgálja. A kutatásomat tekintve első lépésként feltáró terepmunkát végeztem mini-fókuszcsoportos interjúk formájában, annak érdekében, hogy az attitűdöket, lehetséges preferenciákat megismerjem. Ennek alapján felépíthetővé válik egy skálákat alkalmazó kérdőív, ahol már kvantifikálható eredményeket kapunk.

18. ábra: A kutatás adatgyűjtésének folyamata

Forrás: saját szerkesztés

A 18. ábra alapján jól látható, hogy kutatásom során a komplex módon történő értékelés érdekében egyaránt alkalmazok kvalitatív és kvantitatív primer adatokat, melynek eredményeit szakértői interjúk segítségével kívánom ellenőrizni.

3.3.1. A kutatás kvalitatív módszere

Disszertációmban a kvalitatív eszközök alkalmazása a kvantitatív módszerek megalapozására szolgál. A preferenciák és az attitűdök meghatározását az egyes sportbeli funkciók kapcsán, első körben nem szabad diszkrét módon statisztikai elemzés alá vetni. Veres és társai (2016) szerint a gondolatok egyénileg keletkeznek, de a vélemény kialakulásában már nagymértékben befolyásolja azokat a mások által alkotott vélemény, valamint a környezeti hatások (tömegkommunikáció, közösségi média). Ezen hatásmechanizmusoknak a feltárására a kvalitatív módszerek különösen alkalmasak; a vélemény-, attitűd-, imázs-formálódását képesek modellálni. A kvalitatív kutatási eredmények minden esetben feltárnak mintázatokat, jelenségeket, jellegzetességeket, azt viszont csak kvantitatív kutatási technikákkal lehet eldönteni, hogy a célcsoport reprezentatív mintáján hogyan alakulnának ezek arányai. Ebből adódóan a dolgozatban is a kvalitatív kutatást kvantitatív elemzésnek kell követnie, amely számszerűsíteni tudja a kvalitatív kutatás által feltárt jelenségeket.

A kvalitatív kutatásom célja, hogy a vizsgálni kívánt sportfunkciók kapcsán feltárjam a bevont érintettek attitűdjeit, amely a későbbi kvantitatív kutatásom alapját fogják biztosítani, az eredményekből leképezhető attitűdállításokon keresztül. Az interjúalanyok kiválasztása esetében több szempontot vettem figyelembe, melyet a *4.1.1. fejezetben* részleteztem.

A mini-fókuszcsoport esetében a megkérdezettek mindegyikéről feltételezhető, hogy aktívan fog részt venni a csoportban, hiszen magas érintettségi szinttel rendelkezik, az atlétikát illetően (belső vagy közvetlen érintetti csoport). A csoport homogenitása kulcskérdésnek számít, a kiválasztásnál ezt figyelembe is vettem, a csoportképzés alapja az adott klubnál betöltött státusz-funkció volt. Ez alapján képeződött le a belső érintetti kör:

- vezetők (ügyvezető, elnökségi tagok, elnök)
- edzők (szakágvezetők, edzők)
- sportolók

A választott kutatási módszer jellegéből adódóan a csoporttechnikák közé tartozik, az alacsonyabb résztvevői szám miatt viszont a mélyinterjú vonásait is megtartja, hiszen a csoportvezető számára kontrollálhatóak a résztvevő által kifejezett reakciók, és ennél a

módszernél is jól megérthető az egyéni véleményalkotás folyamatai. Előnye a kutatás szempontjából, hogy a csoport munkája intenzívebb, valamint mélyebbre mehetünk az egyes témakörök megértésében. A veszélyforrás az inaktivitásban rejlik, ami azt eredményezheti, hogy nem kapok választ, de a csoporttagok kiválasztásánál szigorúan ügyeltem arra, hogy olyan személyek kerüljenek be, akik szívesen beszélnek a témáról és kommunikatívak.

A kvalitatív adatok elemzéséhez az *Atlas.ti 7* tartalomelemző szoftvert használtam. A program lehetőséget adott az összefüggések, vélemények és kapcsolatok feltárására. Az elemzés során az elemzési egységekhez (különböző véleményekhez) kódokat rendeltem. A kódok mutatják meg a szövegben lévő tartalmi lényegi minták jelenlétét, végül a kódok segítségével hierarchikus csoportokat képeztem. Az interjú során megjelenő válaszok alapján a véleményeket csoportosítottam, (a sport egyes funkciói kapcsán megjelenő markáns vélemények) továbbá színkóddal jelöltem, hogy melyik érintett csoporthoz tartozik az adott vélemény. A program támogatja a grafikus ábrázolást, melynek keretében a kódváltóhoz kapcsolt idézetek egyszerűen előhívhatók. Ez lényegesen megkönnyítette számomra az eredmények átláthatóságát és interpretálását (Veres és társai, 2016).

3.3.2. A kutatás kvantitatív módszerei

A leírt hipotézisek igazolására elsősorban statisztikai és ökonometriai elemzéseket kívánok alkalmazni.

Leíró statisztikák

A leíró statisztikák célja, hogy a meglévő adataink által leírt jelenséget összefoglalóan jellemző információkhoz jussunk. Ezzel megkapjuk a mintánk elsődleges helyzetképét, melynek keretében az előfordulási arányokat grafikus módon tudjuk ábrázolni (Jánosa, 2011). A kutatás szempontjából továbbá azért tartom fontosnak, mert a többváltozós elemzések esetében alapvetés, hogy a kutató tisztában legyen az adatok jellegével és struktúrájával.

Keresztábrás elemzés

A keresztábra elemzés két vagy több változó közötti statisztikai összefüggést vizsgál, ezeknek a kombinált gyakorisági eloszlását mutatja egyidejűleg. A keresztábrában elemzett összefüggés statisztikai szignifikanciáját általánosan a χ^2 statisztika méri. A mutatószám segít annak eldöntésében, hogy vajon van-e szisztematikus kapcsolat a két változó között. A H_0 szerint nincs összefüggés a két változó között. Az összefüggés fennállásának megállapításához megbecsüljük, mi annak a valószínűsége, hogy χ^2 értéke akkora, vagy nagyobb legyen, mint a keresztábra alapján számított érték. A χ^2 -eloszlás egy ferde eloszlás, melynek alakja a szabadságfokok értékétől függ ($df = (r-1) \times (c-1)$). A H_0 -t akkor tudjuk elutasítani, ha adott szabadságfok mellett a próbafüggvény értéke nagyobb, mint a χ^2 kritikus értéke.

$$f_e = \frac{n_r \cdot n_c}{n}$$

f_o : megfigyelt gyakoriság

f_e : várt cellagyakoriság

n_r : az adott sor összege

n_c : az adott oszlop összege

n : a teljes mintanagyság

χ^2 értékének kiszámítása az alábbi képlettel történik:

$$\chi^2 = \sum \text{minden cella} \frac{(f_o - f_e)^2}{f_e}$$

Amennyiben megállapítható a statisztikai összefüggés, akkor annak erősségét kell megállapítani a két változó között. Névleges skálák alkalmazása esetén a Φ együtthatót alkalmazzuk (2x2 táblaméretnél), míg nagyobb táblánál a Cramer-féle V mutatót. Ha a változók sorrendi skálán mérték τ_b (négyzetes táblánál) és τ_c -t (nem négyzetes táblák esetén) érdemes használni (Malhotra, 2008).

Korrelációelemzés

A változók közötti összefüggések szorosságát, a kapcsolat erősségét, intenzitását a korrelációelemzések fogják megmutatni nekünk. A korrelációs számítás a változók közötti lineáris kapcsolat szorosságának és irányának leírására szolgál. A bemutatandó korrelációelemzésnél metrikus változókkal kell dolgozni. Ennek a módszernek hasznossága a kutatásomban, hogy a létrehozni kívánt faktorokról tudom majd megállapítani, hogy milyen erős kapcsolattal bírnak a változók. A lineáris korrelációs együttható (r) értékét az alábbi módon tudjuk kiszámítani (Sajtos-Mitev, 2007)

$$r = \frac{\sum_{i=1}^N (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^N (x_i - \bar{x})^2} \sqrt{\sum_{i=1}^N (y_i - \bar{y})^2}}$$

ahol az \bar{x} az x_i értékek és az \bar{y} az y_i értékek átlagait jelöli.

A mutató -1 és +1 közötti értéket vehet fel, ebből következően az abszolút értéke a kapcsolat szorosságát, míg előjele az irányát mutatja. Értelmezését Sajtos-Mitev (2007) szerint foglaltam össze.

<i>r</i> értéke	<i>kapcsolat iránya (előjele) és erőssége</i>
$r = 1$	tökéletesen pozitív kapcsolat (függvényszerű lineáris kapcsolat)
$0,7 \leq r < 1$	erős pozitív kapcsolat
$0,2 \leq r < 0,7$	közepes pozitív kapcsolat
$0 \leq r < 0,2$	gyenge pozitív kapcsolat
$r = 0$	nincs lineáris kapcsolat
$-0,2 \leq r < 0$	gyenge negatív kapcsolat
$-0,7 \leq r < -0,2$	közepesen negatív kapcsolat
$-1 \leq r < -0,7$	erős negatív kapcsolat
$r = -1$	tökéletes negatív kapcsolat (függvényszerű lineáris kapcsolat)

11. táblázat: A korrelációs együttható lehetséges értékei

Forrás: Sajtos-Mitev (2007, 205. o.)

Faktorelemzés

A kérdőív tematizálása és a változók operacionalizálása részről kiderül, hogy a kutatás teljes körű elvégzéséhez megpróbáltam a lehető legtöbb változót megismerni és feltárni, ezért szükséges egy harmadik módszer alkalmazása is, ami a faktorelemzés.

A faktoranalízis az egyik legnépszerűbb többváltozós elemző módszer, amely alapvetően az adatok számának csökkentését illetve aggregálását szolgáló eljárás. Egyrészt adattömörítésre szolgál, másrészt tekinthető egy sajátos csoportosító módszernek is (adatstruktúra feltárása). A változók számának csökkentésével könnyebb az információtömeg értelmezhetősége is. A faktoranalízis segítségével lehetőségünk van az n eredeti változóból, melyek részben egymással lineáris kapcsolatban állnak, egy újabb változórendszer kialakítani, általában n -nél kevesebb, lineárisan független, származtatott változóval. Az elemzés eredményeként struktúrát képezünk a mutatóhalmazban. Az egyes faktorokban az őket leképező változók által hordozott közös lényegét képviselik. Az eljárás alkalmazhatóságát végső soron az dönti el, hogy a meghatározott cél szempontjából sikeresen tudjuk-e interpretálni (Jánosa, 2011; Malhotra, 2008).

Az első lépés, amit az eljárás megkövetel, hogy megvizsgáljuk, adataink valóban alkalmasak-e faktorelemzésre. A változók közötti korrelációkat a korrelációs mátrix megjelenítésével tudjuk ellenőrizni, aminek azért van jelentősége, mert alapvető feltétele a faktorelemzésnek. Az erős korrelációk arra utalnak, hogy a változók alkalmasak az elemzésre. A kapott mátrix eredményeinél figyelni kell arra, hogy a túl alacsony és a túl magas korrelációs értékek sem jók. Alacsony értékek esetén nem fog eltérő faktorokat létrehozni, míg a magas értékek esetén fennáll a multikollinearitás. Ezt kiegészítve alkalmazhatjuk az image eljárást (anti-image kovariancia mátrix), amely abból indul ki, hogy a változók szórásnégyzetét fel tudjuk bontani magyarázott (image) és nem magyarázott szórásnégyzetre (anti-image). A kovarianciamátrix átlón kívüli elemei a varianciának azon részét mutatják, amely független a többi változótól, így a kapott értékeknek alacsonynak kell lenniük. A Kaiser-Meyer-Olkin mutató értéke (0 és 1 között változhat) adja meg, hogy adatainkon végezhető-e faktorelemzés, minél magasabb az KMO értéke, annál jobb eredményt várhatunk az elemzéstől. A faktorok létrehozása során egy dimenzióba kerülnek az egymással korrelációban lévő változók, az új struktúrában pedig ezek a faktorok korrelálatlanok egymástól. Az elemzések során

a maximum-likelihood módszert alkalmazom. A legvégén kerül sor a faktorok rotációjára, annak érdekében, hogy könnyebb legyen interpretálni az új struktúrát.

Klaszterelemzés

A klaszterelemzés esetében a megfigyelési egységeket kívánjuk csökkenteni. Az analízis segítségével csoportokat hozunk létre olyan módon, hogy nem rendelkezünk előzetes (a priori) információkkal egyetlen klasztertagságról sem (Sajtos-Mitev, 2007).

Az elemzés célja, hogy a megfigyelési egységeket viszonylag homogén csoportokba soroljuk több változó alapján. A homogenitás mértéke egy adott metrika szerinti távolság lehet (Jánosa, 2011).

A klaszterelemzés feladata azoknak a változóknak a megtalálása, amelyek a csoportok közötti különbséget okozzák, ezért a dolgozatban a faktorelemzés során kapott változók segítségével végeztem el az analízist (Sajtos-Mitev, 2007). Ezzel az eljárással lehet hasonlósági elven a csoportokat definiálni.

4. Empirikus kutatás eredményei

4.1. KVALITATÍV KUTATÁS EREDMÉNYE

A szakirodalmi feldolgozás alapján állítottam össze a mini-fókuszcsoporthoz interjú vázlatát, melynek keretében a vezetőket, edzőket és a sportolókat kérdeztem meg. Arra kértem a válaszadókat, hogy fejtsék ki véleményüket és tapasztalataikat a sport egyes funkciói kapcsán, mely leképezheti a vizsgálni kívánt sportszolgáltatást. Az interjúnak a vázát előre összeállított kérdéssor adta a felvetett dimenziókon belül, valamint az érintettek szabadon elmondhatták, hogyan látják a jelenlegi magyar atlétika általános helyzetét.

A mini-fókuszcsoporthoz interjúk meghatározott vezérfonal mentén zajlottak, de fontosnak tartottam, hogy az adott témában elmondhassák véleményüket, érzéseiket, ehhez kapcsolódó történeteiket, ami alapján érthetővé vált a kinyilvánított attitűd. Előnyeként említhető, hogy alkalmas volt az érintetti körök véleményeinek és tapasztalatainak ütköztetésére, értékelésére. A beszélgetés fő vonalának tekinthető attitűdök, érzések és preferenciák kifejezését tette lehetővé; az okok, valamint célok és tágabb összefüggések feltárását. Természetesen minden interjú esetében voltak olyan problémás területek, melyeket részletesebben tárgyaltunk. Ennek oka abban kereshető, hogy az adott érintett csoport jelenleg milyen kapcsolatban van az atlétikával, milyen funkciót tölt be. Az interjú vázlata az *1. mellékletben* található.

4.1.1. Kvalitatív keretek meghatározása

Magyarországon a Magyar Atlétikai Szövetség (masz.hu) hivatalos forrása szerint 161 atlétikai klub működik ma, ami önmagában is jelentős számot képvisel, természetesen vannak olyan sportegyesületek, melyek esetében a sportolói létszám csekélynek mondható (pl. Continent Company SE Ifő), 2015-ben. A kvalitatív interjúk esetében azokat a klubokat jelöltem ki, melyek meghatározónak mondhatók a mai magyar atlétikában. Figyelembe vettem a korábbi évek eredményességét, valamint azt, hogy földrajzilag is egymástól távolabb eső klubok képezzék a mini-fókuszcsoporthoz interjú alanyait.

Eredményességi nézőpont

Az alábbi 11. táblázat az abszolút pontverseny (utánpótlás, serdülő, rövid és gátfutó szakági, közép és hosszútávfutó szakági, gyalogló szakági, ugró szakági, dobó szakági) eredményeit mutatja be, a 2010-2012-es időszakban, ahol a szövetség a versenynaptárban megjelölte azokat a hazai és nemzetközi versenyeket, melyeken pontok szerezhetők. Ebben az időszakban is jól látható, hogy a vezető atlétikai klubok ugyanazok voltak.

	2010		2011		2012
1.	Bp. Honvéd SE	1.	VEDAC	1.	VEDAC
2.	VEDAC	2.	Bp. Honvéd SE	2.	Bp. Honvéd SE
3.	Buda-Cash Békéscsabai AC	3.	Buda-Cash Békéscsaba	3.	Dobó SE
4.	Gödöllői EAC	4.	Dobó SE	4.	Buda-Cash Békéscsabai AC
5.	Dobó SE	5.	KSI SE	5.	Gödöllői EAC
6.	KSI SE	6.	DSC-SI	6.	DSC-SI
7.	DSC-SI	7.	Gödöllői EAC	7.	KARC
8.	Ikarus BSE	8.	Nyírsuli	8.	Nyírsuli
9.	TSC-Geotech	9.	TSC-Geotech	9.	TSC-Geotech
10.	Szolnoki MÁV-SE + SI	10.	ARAK	10.	ARAK
12.	ARAK	18.	BEAC	12.	IKARUS BSE
19.	BEAC	19.	IKARUS BSE	18.	BEAC
53.	AC Bonyhád	47.	AC Bonyhád	28.	AC Bonyhád

12. táblázat: 2010-2012 magyar atlétikai pontverseny eredményességi táblázata

Forrás: masz.hu (saját szerkesztés)

Az elmúlt három esztendőben átalakult az atlétika versenyrendszere, így abszolút számokban nehezen kifejezhető az egyes klubok eredményessége, hiszen megszüntették a klasszikus pontversenyt. Az összehasonlítási alapot az évente megrendezésre kerülő pénzdíjas kétfordulós (elődöntő-döntő) csapatbajnokság (az egyes atlétikai kluboknak lehetőségük van szomszédos megyében található másik – maximum kettő - atlétikai klubokkal összeállni) határozza meg 42 versenyszám alapján.

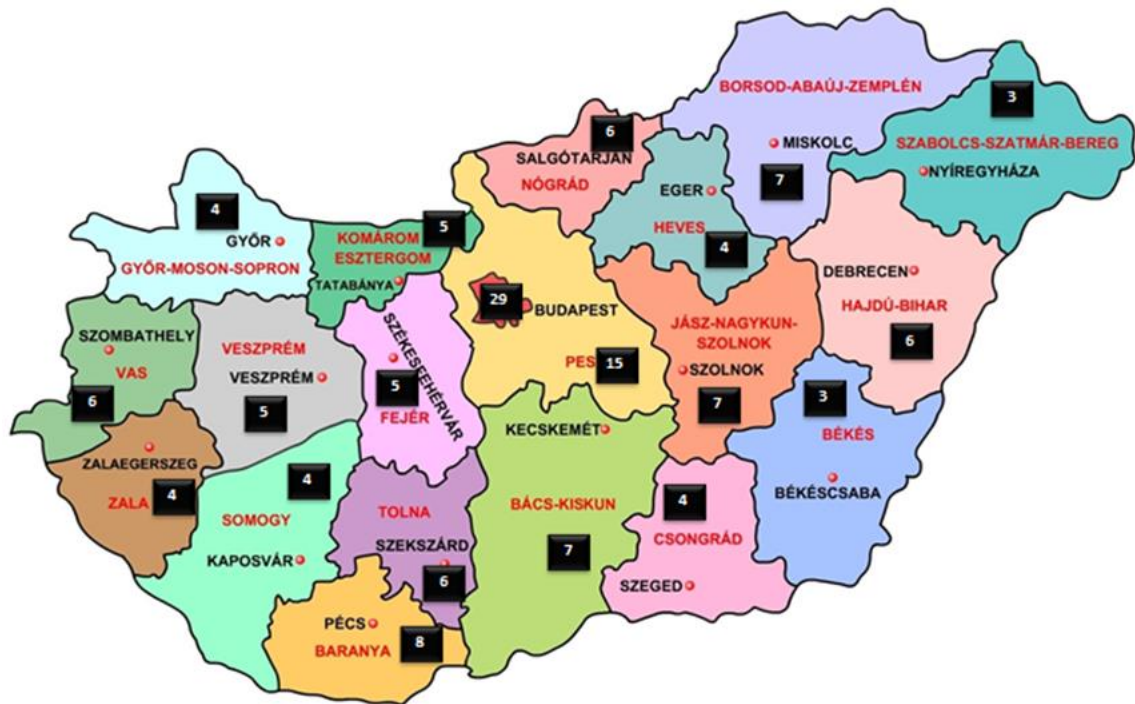
	2014		2015		2016
1.	GEAC-BEAC-IKARUS BSE	1.	Bp. Honvéd-UTE	1.	DSC-SI - NYSC
2.	Bp. Honvéd-UTE	2.	GEAC-BEAC-IKARUS BSE	2.	GEAC- IKARUS BSE
3.	DSC-SI - Nyírsuli	3.	DSC-SI – NYSC	3.	Bp. Honvéd - KSI SE
4.	VEDAC - Pápai SE	4.	Békéscsabai AC - SZVSE -Békési DAC	4.	UTE - MTK
5.	Dobó SE - Haladás VSE - Zalaszám ZAC	5.	VEDAC - Pápai SE	5.	Békéscsabai AC - SZVSE
8.	TSC-Geotech - Arak - Győri AC	6.	TSC-Geotech - Arak - Győri AC	7.	TSC-Geotech - Arak
10.	Dunakeszi VSE - Csepeli DAC - Reménység Vác	9.	Favorit AC - DOVASE - Bonyhád AC	8.	VEDAC - Pápai SE
12.	DOVASE- Szekszárdi AK SE- AC Bonyhád	11.	Dobó SE	11.	Favorit AC - AC Bonyhád

13. táblázat: 2014-2016 magyar atlétika csapatbajnokság pontverseny eredményességi táblázata

Forrás: atletika.hu (saját szerkesztés)

Földrajzi keret

A 19. ábra és 14. táblázat jól mutatja, hogy az egyes megyékben hány atlétikai klub működik ma Magyarországon, valamint annak arányát is megnéztem, hogy ez hogyan viszonyul a népességszámhoz.

19. ábra: Magyar atlétikai klubok terület szerinti megoszlása
Forrás: saját szerkesztés

Megye neve	Klubszám	Népesség	Népesség/Klubszám
Budapest	29	1.757.618 fő	60.607 fő
Bács-Kiskun	7	513.687 fő	73.383 fő
Baranya	8	371.110 fő	46.388 fő
Békés	3	351.148 fő	117.049 fő
Borsod-Abaúj-Zemplén	7	667.594 fő	95.370 fő
Csongrád	4	406.205 fő	106.543 fő
Fejér	5	417.651 fő	83.530 fő
Győr-Moson-Sopron	4	452.638 fő	113.159 fő
Hajdú-Bihar	6	537.268 fő	89.544 fő
Heves	4	301.296 fő	75.324 fő
Jász-Nagykun-Szolnok	7	379.897 fő	54.271 fő
Komárom-Esztergom	5	299.110 fő	59.822 fő
Nógrád	6	195.923 fő	32.653 fő
Pest	15	1.226.115 fő	81.741 fő
Somogy	4	312.084 fő	78.021 fő
Szabolcs-Szatmár-Bereg	3	562.357 fő	187.452 fő
Tolna	6	225.936 fő	37.656 fő
Vas	6	253.997 fő	42.332 fő
Veszprém	5	346.647 fő	69.329 fő
Zala	4	277.290 fő	69.322 fő

14. táblázat: Magyar atlétikai klubok a népességszám függvényében

Forrás: saját szerkesztés

A mini-fókuszcsoportos interjúban résztvevő atlétikai klubok:

- Alba Régia Atlétikai Klub (ARAK)
- Atlétikai Club Bonyhád (Bonyhád AC)
- Budapesti Egyetemi Atlétikai Club (BEAC)
- Debreceni Sportcentrum Közhasznú Nonprofit Kft. (DSC-SI)
- Ikarus BSE atlétika szakosztály
- Veszprémi Egyetemi és Diák Atlétikai Club (VEDAC)

4.1.2. Kapcsolati háló

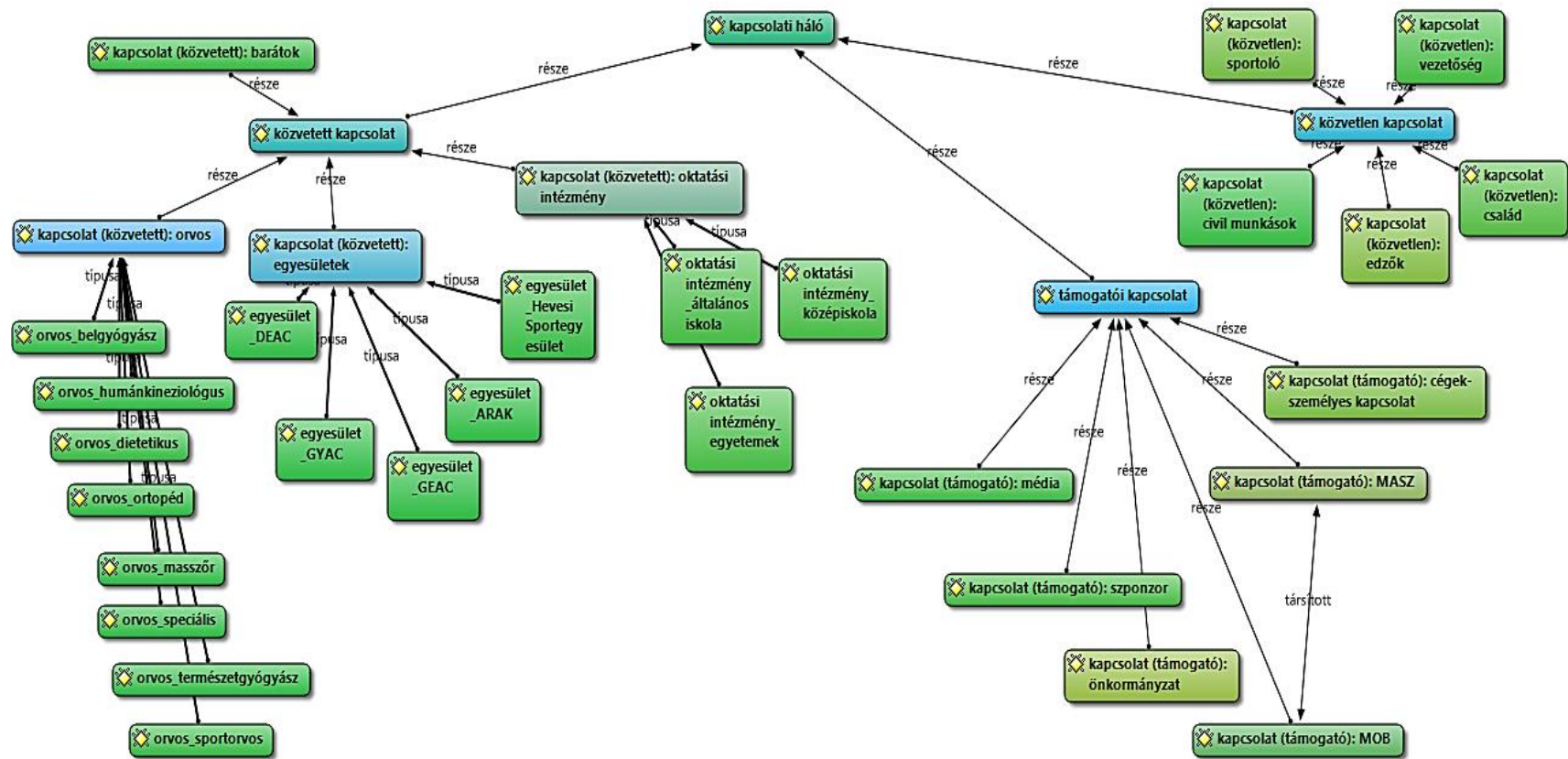
A megkérdezettek köre első körben a belső érintetteket tartalmazta, ahol az interjú résztvevői között a klub menedzsmentje, az edzők, és az adott sportszervezet kiemelkedő atlétái voltak. A kutatás szempontjából az egyik fontos kérdés, hogy kik azok a stakeholder csoportok, amelyek hatással vannak a sportág működésére. Az interjúk során a kapcsolati hálót három fő kategóriára lehetett osztani (lásd 20. ábra és 15. táblázat). Az első kategóriába azok tartoznak, akik közvetlen módon vannak hatással az egyesületek mindennapi munkájára, részt vesznek annak tevékenységeiben. Az interjúalanyok öt csoportot határoztak meg ebben a kategóriában – idézettségük gyakoriság szerint - : edzők, sportolók, („Elsődlegesen a sportolók és edzők akik valamilyen munkaviszonyban dolgoznak...”); család, („Még egy hatalmas támogatói kör, akikkel folyamatos kapcsolatban állnak, azok a versenyzők és a családtagjaik.”); vezetőség, („Emellett a sportolókkal és a kollégákkal valamint a vezetőséggel is napi szintű kapcsolatban vagyunk.”); valamint a civil munkások („...és vannak akik civil munkát végeznek elsődlegesen az ügyvitel.”)

A második kategóriába azok az érintettek tartoznak, akik közvetlen módon nincsenek hatással a klubok működésére, mégis kiemelkedő szerepük van a mechanizmusban. Egyrészt a barátok, akik véleményének és támogatásának fiatalabb korosztályokban meghatározó szerepe van („Leginkább a baráti körökre építék, akik szintén atléták, támogatnak, tanácsokat adnak”). Másrészt a partneregyesületek és oktatási intézmények tartoznak ide, akik vagy sportolói bázist biztosítanak („Iskolákkal is kapcsolatban állunk, ahol eseti jelleggel órát látogatunk vagy edzést tartunk. Konkrét program keretében (ARAK-aktív), minden tavasszal felmérjük a gyerekek állapotát különböző játékos versenyekkel és onnan is próbálunk kiválasztani.”), vagy lehetőséget kínálnak a sportolói karrier zökkenőmentes folytatására („Győri és fehérvári sportolókról van szó, ahol szintén együttműködési megállapodás van kötve a két klub között, hiszen Pesten tanulnak és ott is edzenek.”). Valamint az orvosi háttér, akik preventív és kuratív módon kezelik a sportolókat („Sérülés révén természetgyógyász, de dietetikus, humánkineziológus, masszőrök is segítettek a munkámat.”).

Végül külön kategóriába soroltam a támogatói szervezeteket, akik valamilyen materiális támogatást nyújtanak az atlétikai egyesületeknek. A magyar sportra általában, és így az atlétikára is igaz a politikai függőség, így ennek a körnek meghatározó szereplői az önkormányzatok („A szakosztályt alapvetően az önkormányzat támogatja, a

költségvetés 20 millió forint lehet.”), valamint a Magyar Atlétikai Szövetség és a Magyar Olimpiai Bizottság („A MASZ és MOB támogatásai Sport XXI. vagy eredményességi támogatások formájában...”), melyet a válaszadók többsége meglehetősen nagy gyakorisággal együtt is említ. Ők biztosítják a működés anyagi- és versenyeztetés alapfeltételeit adott célfüggvény elérése érdekében. A szponzori oldalt egyértelműen gyengének látja a megkérdezettek minden csoportja („Nagy előrelépés, hogy a kiemelkedő sportolót megkeresi a szponzor pl. Nike.”); ennek okait a gazdasági dimenzióban részletesebben elemzem. A szponzorok helyett továbbra is mecénások jellemzik a sportágot, akik korábban valamilyen módon kötődtek az atlétikához vagy személyes kapcsolatban állnak az egyesület vezetőségével és ezért támogatnak egy klubot vagy sportolót. („Egyszeri támogatások vannak, olyan vállalkozásoktól, akik valamilyen személyes kötődéssel bírnak az atlétika iránt” / „Anyagi támogatást a személyes kapcsolatoknak köszönhetően lehet szerezni.”) A támogatások között megjelent a hír értéke is, vagyis a média szerepe, hogy mennyit foglalkoznak a sportággal és azt milyen minőségben teszik („A sajtónak a hírekre van szükség, elsősorban a helyi hírekre, a klubnak pedig az eredményeik publikálására, a támogatóink, versenyzőink és családjaik felé, hogy láthassák és megismerhessék a klubnál folyó munkát.”).

A 20. ábra mutatja be a kvalitatív elemzések segítségével feltárt kapcsolatrendszer. Kék színnel jelöltem a csoportosított érintetteket: közvetlen-, közvetett-, támogatói kapcsolat. A színek mélysége az említés gyakoriságát reprezentálja, melynek számszerűsített és megkérdezett csoportokra bontott eredményei a 15. táblázatból olvasható ki.

20. ábra: Feltárt kapcsolatrendszer a kvalitatív kutatás alapján
 Forrás: saját szerkesztés

KAPCSOLATI HÁLÓ					
<i>változó csoport</i>	<i>változó neve</i>	<i>sportoló gyakoriság</i>	<i>edző gyakoriság</i>	<i>vezető gyakoriság</i>	<i>SUM gyakoriság</i>
Közvetlen	Edzők	4	5	6	15
Közvetlen	Sportoló	0	4	9	13
Közvetlen	Család	2	2	2	6
Közvetlen	Vezetőség	2	3	4	9
Közvetlen	Civil munkások	0	0	2	2
Közvetett	Oktatási intézmények	0	6	5	11
Közvetett	Egyesületek	0	0	6	6
Közvetett	Orvosok	4	4	3	11
Közvetett	Barátok	2	0	0	2
Támogató	Önkormányzat	0	3	12	15
Támogató	MASZ	0	5	9	14
Támogató	Személyes kapcsolat	0	2	9	11
Támogató	MOB	0	3	4	7
Támogató	Szponzor	0	3	3	6
Támogató	Média	0	1	3	4

15. táblázat: Kapcsolati háló változóinak gyakorisági megoszlása a belső érintettek körében

Forrás: saját szerkesztés

4.1.3. Egészségügyi funkció

Ha a sport alapfunkcióiból indulunk ki, akkor az első, amivel foglalkozni kell, az az egészségügyi funkció és annak vetületei. A problémakör feldolgozása során több területet érintettek az interjúalanyok: az edzői és sportolói filozófiát (hozzaállás), az aktív sportolásból adódó egészséget befolyásoló tényezőket, teljesítményt mint a versenyspirál egyik meghatározó elemét, táplálkozást, egészségre nevelést a sport által. A legelső kérdés a sport egészségességére vonatkozott. Az egyes csoportok különböző nézőpontokból közelítették meg a kérdést, de alapvetésként megállapítható, hogy el kell különíteni az él- és az amatőr sportot. Az élsportolók többsége szerint van egy szint (amikor már versenyszerűen sportol), amikor már nem nevezhető egészségesnek („...*tehát sportolni jó, de aki versenyszerűen sportol, annak biztos, hogy több baja lesz, mint egy átlag embernek...*”). Abban eltérések mutatkoztak a csoportok között és csoporton belül is, hogy pontosan hol húzódik ez a határ („...*addig lehet egészséges, amíg országos bajnokságot nem akar nyerni...*” / „... *ez csak gyerekkorban az általános korig lehet érvényes...*”). Az edzők többsége árnyaltabban fogalmazott, ők lényegében az eredményességgel kötötték össze a két fogalmat („*Megtalálható az egyensúly a terhelés és a pihenés között, mindaddig, amíg nemzetközi szintre nem kerül a versenyző.*” / „*Ahol már komoly eredményről beszélünk ott már nem annyira.*”) A vezetők ezzel kapcsolatosan indirekt módon fejtették ki véleményüket, mely szerint ezt a tényezőt az edzői filozófia határozza meg leginkább, tehát ők rögtön a befolyásoló tényezőkön keresztül közelítették meg a kérdést. Számos egészséget befolyásoló tényező jelent meg az interjúk alapján, melyet a hatás eredőjeként több kategóriába lehet sorolni, amellett hogy ezek többségében gyakran valamilyen kapcsolatban állnak egymással. A leginkább elkülöníthető hatás a **sportolói adottságok** voltak, melynek részét képezi a magunkkal hozott genetikai állomány („*A sérülés meghatározója részben a genetika, valamint az, hogy mennyire van ott fejből az edzésen*”), valamint az ebből következő testalkat („*Alkati kérdés is, van, aki egészségkárosodás nélkül végig csinálja a sportolói karrierjét és 35 éves korában vígan él, a másoknak meg más genetikája van.*”). Az egészséget befolyásoló tényezők másik kategóriája a **személyek** (edzők, család, orvos, sportolói filozófia).

A család meghatározó szerepe leginkább a táplálkozás vonatkozásában jelenik meg („*A család meghatározó szerepet képvisel abban a tekintetben, hogy mit és milyen módon eszik a sportoló*”). A kategórián belül ez az elem fogalmazódott meg a legárnyaltabban,

hiszen a megkérdezett körök az edző szerepét több oldalról közelítették meg, amely több helyen is kapcsolódott a sportolói filozófiához. Az első, amely egyaránt hatással van az egészségre, valamint a sportolói teljesítményre az edző képzettsége. Ennek jelentőségét leginkább az edzők emelték ki („*Van egy káros szokásom, hogy szeretek tanfolyamokra is járni, sajnos az atlétikán belül továbbképzések nem nagyon vannak, sőt abszolút nincsenek Magyarországon.*”). A problémát az előző idézet jól reprezentálja: hiányoznak azok a speciális sportági fórumok és anyanyelvi publikációk, melynek segítségével ez az érintett kör tovább képezhetné magát. Sok esetben ez az edző proaktivitásán („*Emellett könyveket veszek, főleg angol nyelvű kiadványokat.*”), valamint azon a közösségen múlik, ahol lehetősége van dolgozni („*Az információ gyűjtés elsődleges forrása, hogy a szakágban tevékenykedő kollégákkal beszélek...*”). Ez egy további problémához vezethet, hiszen a sportág alulfinanszírozottságának köszönhetően (különösen az edzői bérek tekintetében) generációs szakadékok alakultak ki a kluboknál, amely sok esetben akadályt képezett a kétirányú kommunikációnak. A szakmai munka, amely szorosan kapcsolódik az előző változóhoz, hiszen a képzettség megfelelése nagymértékben meghatározza, hogy milyen szintű szakmai munkát tud folytatni az edző. Ennek a hiánya vagy nem megfelelése okozhatja a sportolóknál az egyik legnagyobb problémát, a kiégést, mely az interjúk során mind a sportolóknál mind a vezetőknél többször is előjött („*... olyan edzők is vannak, akiknek nem szabadna a pályán lenniük, hiszen szakmailag nem tesz jót az atlétikának és a gyerekek sem. Lehet, hogy tehetséges gyerekek elkallódnak, ha nem olyan edzőhöz kerülnek, vagy ideje korán meghajtják őket, hogy jöjjenek az eredmények és kiégnek.*” / *Ezen a területen nem szabad rövidtávon gondolkozni, amit nagyon sokan csinálnak, nyilván nem szándékosan, de kiégetik a gyerekeket.*”). A legáltalánosabb szint, amely tartalmazza az eddig megjelent összes elemet, az az edzői filozófia vagy gondolkodásmód. Ezt semmiképpen sem választhatjuk külön az eddig megjelent tényezőktől, hiszen kihatással van rájuk („*A sérülések 90%-ért az edző a felelős a maradék 10%-ban lehet a sportoló, amikor nem azt csinálja, amit az edző kér, és megy a feje után.*”). Az orvosok szintén befolyásoló tényezőként jelennek meg ebben a dimenzióban, bár az említés gyakoriságát tekintve még a profi sportolóknál is periférián vannak („*Az az igazság, hogy ott már viszont folyamatosan kontrollálni kellene a vér eredményeket.*”). Egészségre való befolyásuk közvetett, hiszen ők kontrollfunkciót látnak el a folyamatban. Végül e kategórián belül kell megemlíteni a sportolói gondolkodásmódot. Ezt a tényezőt sem lehet önmagában értékelni, hiszen összefüggésbe hozható többek

között a sportolói tudatossággal, amelynek egyik fő irányvonalát a táplálkozás képezte (*„Én tudatosan étkezem szerintem, bár nem csinállok belőle mániát. Nem porciózom ki minden részletét, de ha lehet akkor odafigyelek rá.”*), emellett fontos, hogy milyen irányítással történik a felkészülés (*„Amatőr szinten akkor fordulhat elő ez, ha idióta a versenyző, vagy edzője.”*), valamint a célok mennyire vannak összhangban a sportoló képességeivel (*„... ha valakinek képességei arra predesztinálnak, hogy országos bajnok legyen, de az olimpiát tűzte ki célként, akkor a kollégák szakmai munkáján múlik, hogy az egészségkárosodás bekövetkezik-e”*).

A profi sport kapcsán a dimenzióban felszínre került a **teljesítménynek** a megítélése is. Lényegében itt válik el a sport egészségmegőrző szerepe (*„A sportot az egészséggel összekötik, viszont a versenysport határterheléssel dolgozik.”*) a sportolók és edzők szerint is, hiszen a határterhelés már nem a belső egyensúlyi állapotot támogatja, hanem túlterheli a sportolót a jobb teljesítmény érdekében. További kapcsolódási pontot lehet feltárni mind a táplálkozással (*„... aki egészségesen táplálkozik, nincs tisztába azzal, hogyha helytelenül táplálkozik, mennyit eshet a teljesítménye.”*) mind pedig a tehetséggel (*„... azt lehet mondani, hogy a tehetséges gyerek az nem sérül, az bírja a terhelést, és nem kellene speciális eszközök és táplálkozás...”*). Emellett viszont figyelembe kell venni azt is, hogy a külső környezet sok esetben felülírhatja az előzőekben leírt kapcsolatokat (*„Míg az otthoni környezetben teljesen más volt a terhelhetősége...”*).

Megkerülhetetlen témakört biztosított a táplálkozáson belül a **táplálékkiegészítők** szerepe és az ezzel kapcsolatos vélemények. A táplálékkiegészítőkre vonatkozó szkepticizmus leginkább a vezetők véleményeiben fogalmazódott meg (*„A táplálékkiegészítők egy jelentős része nem viszi előre a dolgot. Nincs annyira nagy jelentősége mint amennyit tulajdonítanak neki.”*), úgy vélik, hogy hatásfokát és hatékonyságát nagyon nehéz megítélni, inkább divatnak, üzletnek érzik mintsem szükségesnek, emellett egy lehetséges veszélyforrásnak is tartják (*„Az utóbbi években nagy divat lett, de nagyon nagy veszélyei is vannak, hiszen rengetegen forgalmazzák ezeket a készítményeket ...”* / *„A másik dolog, hogy nem is tudni pontosan mik vannak ezekben a szerekben, kinek hogy reagál rá a szervezete, hogy fogadja be.”*). Ezt némely sportoló válasza közvetve alá is támasztotta (*„Sok táplálékkiegészítőt vittem be, főleg fehérjét. Végig jelen van az egész évben. Junior korom óta, szedek táplálékkiegészítőt, bár akkor még komoly koncepció nem volt mögötte.”*) Ezzel szemben az edzők és a

sportolók bizonyos szint felett már fontosnak tartják („... ha már arról beszélünk, hogy élsport és teljesítmény sport, akkor lehet róla szó.”), melynek több oka is van. Egyrészt a tápanyagokban szegény étkezést kell kiegészíteni („a mai ételekben már nincs annyi tápanyag”) valamint a regenerálódást tudja lerövidíteni („Leginkább regenerációt segítő kiegészítőket szedek”) amellet, hogy a terhelést így jobban bírják a sportolók („Alapvetően 2 éve kezdtem el használni, a nagyobb terhelés miatt. Miután naponta többet edzek és 100 km-nél többet futok, így már elengedhetetlen.”).

A táplálékkiegészítőkkel kapcsolatos vélemények és attitűdök óvatosságának az oka, hogy a köztudatban sokan összemoszák a táplálékkiegészítők és doppingerek fogalmát. Ez abból is fakadhat, hogy folyamatosan vizsgálják a különböző készítményeket, így időről-időre változik vagy változhat ezeknek a besorolása. A doppingolás témaköre leginkább a vezetők körében jött elő, ahol teljes mértékben elutasították ennek használatát („Kevés olyan versenyző van, aki felnőtt korú és gondolat szintjén előjöhetne a dopping lehetősége, de ezen a téren határozott álláspontot képviselünk, nem is volt, nincs és nem is szeretnénk ilyen eszközökkel segíteni versenyzőket.”). Fontosnak tartom megemlíteni, hogy ennek ellenére mégis az egyik rendkívül doppingérzékeny sportág az atlétika. Egyetlen edző közelítette meg másik oldalról, véleménye szerint van egy olyan réteg az atlétikában is, aki mindent megtesz a teljesítményének javításának érdekében („...ezért beáldoz mindent, teszem azt még doppingol is, ami nem is tudja, hogy milyen hatással van az egészségére”).

A befolyásoló tényezők mellett két értékkategória is megjelent ebben a dimenzióban. Az egyik az új alap mozgásformáknak az elsajátítása („... tanuljon meg olyan mozgásformákat, ami később alapja lehet a többi sportágnak”), melyeket magasabb szinten már ki kell egészíteni a terhelések miatt („Rengeteg gyógytorna jellegű dolog van, az egész mozgatórendszert és terhelést ellen kompenzálni, és ne legyenek deformitások, ami a civil életben és sportpályafutása során problémát okozhat.”). Ezen a tanulási értéken túl megjelenik az egészséges sportoló, mint érték („... a legfőbb érték az egészséges sportoló és nem pedig az eredmény.”), amelyre hatással vannak az egészséget befolyásoló tényezők; teljesítmény, szereplők, környezet, adottságok, sportolási szint.

<i>él- és amatőr sport</i>	„Aki versenyszerűen sportol, annak biztos, hogy több baja lesz, mint egy átlagembernek...”
<i>egészség – eredményesség</i>	„Megtalálható az egyensúly a terhelés és a pihenés között, amíg nemzetközi szintre nem kerül a versenyző.”
<i>befolyásoló tényező személyek</i>	
<i>sportolói adottság</i>	A sérülés meghatározója részben a genetika, valamint, hogy mennyire van ott fejben az edzésen”
<i>sportolói hozzáállás</i>	„Én tudatosan étkezem bár, nem porciózom ki minden részletét, de odafigyelek rá.”
<i>család-táplálkozás</i>	„A család meghatározó szerepet képvisel, hogy mit és milyen módon eszik a sportoló”
<i>edzői képzettség/ szakmai munka</i>	„Szeretek tanfolyamokra is járni... az atlétikán belül továbbképzések nem nagyon vannak”
	„A sérülések 90%-ért az edző a felelős, 10%-ban a sportoló, mikor nem azt teszi, amit az edző kér.”
➤ <i>kiegés</i>	„... ideje korán meghajtják őket, hogy jöjjenek az eredmények és kiégnek.”
<i>Befolyásoló tényezők - teljesítmény</i>	
<i>egészség - teljesítmény</i>	„A sportot az egészséggel összekötik, viszont a versenysport határterheléssel dolgozik.”
<i>táplálkozás</i>	„... aki egészségesen táplálkozik, nincs tisztába azzal, hogyha helytelenül táplálkozik, mennyit eshet a teljesítménye.”
<i>tehetség</i>	a tehetséges gyerek az nem sérül, az bírja a terhelést, és nem kellene speciális eszközök és táplálkozás...”
<i>külső környezet</i>	„Míg az otthoni környezetben teljesen más volt a terhelhetősége...”
<i>táplálékkiegészítők szerepe</i>	„Nincs annyira nagy jelentősége, mint amennyit tulajdonítanak neki.”
	„Nem tudni pontosan mik vannak ezekben a szerekben, kinek hogy reagál rá a szervezete.”
	„Naponta többet edzek és 100 km-nél többet futok, így már elengedhetetlen.”
<i>doppingolás</i>	„Nincs és nem is szeretnék ilyen eszközökkel segíteni a versenyzőket.”
	„Beáldoz mindent, teszem azt, még doppingol is.”
<i>egészséges sportoló</i>	„... a legfőbb érték az egészséges sportoló és nem pedig az eredmény.”

16. táblázat: Az egészségügyi dimenzió feltárt változói
Forrás: saját szerkesztés

4.1.4. Szocializációs funkció

A második funkció, amely a vizsgálat tárgyát képezi, az életvitel. A kvalitatív eredmények alapján a legnagyobb gyakorisággal elsődleges értéként a **közösségi erő** és ennek pozitív hatásai jelentek meg különösen a vezetők és edzők esetében, (*"Megpróbáljuk meggyőzni, hogy itt a gyermek egy közösségnek tagja."*). A sportolók esetében, e tényező negatív oldalai is megjelentek, hiszen számos esetben érdekellentétek ronthatják a teljesítményt (*"Ha egyedül edzek, akkor több figyelmet kap az ember,... a csoportban történő munka néha érdekellentétet szül, ami ronthatja a közösségi morált."*). A közösségi erőhöz szorosan kapcsolódó másik változó a **csoportmunka hatása**, amely külön változóként is megjelent többnyire pozitív értelmezésben (*"Együtt edzenek, együtt szenvednek, együtt is versenyeznek és a pályán kívül jó barátságban is vannak, akik pályán ellenfelek."*). Ennek eredményeképpen a sportolók többször **konfliktusos helyzet**be kerülnek, ami hosszútávon szintén pozitív hatással lehet életvitelükre, abban az esetben, ha ezt az edző is megfelelően kezeli. (*"Jött egy kislány Pécsről aki hamar túlnőtte a korosztályát, akik itt voltak azokkal meg már 3-4 éve együtt dolgoztam. És ő meg egy év alatt lepipálta őket. Féltékenység, hiúság, ezekről beszélni kell, mert nehezen fogadják el. Másik oldalról meg ott a konfliktus, hogy a kiemelkedő sportoló nem érzi a megfelelő figyelmet."*). Gyakoriságokat tekintve másodlagos értéként ezen a területen megjelent a **siker** csoportszintű **megélése**, annak ellenére, hogy egyéni sportágról van szó. Számukra fontos, hogy az edzésen és akár versenyen is segíteni tudják egymást (*"... tavaly én segítettem nekik EB szintet futni"*).

A következő nagyobb tényező csoport a tanuláshoz volt kapcsolható, melynek sporthoz köthető direkt elemeként megjelent a mozgásformák tanulása (*"tanuljon meg olyan mozgásformákat, ami később alapja lehet a többi sportágnak"*), indirekt módon a sport hatása a tanulásra, ami nem azért pozitív, mert *"... hogy többletet hozna az idegrendszerbe..., hanem akik sportolnak kevesebb a szabadidejük, és nincs lötyögés"*. Az említett változóhoz ennek kapcsán további háttérváltozók tárhatók fel az interjú kapcsán: az **időbeosztás** és **tervszerűség** (*"Nem esik szét a napja, szigorú napirendhez igazítja"*); **feladatorientáltság** (*"Tudják azt, hogy mikor mit kell csinálni."*), **koncentrációképesség** (*"azt vettem észre, hogy jobb lesz a koncentrációs képességem, jobban fog az agyam, jobban megértem a dolgokat..."*). Az élsportban a teljesítménykülönbségekből adódóan a **szerepek** is meglehetősen differenciálódnak

csoporton belül is. Az edzők véleménye szerint ez gyerekkorban pozitív („Vannak normák a csoportba, azokat kell megszilárdítani és átvennie az újonnan csatlakozó gyermeknek.”). Magasabb szinten konfliktust mind sportolói mind edzői szinten generál („Két dudás nem fér meg egy csárdában”). A tanuláshoz kapcsolódóan két külső változó jelent meg egyrészt az **oktatási rendszerrel** kapcsolatos vélemények, ahol többségében nehezítő tényezőként jelent meg („Az egyetem sok esetben nem is támogatja a sportolói munkámat, mert nem engednek el edzőtáborba vagy versenyre.”). Élősportolói szinten az összeegyeztethetőséget a képzés típusában látják a sportolók („Nagyon képzés függő, hogy mennyire lehet összeegyeztetni, hiszen vannak olyan képzési területek, ahol nagyon nyújtott ütemezéssel lehet megcsinálni (orvosi), és akkor még az ember idegileg is kikészül.”). A vezetők és több edző is hasonló véleményt alkottak („Itthon a felsőoktatás egyelőre passzív szemlélőként jelenik meg, néhány pozitív próbálkozással azért lehet találkozni, de ez leginkább személyfüggő”). A másik meghatározó tényező, amely mindhárom stakeholder csoportban megjelent, a **szülői hozzáállás**, amely sok esetben nem mondható pozitívnak a sport vonatkozásában („Sokszor van olyan, hogy a szülő nem engedi el a gyereket edzésre, mert egyest kapott, vagy témazárót írnak, meg külön tanárhoz kell menni.” / „Ehhez kell egy szülői intelligencia, egy előrelátás.”).

közösségi erő / csoportmunka hatása	„Megpróbáljuk meggyőzni, hogy itt a gyermek egy közösségnek tagja.”
	„... a csoportban történő munka néha érdekellentétet szül, ami ronthatja a közösségi morált.”
	„... tavaly én segítettem, nekik EB szintet futni”
szerepek	„Vannak normák a csoportba azokat kell megszilárdítani és átvennie az újonnan csatlakozó gyermeknek.”
	„Két dudás nem fér meg egy csárdában”
sport hatása a tanulásra	„Nem esik szét a napja, szigorú napirendihez igazítja”
	„... jobb lesz a koncentrációs képességem, jobban fog az agyam, jobban megértem a dolgokat...”
➤ <i>oktatási rendszer</i>	„A felsőoktatás egyelőre passzív szemlélőként jelenik meg, néhány pozitív próbálkozással azért lehet találkozni, de ez leginkább személyfüggő”
	„Az egyetem sok esetben nem is támogatja a sportolói munkámat, mert nem engednek el edzőtáborba vagy versenyre.”
➤ <i>szülői hozzáállás</i>	„Sokszor van olyan, hogy a szülő nem engedi el a gyereket edzésre, mert egyest kapott, vagy témazárót írnak, meg külön tanárhoz kell menni.”
	„Ehhez kell egy szülői intelligencia, egy előrelátás.”

17. táblázat: Szocializációs funkció feltárt változói

Forrás: saját szerkesztés

4.1.5. Példakép funkció

A dimenzió kérdése, hogy az egyes stakeholder csoportnak mi számít sportsikernek és sportértéknek, ezeket milyen változókra lehet lebontani, hogyan tudják mérni. A csoportok között a legnagyobb eltérés ezen a területen volt tapasztalható. A leggyakoribb említett változó minden csoportban az **abszolút eredményességre** utalt („*Ha majd kijut egy vagy több versenyző az olimpiára, akkor ott jól szerepeljenek, egyéni csúcsot teljesítsen, az önmagában egy óriási dolog. Olimpikonnak lenni egy életre szóló történet.*”), hiszen ez alapján kerül megítélésre a sportág és az adott klub („*Siker egy mérőszáma, hogy mennyire elismert a szakmai munka, aminek leképeződése a MASZ által van a támogatások formájában.*”). A sportolói teljesítményorientáltságot viszont egyensúlyba hozza az edzők és vezetők által szoros összefüggésben említett, a sportoló **önmagához mért egyéni fejlődése**, („*... ahogy halad a sportpályafutása során, mindenki a képességeinek megfelelő eredményt érje el.*” / „*Mindenkinek adni valamilyen célt, ami elérhető, személyre szabottan.*”) Ezzel kapcsolatban tehát két egymással összhangban lévő attitűdpár állapítható meg, egyrészt, hogy legyenek abszolút értelemben vett sikeres sportolók, ezt viszont az egyéni képességek determinálják, így mindenkinek személyre szabott célokat kell kitűzni. A fenti tényezőket nagymértékben a **szakmai munka** határozza meg, melyet leginkább a vezetők élnek meg sikerképpen („*Ez egy társadalmi szerepvállalás és hobbi. A siker számomra az, hogy működő struktúra legyen, amibe beilleszthető legyen a megfelelő szakmai tartalom.*”)

Az interjúk során további feltárt változócsoporthoz ezeket a sportértékeket támogatják (háttér változók). Egyrészt megjelent a **tömegbázis építése** („*Legnagyobb siker az, ha sokan vannak...*”), melyhez elengedhetetlen a **nyitott környezet** biztosítása (*Nyitott környezetet biztosítani mindenkinek, hogy elmondhassa a problémáit, vagy ha van egy gondolata mondja el.*). Másrészt hozzáadott értéket képvisel mind a **hagyományok** tisztelete („*Nálunk a BEAC-nál kiemelt szerepe van a hagyománynak, ezeket őrizzük és továbbadjuk...*”) valamint a **megújulásra** való hajlandóság („*Szakosztályi szinten az a siker, ha szakmailag jól tudunk működni, valamint folyamatosan meg tudunk újulni, annak érdekében, hogy reagálni tudjunk az új viszonyokra...*”).

abszolút eredményesség	„Ha majd kijut egy vagy több versenyző az olimpiára, akkor ott jól szerepeljenek”
	„Siker egy mérőszáma, hogy mennyire elismert a szakmai munka, aminek leképeződése a MASZ által van a támogatások formájában.”
önmagához mért egyéni fejlődés	„Mindenkinek adni valamilyen célt, ami elérhető, személyre szabottan”
	„... ahogy halad a sportpályafutása során, mindenki a képességeinek megfelelő eredményt érje el.”
szakmai munka	„A siker számomra az, hogy működő struktúra legyen, amibe beilleszthető legyen a megfelelő szakmai tartalom.”
➤ tömegbázis	„Legnagyobb siker az, ha sokan vannak...”
➤ nyitott környezet	„Nyitott környezetet biztosítani mindenkinek, hogy elmondhassa a problémáit, vagy ha van egy gondolata mondja el.”
➤ hagyományok	„Nálunk a BEAC-nál kiemelt szerepe van a hagyománynak, ezeket őrizzük és továbbadjuk...”
➤ megújulás	„Szakosztályi szinten az a siker, ha szakmailag jól tudunk működni, valamint folyamatosan meg tudunk újulni, annak érdekében, hogy reagálni tudjunk az új viszonyokra...”

18. táblázat: Sportsiker dimenzió feltárt változói

Forrás: saját szerkesztés

4.1.6. Üzleti érték

A finanszírozási kérdés mindig alapvetés a sportban. A sportérték és annak vetületeiből levezethető, hogy az atlétika jelenleg **állami támogatás** nélkül nem működne („*Állami szerepvállalás jobb az előző évekhez képest, nélküle nagyon nehezen működne*”), emellett a **társadalmi szerepvállalási** attitűd is elengedhetetlen. („*Aki nem megszállott hülye és örült, abba is hagyja. Nagyon sok mindennel kell szembe menni...*”)

Az interjúk során az érintettek abból az alapvetésből indultak, hogy tudna üzleti alapon működni az atlétika („*eladható sport az atlétika*”), de csak a távoli jövőben, hiszen számos szegmensben pozitív változásnak kell bekövetkeznie; *edzőképzés, kötelező testnevelés, a sportág társadalmi megítélése, köztudatban való elterjedése, infrastrukturális fejlesztés*. Sok pozitív példát említhetünk Nyugat-Európában, ahol a semmiből építették újjá a sportágat, ehhez viszont több tényezőnek is teljesülnie kell, melyek a tartalomelemzés szerint a következők voltak. Nagyobb számban legyenek **csúcsteljesítményt** elérő sportolók („*Eladható lenne, de ahhoz több magyar atlétára lenne szükség, akik a világversenyen ott vannak a legjobb 8-ba*”), a **verseny lekövethetősége** egyszerűsödjön („*Az IAAF hivatalos versenyszámái közül nagyon kevés az ami ehető, a nem szakavatott ember számára befogadó kész.*”), valamint kiemelt

figyelmet kellene fordítani a sportkluboknak a hobbifutásból származó tömegre („*Utcai futóverseny az igen, ott vannak több ezren így van üzleti értéke.*”), akik fizetőképes piacot biztosítanak. Amíg e változók mentén nem történik elmozdulás, a fenntarthatóságot az önkormányzati szerepvállalás („*Eladható az a filozófia, amit képviselnek, mert az önkormányzat támogatja.*”), valamint **személyes kapcsolatok** révén helyi vállalkozások biztosítják („*lehetőség van arra, megtalálják azokat a személyeket vállalkozókat, akik szimpatizálnak a sportággal*). Amíg nincs meg a **piaca** („*sportolói bázis növeléssel lehet belső piacot teremteni*”), addig nem lehet annyi **szponzort** bevonni, ebben viszont a helyi média mint támogató szervezetek meg tudnak jelenni. A vezetők többsége és néhány edző is belátja, hogy a hobbifutás adhatná meg az atlétika üzleti sikerét („*Utcai futóverseny az igen, ott vannak több ezren így van üzleti értéke.*”), lehetőség lenne rá, hogy az atlétikát kiterjesszék, a tömegfutókat bevonzani, ami külföldön jól működik („*Dániában bevett szokás, hogy a kocogókat is beveszik a klubba, mondjuk ehhez kultúra is kell*”). Mi még nem tartunk ott, hogy közösségformáló ereje legyen.

Az üzleti értékhez kapcsolható legnagyobb negatív attitűd, amely megjelent a válaszokban a sport **doppingérzékenysége**, amely a sportág esetében kritikus („*Magyarországon a dobószámaink tudnak világszintűek lenni, de azok meg nagyon doppingérzékenyek, ezért a szponzorok nagyon óvatosak ezen a területen*”).

A mini-fókuszcsoporthoz tartozó interjúk elkészítésénél az üzleti érték kapcsán az előzetes várakozásaimmal ellentétben a sport egyéb ágazatai (pl.: sportmédia, sporteszközök gyártói és kereskedelme, sportegészségügy) csak elhanyagolható mértékben jelentek meg. Ennek egyik lehetséges oka, hogy a megkérdezettek alapvetően introvertált módon közelítették meg a témát, azokat a tényezőket említették melyek saját szűk környezetükben is megjelennek (lásd: kapcsolati hálónál feltárt érintettek).

<i>állami támogatás</i>	„Állami szerepvállalás jobb az előző évekhez képest, nélküle nagyon nehezen működne”
<i>személyes kapcsolatok / önkormányzati szerepvállalás</i>	„Eladható az a filozófia, amit képviselnek, mert az önkormányzat támogatja.”
	„... lehetőség van arra, megtalálják azokat a személyeket vállalkozókat, akik szimpatizálnak a sportággal
<i>társadalmi szerepvállalás</i>	„Aki nem megszállott és örült, abba is hagyja. Nagyon sok mindennel kell szembe menni...”
<i>üzleti alapon történő működés</i>	A sportág eladható, de számos tényezőben pozitív változásnak kell bekövetkeznie
➤ <i>csúcsteljesítmény</i>	"Eladható lenne, de ahhoz több magyar atlétára lenne szükség, akik a világversenyen ott vannak a legjobb 8-ba"
➤ <i>versenylekövethetőségének</i>	Az IAAF hivatalos versenyszámai közül nagyon kevés az, ami ehető, a nem szakavatott ember számára befogadó kész.
➤ <i>piac hiánya</i>	„... sportolói bázis növeléssel lehet belső piacot teremteni”
➤ <i>hobbifutás felértékelődése</i>	„Utcai futóverseny az igen, ott vannak több ezren így van üzleti értéke.”
➤ <i>doppingérzékenység</i>	„Magyarországon a dobószámaink tudnak világszintűek lenni, de azok meg nagyon doppingérzékenyek, ezért a szponzorok nagyon óvatosak ezen a területen”

19. táblázat: Az üzleti érték dimenzió feltárt változói

Forrás: saját szerkesztés

4.1.7. Befolyásoló tényezők kódrendszere

A kérdőívben nyílt kérdések segítségével vizsgáltam a válaszadók négy dimenzióra (egészség, szocializációs, üzleti, példakép) vetített attitűdjeit. Minden esetben a *három legfontosabb tényezőt* kértem meghatározni. Az elemzéshez kódokká transzformáltam a nyílt válaszokat, ami segít abban, hogy statisztikai vizsgálatot tudjak készíteni a kapott eredményekből. Ezen kérdéskör esetében nem volt elvárás a kötelező válaszadás, hiszen itt azokra a válaszokra voltam kíváncsi, melyek spontán kerülnek a felszínre, továbbá nem szerettem volna negatív ellenérzést kelteni a kitöltőben, hogy ha nem jut eszébe semmi, akkor is valamilyen választ kellene írnia (ez rontotta volna az elemzés interpretálását). Az alábbi táblázat bemutatja, hogy a feltételezett négy dimenzió négy nyílt kérdését milyen módon lehet válaszkategóriákra osztani. A kódtáblázat alapján is le tudtam vonni azt a következtetést, hogy több meghatározás (változó) több dimenzióban is megjelent, vagyis átfedések tapasztalhatók az egyes dimenziókban. Ilyen jellegű átfedés látható az üzleti értékek és sportértékekénél (példakép funkció), hiszen a tömegsport, ahol üzletileg fontos lehet egy erős tömegbázis kialakítása, a szabadidősportág hangsúlyozása, de ez egyben sportértéket is jelent az érintett csoportoknak. Másik dimenziópár vetületében megjelent a doppingmentesség, mint az egészség faktor egyik tényezője, de ez ugyanúgy szerepet kapott a sportértékek meghatározásánál is. A legtöbb azonosság az szocializációs értékek és a példaképertékek között állítható fel, itt tapasztalható a legnagyobb átfedés (sportszerűség, kitartás, akarat, küzdés, egyéni fejlődés).

Kód	Egészség (kód elnevezés)	Szocializáció (kód elnevezés)	Példakép (kód elnevezés)	Üzleti érték (kód elnevezés)
1	táplálkozás	kitartás	egyéni fejlődés (hátárok feszégetése)	szabály
2	táplálékkiegészítő	küzdés	sportszerűség/tisztelet	marketing
3	életmód	céltudatosság	olimpia	menedzsment felfogás
4	edzésmódszer	alázat	objektivitás- teljesítmény	média
5	regenerálódás	rendszeresség (kötelesség, pontosság, következetesség, élet minden területén)	hagyomány/ elköteleződés	szponzor (üzleti kapcsolat)
6	genetika	állóképesség	átláthatóság	anyagi támogatás
7	edzésterv	mozgáskoordináció	tömegsport/alapsportág	sportág népszerűsítése (versenyek rendezése)
8	edzői felkészültség	versenysszellelem	doppingmentes	tömegsport
9	felszerelés	koncentráció	nemzetközi siker	szabadidő
10	sportorvos	sportszerűség (tisztesség, tisztelet)	nézők	üzleti képzés
11	helyi körülmények	önfegyelem (kudarcc kezelése)	utánpótlás	edzők szakmai felkészültsége (képzések)
12	fittség	önismeret	szakmaiság=edzők vezetők (tapasztalatátadás)	sportág népszerűsítése
13	terhelés	egészséges életmód	mozgás öröme	utánpótlás
14	mentális felkészültség (testi-lelki egyensúly)	összetartás (csapatszellelem, közösségformálás)	sikerélmény	sportszerűség (doppingment esség)
15	verseny	egészségmegőrzés	kihívás/küzdés	infrastruktúra
16	edzői felkészültség	akaraterő	látványos versenyek, versenyszámok	nemzetközi eredmények
17	edzések száma	mozgás (sport) szeretete	kitartás/akarat/alázat	verseny színvonal
18	rendszeresség	türelem	egészséges életmód / alak	sportoló személye
19	edzőmunka	magabiztosság (önbizalom)	szenvedély	példakép
20	edzések minősége	-	szabadság	szülők bevonása

21	külső környezet	szorgalom	utánpótlás	önkéntesek
22	kapcsolat (emberek)	határok feszegetése	barátságos környezet/emberi kapcsolatok	élmény /látvány
23	stresszmentes környezet	egoizmus	kapcsolatok	kiegészítő programok
24	doppingmentes környezet	monotónia kezelése	sportoló személye (ikonok)	politika
25	időjárás	egyéb (dopping, csalás, stresszkezelés, problémamegoldás)	győzelem/eredményesség/büszkeség	-
26	szakmai felügyelet	empátia	kiemelt sportág	
27	edzői hozzáállás	önbecsülés	anyagi háttér	
28	sportolói hozzáállás (kitartás/felelősség /koncentráció/ fegyelmezettség)	-	dicsőség	
29	-		kudarc	
30	szakmai tudás		tehetség	
31	reális célok		média	
32	pénzügyi környezet		-	
33	tudatosság			
34	edzői szakértelem			
35	motiváció			
37	környezeti tényezők			
38	prevenció			
39	megfelelő irányítás			
40	fokozatosság			

20. táblázat: A befolyásoló tényezők nyílt kérdésekből kódolt rendszere

Forrás: saját szerkesztés

Egészség dimenzió

A táblázat megmutatja, hogy a válaszok alapján 37 féle kategóriát lehetett felállítani. Az abszolút gyakoriságok alapján látható, hogy a táplálkozást tartják a leginkább befolyásolónak, ezt követi a regenerálódás, az edzés módszer, életmód, és a terhelés mértéke. A legkevésbé tartják befolyásolónak az említett tényezők közül a megfelelő irányítást, környezeti tényezőket, edzői szakértelmet és hozzáállást, edzőmunkát és a külső környezetet. A kapott eredmények összhangban állnak az interjúk során kapott

válaszokkal, hiszen egyaránt megjelenik a befolyásoló személyek hatása és a teljesítményre ható különböző tényezők.

kód	1. helyen jelölt	2. helyen jelölt	3. helyen jelölt	4. helyen jelölt	5. helyen jelölt	6. helyen jelölt	SUM	Helyezés
1	96	59	24	7	3	0	189	I.
2	2	7	14	0	2	1	26	
3	15	15	9	4	0	0	43	IV.
4	18	19	15	5	0	0	57	III.
5	7	37	32	16	4	1	97	II.
6	10	4	3	4	0	0	21	
7	8	10	5	3	1	0	27	
8	6	4	5	2	1	0	18	
9	6	10	4	1	1	0	22	
10	2	4	11	6	0	1	24	
11	9	2	8	3	2	0	24	
12	6	1	7	1	0	0	15	
13	18	17	3	0	0	0	38	V.
14	5	6	19	1	1	0	32	
15	0	2	2	0	1	0	5	
16	2	5	2	0	1	0	10	
17	8	9	9	2	0	2	30	
18	6	7	4	1	0	0	18	
19	0	0	1	1	1	0	3	
20	2	6	3	2	1	0	14	
21	3	0	1	0	0	0	4	
22	1	3	1	2	0	0	7	
23	1	0	4	0	0	0	5	
24	9	1	7	0	1	0	18	
25	5	3	0	2	0	0	10	
26	1	1	3	1	0	0	6	
27	1	2	0	0	0	0	3	
28	1	5	8	4	0	0	18	
30	2	2	4	0	0	1	9	
31	1	3	1	2	0	0	7	
32	2	0	1	0	0	1	4	
33	2	4	2	1	1	0	10	
34	1	0	0	2	0	0	3	
35	0	1	1	1	1	0	4	
38	3	1	0	0	0	0	4	
39	0	1	0	0	0	0	1	
40	0	3	0	1	0	0	4	

21. táblázat: Egészség dimenzió gyakorisági táblázata

Forrás: saját szerkesztés

Szocializációs dimenzió

A táblázat alapján a dimenzióban feltárt leggyakoribb válasz, ami ráadásul a legtöbbször első helyen jelöltek, az a kitartás, ami összhangban van a sportág sajátosságaival, hiszen több olyan versenyszámot is tartalmaz, amely hosszú távú, monoton és megerőltető. A kitartás/küzdés mellett fontosnak tartották a válaszadók az önfegyelmet és az alázatot, egyrészt az edzésen történő magatartás tekintetében, másik oldalról pedig a versenyen ért kudarckok kezelésében, amely hasznosíthatóvá válik számukra a mindennapokban. A két fogalom láthatóan összefüggésben is áll egymással, hiszen egyik a másik nélkül nem tud működni. Ezen változóktól eltérő volt a mozgáskoordináció hasznosságának kiemelése. Gyakoriságban nem maradt el az élvezőnytől a céltudatosság és rendszeresség, mint tanult érték.

kód	1. helyen jelölt	2. helyen jelölt	3. helyen jelölt	4. helyen jelölt	5. helyen jelölt	6. helyen jelölt	SUM	Helyezés
1	131	45	15	1	0	0	192	I.
2	7	25	12	0	0	0	44	V.
3	4	13	16	0	0	0	33	
4	16	10	20	1	0	0	47	III.
5	6	21	11	0	0	0	38	
6	4	5	5	0	0	0	14	
7	27	6	12	0	0	0	45	IV.
8	5	12	11	0	0	0	28	
9	1	5	12	0	0	0	18	
10	1	13	13	0	0	0	27	
11	30	35	16	1	0	0	82	II.
12	3	9	8	0	0	1	21	
13	5	6	11	2	0	0	24	
14	2	6	12	1	0	0	21	
15	2	3	2	0	0	0	7	
16	5	11	3	0	1	0	20	
17	5	5	7	1	0	0	18	
18	3	2	5	0	0	0	10	
19	0	3	3	0	0	0	6	
21	1	8	2	1	0	0	12	
22	2	5	5	1	0	0	13	
23	2	0	1	0	0	0	3	
24	2	0	1	1	0	0	4	
25	2	3	4	0	0	0	9	
26	1	0	4	0	0	0	5	
27	1	2	1	0	0	0	4	

22. táblázat: Szocializációs dimenzió gyakorisági táblázata

Forrás: saját szerkesztés

Példakép dimenzió

A válaszadók sokrétűen értelmezték a sportsiker dimenziót, de a legnagyobb gyakorisággal szereplő kategóriák egyeznek az interjúban feltárt változókkal, hiszen itt is az egyéni siker (önmagához képest való fejlődést) és az abszolút eredményesség jelenik meg (nemzetközi siker, győzelem, eredményesség). Több olyan tényezőt is találunk, amely kapcsolatban áll a szocializációval és a sikeresség befolyásoló tényezője lehet (kitartás, akarat, alázat, szenvedély).

kód	1. helyen jelölt	2. helyen jelölt	3. helyen jelölt	4. helyen jelölt	5. helyen jelölt	6. helyen jelölt	SUM	Helyezés
1	47	21	6	4	0	0	78	I.
2	8	8	7	1	0	0	24	
3	26	12	3	0	0	0	41	V.
4	11	5	7	1	0	0	24	
5	5	4	2	1	0	0	12	
6	0	2	0	0	0	0	2	
7	17	6	5	0	0	0	28	
8	2	2	3	0	0	0	7	
9	11	25	10	0	0	0	46	III.
10	0	1	0	1	0	0	2	
11	4	5	0	0	0	0	9	
12	1	2	5	0	0	0	8	
13	5	9	7	1	0	0	22	
14	2	9	7	1	0	0	19	
15	6	7	10	1	0	0	24	
16	13	11	11	1	0	0	36	
17	16	14	8	2	0	0	40	IV.
18	12	10	5	0	0	0	27	
19	2	0	3	0	0	0	5	
21	1	0	0	1	0	0	0	
22	2	10	4	1	1	0	0	
23	0	0	1	0	0	0	1	
24	6	5	1	1	0	0	13	
25	22	22	12	2	0	0	58	II.
26	0	0	1	0	0	0	1	
27	5	2	2	1	0	0	10	
28	0	0	2	0	0	0	2	
29	0	2	1	0	0	0	3	
30	1	1	0	0	0	0	2	
31	1	0	2	1	0	0	4	

23. táblázat: Sportsiker dimenzió gyakorisági táblázata

Forrás: saját szerkesztés

Üzleti érték dimenzió

A negyedik dimenzióban elsősorban az anyagi támogatás (állami támogatás) hiányát emelték ki a válaszadók, továbbá a tervezett marketingprogramok és a média figyelmének alacsony jelenlétében látták a problémákat, amelynek eredője lehet a hasonló gyakorisággal szereplő infrastrukturális problémák, és a nemzetközi sikeresség.

kód	1. helyen jelölt	2. helyen jelölt	3. helyen jelölt	4. helyen jelölt	5. helyen jelölt	6. helyen jelölt	SUM	Helyezés
1	5	3	6	1	0	0	15	
2	29	29	10	0	0	0	68	II.
3	9	10	17	2	0	0	38	
4	19	13	11	2	0	0	45	IV.
5	17	16	4	2	0	0	39	
6	46	13	15	0	0	0	74	I.
7	17	5	9	2	0	0	33	
8	10	10	5	1	0	0	26	
9	1	0	1	0	0	0	2	
10	0	1	1	0	0	0	2	
11	8	10	7	1	0	0	26	
12	0	0	1	0	0	0	1	
13	4	9	4	1	0	0	18	
14	3	4	2	0	0	0	9	
15	14	16	19	1	0	0	50	III.
16	22	10	10	0	0	0	42	V.
17	7	13	5	3	0	0	28	
18	4	9	2	0	0	0	15	
19	6	8	2	0	0	0	16	
21	0	1	1	0	0	0	0	
22	1	2	1	0	0	0	0	
23	0	3	1	0	0	0	4	
24	3	3	0	1	0	0	7	

24. táblázat: Üzleti dimenzió gyakorisági táblázata

Forrás: saját szerkesztés

4.2. KVANTITATÍV KUTATÁS EREDMÉNYEI

A kvantitatív elemzés során az atlétika, mint sportszolgáltatás komplexitásának feltérképezését tűztem ki célul, a kérdőíves adatgyűjtéssel, statisztikai elemzésekkel, ahol részben a szakirodalmi áttekintésre, részben a kvalitatív elemzések során kapott eredményekre építettem fel a kutatáshoz kapcsolódó kérdőívet.

4.2.1. Kérdőíves adatgyűjtés

Az interjúk feldolgozását (Atlas ti.7 szoftver) követően összeállításra került a próbakérdőív, melyet témavezetőm javaslatai alapján, technikai és tartalmi szempontból javítottam. A következő lépésben személyes próbalekérdezést végeztem egy kisebb mintán (N=10 fő) annak érdekében, hogy megvizsgáljam, mennyire tartják egyértelműnek a kérdéseket, mennyire okoz problémát a kérdések megválaszolása.

A véglegesített kérdőívet megtartottam online formátumban (google kérdőív), annak érdekében, hogy minél gyorsabb és hatékonyabb legyen a kitöltés. Az interjúztatás során is világossá vált számomra, hogy meglehetősen nehéz válaszadásra bírni az érintett csoportokat, ezért választottam az online kérdőívezést, valamint a megfelelő elemszámot is így lehetett elérni a leggyorsabb módon.

A kérdőív bevezető szakaszában röviden jellemeztem a kutatást és annak célját. Az első blokkban a válaszadó demográfiai adatait kérdeztem meg, majd a négy meghatározó sportfunkció kapcsán nyílt kérdések segítségével próbáltam adatot gyűjteni az adott dimenzió meghatározó tényezőiről, melyet a kvalitatív elemzés végén mutattam be dolgozatomban. A továbbiakban 6-fokozatú attitűdállításokkal vizsgáltam az egészségügyi, szocializációs, példakép, üzleti funkciót. A kérdőív utolsó harmadában pedig az adott érintett csoport motivációit vizsgáltam a sportág kapcsán, hasonlóan 6-fokozatú skálákkal. Minden állításnál lehetőséget biztosítottam a válaszadónak a „nem tudom megítélni” kategória megjelölésére.

A célcsoportok kiválasztása és elérése

A kvantitatív adatok gyűjtése 2016. szeptemberétől 2017. január elejéig történt. A *célcsoportok* a kvalitatív kutatás eredményeire építve lettek kialakítva, tehát azokat az érintetteket kívántam elérni, melyek az interjúk során megjelentek. Sportszolgáltatói oldalról az atlétikai klubok gazdasági vezetői, edzői, sportolói; sporttámogatók részéről az önkormányzat, média, szponzor képviselői, szövetségi munkatársak, sportolói

hozzátartozói, míg a sportfogyasztók tekintetében a nézők/ sportág kedvelői lettek megkérdezve. A kérdőívet minden feltárt érintett csoport számára direkt vagy indirekt módon továbbítottam egyrészt a sportággal foglalkozó tematikus és közösségi oldalakon (pl.: Facebook közösségek, atletika.hu) keresztül, valamint külön adatbázist építettem az interneten szabadon elérhető email címekből. Az email-adatbázisom tartalmazta a Magyarországon regisztrált összes atlétikai klubot, sporttudománnyal/képzéssel rendelkező középiskolai és felsőoktatási intézményeket, országos és helyi sport médiumokat (pl. sportújságírók szövetsége), olimpiai- és atlétikai szövetség dolgozóit, kluboknál transzparens módon megjelenő szponzorokat és támogatókat. Az intézményeknek (pl.: iskolák, atlétikai klubok, szövetségek) kiküldött üzenetben leírtam a kutatásom célját, illetve pontosan meghatároztam a kutatási célcsoportot és megkértem, hogy osszák meg saját adatbázisaikban, címlistáikban. Emellett felhasználásra kerültek olyan címlisták, melyeket korábbi atlétikai versenyek kapcsán sikerült megszerezniem. A minta korlátozottan tekinthető reprezentatívnak.

4.2.2. A minta általános jellemzői és összefüggései

A kérdőív alapján kinyert adatok elemzését először egyváltozós elemzésekkel kezdem, melyben feldolgozásra kerülnek a demográfiai adatok (kor, nem, lakhely), továbbá összefüggéseiben vizsgálom, hogy melyik csoportot jelölte a kérdőív 15. kérdése alapján.

A válaszadók nem szerinti megoszlása közel azonos, hiszen a férfiak 156, míg a nők 158 fővel voltak reprezentálva a mintában.

A válaszadó neme

	Gyakoriság	Százalék	Valid Százalék	Kumulált %
Valid Férfi	156	49,7	49,7	49,7
Nő	158	50,3	50,3	100,0
Total	314	100,0	100,0	

25. táblázat: A minta nem szerinti megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

A kor esetében a kérdés folytonos változóként került megkérdezésre, így az első gyakorisági lekérdezés alapján kiolvasható, hogy a 16 (8%) mely a módusz értékét is jelenti, és 17 éves (7%) válaszadók voltak a legtöbben, míg az átlagos életkor 35,39 év volt. A standard eltérés 15,485 volt.

Kor (statisztikák)

N	Valid	314
	Hiányzó	0
Átlag		35,39
Medián		36,00
Módusz		16
Standard eltérés		15,485
Varianscia		239,797

26. táblázat: Kor változó általános statisztikai adatai

Forrás: saját szerkesztés

Az iskolai végzettség tekintetében a főiskolai vagy egyetemi végzettség szerepel legnagyobb súllyal (60,1%), emellett jelentős számot képviselnek a 8 általánossal rendelkezők is (N=73, 23,2%). Ezek a számok önmagukban kevés információt nyújtanak a mintáról. A későbbi keresztábrák vizsgálatokkal viszont már láthatóvá fog válni, hogy a kor-nem-végzettség változóparok milyen összefüggést mutatnak a mintában.

		Gyakoriság	Valid %	Kumulált %
Valid	kevesebb, mint 8 általános	2	,6	,6
	8 általános	73	23,2	23,9
	szakmunkásképző; szakképzés érettségi nélkül	1	,3	24,2
	szakközépiskolai érettségi; szakképzést követő érettségi	12	3,8	28,0
	gimnáziumi érettségi	15	4,8	32,8
	érettségit követő, felsőfokra nem akkreditált szakképzés; középfokú technikum	11	3,5	36,3
	akkreditált felsőfokú szakképzés, felsőfokú technikum	11	3,5	39,8
	főiskola	67	21,3	61,1
	egyetem	122	38,9	100,0
	Total	314	100,0	

27. táblázat: A minta végzettségének gyakorisági megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók lakhelyére vonatkozó kérdésben a pontos települést kértem megnevezni, ezért ezt a változót transzformálnom kellett, hogy láthatóvá váljon,

milyen megoszlást mutat megyékre levetítve. Az átkódolási struktúrát az alábbi táblázat szemlélteti.

Megye	új kód
Békés	1
Pest	2
Hajdú-Bihar	3
Heves	4
Győr-Moson-Sopron	5
Somogy	6
Bács-Kiskun	7
Borsod-Abaúj-Zemplén	8
Szabolcs-Szatmár-Bereg	9
Baranya	10
Nógrád	11
Csongrád	12
Tolna	13
Fejér	14
Jász-Nagykun-Szolnok	15
Vas	16
Komárom-Esztergom	17
Veszprém	18
Zala	19

28. táblázat: Lakhely változó transzformált eredménye
Forrás: saját szerkesztés

Lakhely				
	Gyakoriság	%	Valid %	Kumulált %
Békés	3	1,0	1,0	1,0
Pest	83	26,4	26,4	27,4
Hajdú-Bihar	17	5,4	5,4	32,8
Heves	4	1,3	1,3	34,1
Győr-Moson-Sopron	17	5,4	5,4	39,5
Somogy	5	1,6	1,6	41,1
Bács-Kiskun	5	1,6	1,6	42,7
Borsod-Abaúj-Zemplén	12	3,8	3,8	46,5
Baranya	4	1,3	1,3	47,8
Baranya	11	3,5	3,5	51,3
Csongrád	9	2,9	2,9	54,1
Tolna	10	3,2	3,2	57,3
Fejér	75	23,9	23,9	81,2
Jász-Nagykun-Szolnok	10	3,2	3,2	84,4
Vas	7	2,2	2,2	86,6
Komárom-Esztergom	2	,6	,6	87,3
Veszprém	30	9,6	9,6	96,8
Zala	10	3,2	3,2	100,0
Total	314	100,0	100,0	

29. táblázat: Lakhely eloszlása a mintában
Forrás: saját szerkesztés

A 29. táblázat jól mutatja a minta területi megoszlását: Pest megyei kitöltők 26,4%-ban, vannak jelen, de Fejér megyei válaszadók is közel 24%-ban. Ezt követi Veszprém megye Győr-Moson-Sopron és Hajdú-Bihar. Az eredményekből látszik, hogy ez nem arányos a magyarországi megyére vetített klubkoncentrációval, továbbá kiegészítettem azzal, hogy a megye népességére vetítettem le. Ennek oka a mintavételezési technikában keresendő, ugyanis kérdőívemet hólabdás mintavételi technikával kérdeztem le. A vizsgálni kívánt csoportok egyik/néhány tagját próbáltam rávenni a kutatásban való részvételre, adatokat gyűjtöttem, majd megkértem, hogy adják meg még más, a célzott populációba tartozó személyek elérhetőségét (Schleicher 2007, 20. o.). A mintánkat tehát úgy gyűjtjük, ahogy a hólabda növekszik. Azért ezt a módszert választottam, mert több mint 6 éves atlétikai tapasztalatom azt mutatta, hogy nehezen érhetőek el ezek a csoportok (ezt erősítette meg a kvalitatív lekérdezésem is).

A kvalitatív eredmények alapján (mini-fókuszcsoportos interjúk) került feltárára, hogy kik nevezhetők a sportszolgáltatás érintettjeinek. Ezzel kapcsolatosan a kérdőív eredményei a 30. gyakorisági táblázatban kerültek összefoglalásra. Az eredmények alapján azt látjuk, hogy a kitöltők több mint a fele (50,3%) a sportolói kategóriába esett, ami ismerve a sportág sajátosságait, nem mondható meglepő eredménynek, hiszen több mint 150 atlétikai klub van ma Magyarországon (www.atletika.hu). Sajnos pontos adatok egyelőre nincsenek arra vonatkozólag, hogy hány igazolt sportolóval rendelkezik az atlétika, viszont 2017-re várhatóan mindenki számára hozzáférhető lesz a Nemzeti Sportinformációs Rendszer (NSR).

Csoport kategóriák				
	Gyakoriság	Százalék	Valid Százalék	Kumulált %
sportoló	158	50,3	50,3	50,3
edző, vezetőedző, testnevelő	52	16,6	16,6	66,9
szakosztályvezető / klubvezető	14	4,5	4,5	71,3
irodai dolgozó	5	1,6	1,6	72,9
MASZ, MOB vezető	1	,3	,3	73,2
sportoló hozzátartozója	18	5,7	5,7	79,0
média munkatársa	4	1,3	1,3	80,3
sportkedvelő, szurkoló	41	13,1	13,1	93,3
szponzor / támogató	2	,6	,6	93,9
orvos / masszőr	8	2,5	2,5	96,5
hobbifutó, szenior atléta	11	3,5	3,5	100,0
Total	314	100,0	100,0	

30. táblázat: A sportág érintettjeinek megoszlása a mintában

Forrás: saját szerkesztés

Az eredmények és a későbbi elemzések alapján el kell végezni bizonyos csoportok összevonását, hiszen a statisztikai elemzésekhez szükséges egy minimális elemszám.

Válaszadói csoportok transzformálása

eredeti változó tartalma	kód	transzformált változó neve	új kód
sportoló	1		
edző, vezetőedző, testnevelő	2		
szakosztályvezető / klubvezető	3		
irodai dolgozó	4	szakosztályvezető / klubvezető / szövetségi vezető / irodista	3
MASZ, MOB vezető	5	szakosztályvezető / klubvezető / szövetségi vezető / irodista	3
sportoló hozzátartozója	6		
média munkatársa	7	egyéb	12
sportkedvelő, szurkoló	8	sportoló hozzátartozója / sportkedvelő / szurkoló	6
szponzor / támogató	9	egyéb	12
orvos / masször	10	egyéb	12
hobbifutó, szenior atléta	11	sportoló hozzátartozója / sportkedvelő / szurkoló	6

31. táblázat: A válaszadók újracsoportosítása

Forrás: saját szerkesztés

Az eddigiekben elemzett változókat most összefüggéseiben fogom vizsgálni. Az alkalmazott eszköz elsősorban keresztábrás elemzés és rangkorreláció lesz. Ahhoz, hogy a fent leírt változókat össze lehessen vetni, a „kor” elnevezésű folytonos változót is transzformálni szükségeltetik. A kategóriák felállításánál több szempontot is figyelembe vettem. Először is megnéztem a sportolói kategóriákat a hivatalos magyar atlétikai versenyszabályzat szerint (Horváth-Mátraházi, 2016). Másrészt a sportág kapcsán betölthető aktivitási kategóriákat vettem figyelembe.

Korcsoport		Neme	Évfolyam	Neme	Évfolyam
Gyermek I.	U11	fiú	9-10	leány	9-10
Gyermek II	U13	fiú	11-12	leány	11-12
Újjonc	U14	fiú	13	leány	13
Serdülő	U16	fiú	14-15	leány	14-15
Ifjúsági	U18	fiú	16-17	leány	16-17
Junior	U20	férfi	18-19	nő	18-19
Utánpótlás	U23	férfi	20-21-22	nő	20-21-22
Felnöttek		férfi	23 felett	nő	23 felett

32. táblázat: Korcsoport kategóriák a magyar atlétikában
 Forrás: Magyar Atlétikai Szövetség Versenyszabályzat 11. o.

A felállított kategóriákat ezek figyelembevételével (1-13; 14-23; 24-36; 37-48; 49-64; 65-) alakítottam ki. Az átalakítás eredményét a 33. táblázat szemlélteti, mely szerint a válaszadók több mint fele sportoló volt. Ez jól jellemzi a sportágot, hiszen meglehetősen nagy tömeget mozgat meg és az igazolt sportolók létszáma folyamatosan növekszik. Másodikként a sportolók hozzátartozói, sportkedvelők (22,3%) jelentek meg a mintában; ettől nem sokkal marad el az edzői, testnevelői érintett csoport. A vezetők 6,4%-ban míg a klubok működését tekintve kissé periférián lévő csoportok (orvosok, szponzorok, média) kevesebb, mint 5%-ot jelentettek a mintában. Ha végigtekintünk ezen az összetételen, láthatóvá válik egy piramis szerkezet, melynek alapjai a kimagasló számban jelenlévő sportolók, és az őket támogató hozzátartozók, egy szinttel feljebb az edzők, a piramis tetején pedig a sportág szakmai vezetése.

Csoportváltó transzformált eredménye

	Gyakoriság	%	Valid %	Kumulált %
sportoló	158	50,3	50,3	50,3
edző, vezetőedző, testnevelő	52	16,6	16,6	66,9
szakosztályvezető / klubvezető / szövetségi vezető / irodista	20	6,4	6,4	73,2
sportoló hozzátartozója / szurkoló / sportkedvelő	70	22,3	22,3	95,5
egyéb (orvos, szponzor, támogató, média)	14	4,5	4,5	100,0
Total	314	100,0	100,0	

33. táblázat: Az újrakódolt minta gyakorisági megoszlása
 Forrás: saját szerkesztés

21. ábra: A minta piramis jellegű felépítése
 Forrás: saját szerkesztés

Az érintett csoportok jellemzése

1. csoport (Sportolók):

A nemek arányait tekintve a csoporton belül a teljes mintához viszonyítva nincs lényeges eltérés, a nők valamivel többen vannak (54,4%). A csoportban jellemzően fiatalok vannak, 14-23 évesek (55,1%), valamint a felnőtt sportolói kategória jelent meg (20,9%), míg a szenioroknak nevezhető sportolók (49-) 7,7%-ban reprezentáltak.

Az iskolai végzettség ebben a csoportban, egyik oldalról alacsonynak mondható, hiszen a válaszadók 43%-a 8-általánossal rendelkezik, de ez tulajdonképpen következik az előzőekben bemutatott kor eredményeiből. Viszont középfokú végzettséggel 16,4% rendelkezik és 39,9%-ot tesz ki a főiskolai és egyetemi végzettséggel rendelkezők száma.

A keresztábrás vizsgálatot lefuttatva (3. melléklet) is látszik, hogy szignifikáns összefüggés található (Khi négyzet: 142,179 szign.: 0,000) a kor és a végzettség között, a 8 általánossal rendelkezők 98,5% a 14-23 éves korosztályba tartozik, míg a 24-36 (87,9%) és 37-48 éves korcsoport (88%) felsőfokú végzettséggel rendelkezik (egyetemi vagy főiskolai). Ugyanezen összefüggést támasztja alá a Spearman-féle korrelációs együttható, amely a végzettség és a korcsoportok között közepesen erős pozitív irányú szignifikáns kapcsolatot mutat ($r = 0,768$).

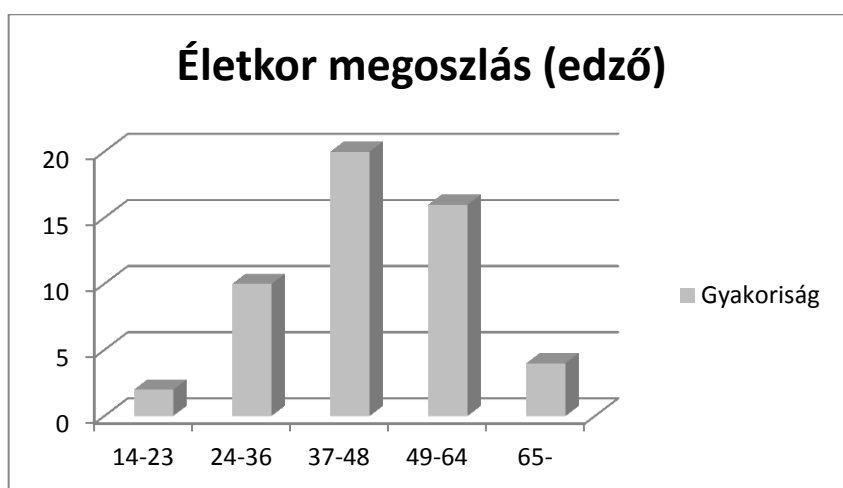
			iskolai végzettség	kor
Spearman's rho	iskolai végzettség	Korrelációs koefficiens	1	,768**
		Szignifikancia. (2-oldalú)	.	0
		N	158	158

34. táblázat: *Iskolai végzettség és kor összefüggése 1. csoportban*

Forrás: saját szerkesztés

2. csoport (edzők, testnevelők):

A csoportban a nemek aránya azonos eloszlást mutat (50-50%). A kor tekintetében megállapítható, hogy a módusz a negyedik kategóriában (37-48) van, ettől 7,8%-al marad el a következő osztályköz (49-64). Ha ezt nézzük, akkor belátható, hogy a fiatalok kisebb tömegben képviseltetik magukat, ez pedig összhangban áll a kvalitatív interjúk során kapott eredményekkel, ahol többször is elhangzott a generációs szakadék a fiatal és idősebb edzők között, továbbá az utánpótlás- és életpályamodell hiánya.

22. ábra: *Edzők életkori megoszlása*

Forrás: saját szerkesztés

Az iskolai végzettségre vonatkozó gyakorisági tábla mutatja, hogy a válaszadók 94,2% felsőfokú végzettséggel rendelkezik, ami azon aspektusból nem mondható meglepőnek, hogy az edzőség végzettséghez kötött. Mindenképpen pozitív eredménynek mondható, hogy az edzők többsége felsőfokú végzettséggel rendelkezik, bár a kérdőívől nem derül ki, hogy ebből mennyi a ténylegesen e területen szerzett képesítés. Az összefüggésvizsgálatok vonatkozásában meg kell állapítanom, hogy szignifikáns összefüggés nem mutatható ki (Spearman-féle korrelációs együttható szign.: 0,442).

3. csoport (szakosztályvezető / klubvezető / szövetségi vezető / irodista)

Az általános statisztikai mutatókat meg lehet vizsgálni, de a kis elemszám miatt csak feltételekkel kezelhetjük őket. A minta elemszáma $N=20$ fő, a korátlagot tekintve a többség a negyedik kategóriába sorolható (49-64) fő, a minta több mint 2/3-a 37 év feletti. Megállapítható, hogy nem jellemző a sportágban a fiatal vezetői réteg, amit kivethetünk a magyar sport egészére. Az iskolai végzettségben láthatóan nem nagy a szórás, itt is a felsőfokú végzettség helyeződik előtérbe, a nemek tekintetében pedig egyértelmű férfi (19 férfi válaszadó 1 nővel szemben) dominancia tapasztalható. Az alacsony elemszámra való tekintettel az összefüggés-vizsgálatok elvégzésének nincs értelme.

4. csoport (sportoló hozzátartozója, sportkedvelő)

A csoport $N=70$ fő, általános statisztikai mutatóiból látható, hogy a nemet illetően közel azonos a megoszlás. A nők 57,1%-ban míg a férfiak 42,9%-ban vannak jelen. Kiolvasható az is, hogy a csoportban a felsőfokú végzettség van túlsúlyban. A kor megoszlásában a negyedik kategória (37-48) adja a csoport nagyobb részét. A végzettség mutatja, hogy 67,2% rendelkezik főiskolai vagy egyetemi diplomával, de a csoporton belül volt tapasztalható a legnagyobb szóródás a többi csoporthoz képest. Az életkor eloszlása, pedig nagyon hasonló az edzői/testnevelői csoportban megjelenő struktúrához. A nem és iskolai végzettség között nem tárható fel szignifikáns kapcsolat, míg a kor és a végzettség között keresztábrás vizsgálat eredménye azt mutatja, hogy szignifikáns összefüggés van a két változó között a Khi-négyzet mutató szerint, viszont meg kell jegyezni, hogy két ordinális változóról van szó, és a Somers féle d mutató (szign.: 0,136), már nem ad szignifikáns kapcsolatot. Ezt az eredményt támasztja alá a Spearman-féle korrelációs együttható is, amely szintén nem mutat összefüggést a két változó esetében.

5. csoport: (egyéb: orvos, szponzor, támogató)

Az előző csoportokhoz képest ez a kategória tartalmazza a legkevesebb válaszadót ($N=14$). Ennek oka lehet, hogy meglehetősen nehéz elérni őket, valamint érezhető a sportághoz történő lazább kötődés. A kvalitatív interjúk során kiderült, hogy a klasszikus szponzorok jelenléte csekély mértékű, inkább támogatók jelennek meg mecénatúra formájában. Az orvosok válaszadási hajlandósága pedig a téma miatt lehet szintén alacsony (kevésbé érzik érintettnek magukat ezen a területen).

Az eredményeket itt is inkább célszerű arányok formájában meghatározni. A férfiak alkotják a csoport 2/3-át, végzettség tekintetében pedig az egyetemi kategóriában sorolható a válaszadók jelentős része (N=12 fő). A korcsoportbeli megoszlás a 24-36 (5fő) és a 49-64 (6fő) kategóriában közel azonos, a fennmaradó 3 fő a 37-48-as osztályközbe tartozik. Az elemszámból következően összefüggés-vizsgálatokra nincs lehetőség.

A nem tekintetében elmondható, hogy a harmadik és az ötödik csoportban tapasztalható nagyobb eltérés. Mindkét esetben a férfiak jelennek meg nagyobb súllyal a csoportban. A fennmaradó csoportokban sokkal kiegyensúlyozottabb a nemek aránya (bár mindegyiknél a nők kerültek minimális túlsúlyba). A következő változó a korcsoport volt. A 14-23 éves korosztály szinte teljes mértékben a sportolói rétegben jelenik meg (92%). Ebből következik, hogy a sportági érintettek minden további kategóriában ezen korosztály felett vannak, ami azt gondolom, hogy több szempontból is elgondolkoztató (pl.: nincsenek fiatalok a vezetésben, kevés a fiatal edző, amely kihathat a sportág egész struktúrájára és működésére). További kiugró értéket találhatunk a sportolói hozzátartozók és sportkedvelők kategóriájában, ahol a 37-48 éves osztályközben van a teljes minta 1/3-a. A 49-64 éves osztályközben a gyakoriság alapján szintén az előbb említett kategóriában vannak a legtöbben (20 fő), de arányosítva a csoportmegoszlásokhoz az „egyéb” csoport számít kiugrónak, hiszen csoporton belül ők adják a válaszadók 42,9%-át (itt a legkisebb a szórás a csoporton belüli osztályközöket tekintve). A többi transzformált korcsoportban megállapítható, hogy azonos arányban vannak jelen a válaszadók.

Ha a következő változót nézzük, akkor általánosságban minden csoportra igaz, hogy a főiskolai és / vagy egyetemi végzettség van a csoportokon belül túlsúlyban, ettől csak a sportolói csoport képez kivételt, aminek oka, hogy a 158 válaszadónak az 51,9%-a 20 éves vagy ennél fiatalabb. Az egyetemi végzettség csoporton belül az ötödik kategóriában a legmagasabb (85,7%), hiszen ide transzformáltam az orvosokat. Ennél a változónál az 1 és 4-es kategória, valamint a 2 és 3-as kategória mozog együtt. Ez annyit jelent, hogy a változón belüli válaszlehetőségek megoszlása a csoportokon belül közel azonosnak mondható, amennyiben az arányokat szemléljük.

Demográfiai változók	1. csoport			2. csoport			3. csoport			4. csoport			5. csoport		
	Gyakoriság	%	Kumulált %	Gyakoriság	%	Kumulált %	Gyakoriság	%	Kumulált %	Gyakoriság	%	Kumulált %	Gyakoriság	%	Kumulált %
Férfi	72,0	45,6	45,6	26,0	50,0	50,0	19,0	95,0	95,0	30,0	42,9	42,9	9,0	64,3	64,3
Nő	86,0	54,4	100,0	26,0	50,0	100,0	1,0	5,0	100,0	40,0	57,1	100,0	5,0	35,7	100,0
Total	158,0	100,0		52,0	100,0		20,0	100,0		70,0	100,0		14,0	100,0	
1-13	1	,6	,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
14-23	87	55,1	55,7	2	3,8	3,8	1	5,0	5,0	4	5,7	5,7	0,0	0,0	0,0
24-36	33	20,9	76,6	10	19,2	23,1	5	25,0	30,0	12	17,1	22,9	5	35,7	35,7
37-48	25	15,8	92,4	20	38,5	61,5	5	25,0	55,0	32	45,7	68,6	3	21,4	57,1
49-64	9	5,7	98,1	16	30,8	92,3	9	45,0	100,0	20	28,6	97,1	6	42,9	100,0
65-	3	1,9	100,0	4	7,7	100,0	0	,0	100,0	2	2,9	100,0	0	,0	100,0
Total	158	100,0		52	100,0		20	100,0		70	100,0		14	100,0	
kevesebb, mint 8 általános	1	,6	,6	0	,0	,0	0	,0	,0	0	,0	,0	1	7,1	7,1
8 általános	68	43,0	43,7	1	1,9	1,9	1	5,0	5,0	3	4,3	4,3	0	,0	7,1
szakmunkásképző; szakképzés érettségi nélkül	0	,0	43,7	0	,0	1,9	1	5,0	10,0	0	,0	4,3	0	,0	7,1
szakközépiskolai érettségi; szakképzést követő érettségi	6	3,8	47,5	2	3,8	5,8	0	,0	10	4	5,7	10,0	0	,0	7,1
gimnáziumi érettségi	13	8,2	55,7	0	,0	5,8	0	,0	10	2	2,9	12,9	0	,0	7,1
érettségit követő, felsőfokra nem akkreditált szakképzés; középfokú technikum	3	1,9	57,6	0	,0	5,8	0	,0	10	8	11,4	24,3	0	,0	7,1
akkreditált felsőfokú szakképzés, felsőfokú technikum	4	2,5	60,1	0	,0	5,8	1	5,0	15,0	6	8,6	32,9	0	,0	7,1
főiskola	26	16,5	76,6	14	26,9	32,7	6	30,0	45,0	20	28,6	61,4	1	7,1	14,3
egyetem	37	23,4	100,0	35	67,3	100,0	11	55,0	100,0	27	38,6	100,0	12	85,7	100,0
Total	158	100,0		52	100,0		20	100,0		70	100,0		14	100,0	

35. táblázat: A minta általános demográfiai adatai
Forrás: saját szerkesztés

4.2.3. Sportfunkció dimenziói

A vizsgálatot megelőzően az adatbázison próbát végeztem először, arra vonatkozólag, hogy a válaszok milyen terjedelemben jelennek meg a hatfokozatú skálán. Az eredmény minden esetben legalább négyes értéket vett fel, így nem kellett semelyik esetet sem kizárni. Ezután korrelációs vizsgálatot végeztem, ahová bevontam az összes sportszolgáltatás funkcióira vonatkozó általam felállított változót (állítások). A korrelációs mátrix egyaránt tartalmazta a Pearson-féle lineáris korrelációs együtthatót és a hozzá tartozó szignifikancia szinteket. A kapott értékek bizonyították számomra, hogy számos esetben találunk összefüggéseket a változók között.

Ezen információ alapján elkezdhettem a feltételezett sportfunkciókra vonatkozó faktoranalízist. Fontos megállapítani, hogy a változók mennyire alkalmasak a faktorelemzésre, ezt a KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) kritérium mérőszám segítségével tudjuk megmondani, ami az anti-image korrelációs mátrixnál megjelenő MSA értékek átlaga. A KMO értékét akkor mondhatjuk elfogadhatónak, ha az nagyobb vagy egyenlő 0,5-el, amennyiben ez az érték 0,5 alatt van nem végezhető el a faktoranalízis. További kritériumként említhető a Bartlett-féle gömbteszt. A Bartlett-teszt korrelációkkal kapcsolatos teszt, amely vizsgálja, hogy a változók az alapsokaságban korrelálatlanok-e (nullhipotézis), azaz azt teszteli, hogy a korrelációs mátrixnak a főátlón kívüli elemei csak véletlenül térnek-e el a nullától. A H_0 -t szeretnénk elutasítani, hiszen a faktoranalízis alapfeltétele, hogy korreláljanak egymással a változók, lehetőleg minél erősebben. A Bartlett-féle gömbtesztet abban az esetben fogadjuk el, ha a szignifikancia szint 0,05 alatt van. (Sajtos-Mitev, 2007)

A feltételezett négydimenziós struktúra esetében a Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) mutató (0,747) nagyon jónak mondható, közel kiválónak, és a Bartlett-féle gömbteszt értéke (0,000) alapján szignifikáns a korreláció értéke. Összességében tehát a korreláció jelenléte és szignifikáns volta, a megfelelő KMO érték és a szignifikáns Bartlett-teszt igazolja, hogy a változóink alkalmasak a faktorelemzésre.

KMO és Bartlett-teszt

Kaiser-Meyer-Olkin érték		,747
Bartlett teszt	Khi-négyzet	8258,564
	df	2775
	Szign.	,000

36. táblázat: KMO és Bartlett-teszt

Forrás: saját szerkesztés

A faktorelemzés lefuttatása előtt ki kell választanunk azt a módszert, amelyikkel dolgozni kívánunk a későbbiekben. Az elemzéseimben a Maximum-likelihood (ML) módszert kívánom alkalmazni, amely a modell illeszkedését vizsgálja a megfigyelt adatokkal. Az ML módszer egy illeszkedési mutatót számol (Goodness-of-fit test) az általunk meghatározott faktorszámra, melynek szignifikancia szintje ellentétes az előbb ismertetett Bartlett-tesztével.

Ha lefutattuk az elemzést, fontos kitérni a változók kommunalitásának vizsgálatára, amely azt mutatja meg számunkra, hogy egy változó varianciájának az összes faktor mekkora részét magyarázza. A végső kommunalitás értékének minimálisan 0,25-öt el kell érnie, azonban vannak olyan szerzők, akik szerint a 0,5 alatti értékkel rendelkező változóknak nincs elegendő magyarázó erejük. Elemzésemben azokat a változókat ejtettem ki, melyeknél, a végső kommunalitás nem érte el a 0,25-öt. A kapott táblázat alapján, a változók kiindulási (Initial) és végső (Extraction) értékei nem minden esetben haladták meg a 0,25-ös küszöbértéket, így néhány változót ki kellett ejtenem a faktorok létrehozása során.

Az eljárást nem szabad egy lépésben elvégezni (amennyiben több változó nem haladja meg a 0,25-ös küszöbértéket), hiszen ha egynél több változót dobunk ki egyszerre, akkor nem tudjuk megmondani, hogy az illeszkedés, illetve a faktorstruktúra változását melyik változó kihagyása okozhatta, illetve az egyes változók elhagyása milyen mértékben járul hozzá ehhez a változáshoz (Székely-Barna, 2002). A többszöri futtatás eredményeképpen megkaptam a megfelelő kommunalitású változóinkat, összesen 61 változót tudtam megtartani a 74-ből, ami nagyon jónak mondható. Az átláthatóság érdekében, a faktorsúly négyzetösszegeket növekvő sorrendbe rendeztem, melyet az alábbi táblázat mutat be:

Kommunalitás

Változó	Kezdeti érték	Faktorsúly négyzetösszege	Változó	Kezdeti érték	Faktorsúly négyzetösszege
v1	1	0,277	v31	1	0,55
v2	1	0,293	v32	1	0,56
v3	1	0,298	v33	1	0,565
v4	1	0,306	v34	1	0,577
v5	1	0,309	v35	1	0,594
v6	1	0,338	v36	1	0,601
v7	1	0,343	v37	1	0,604
v8	1	0,344	v38	1	0,604
v9	1	0,361	v39	1	0,627
v10	1	0,368	v40	1	0,633
v11	1	0,397	v41	1	0,634
v12	1	0,405	v42	1	0,639
v13	1	0,411	v43	1	0,641
v14	1	0,422	v44	1	0,642
v15	1	0,434	v45	1	0,648
v16	1	0,455	v46	1	0,654
v17	1	0,469	v47	1	0,67
v18	1	0,47	v48	1	0,678
v19	1	0,479	v49	1	0,684
v20	1	0,481	v50	1	0,692
v21	1	0,486	v51	1	0,695
v22	1	0,487	v52	1	0,697
v23	1	0,49	v54	1	0,712
v24	1	0,492	v55	1	0,713
v25	1	0,498	v56	1	0,714
v26	1	0,502	v57	1	0,717
v27	1	0,508	v58	1	0,728
v28	1	0,522	v59	1	0,731
v29	1	0,534	v60	1	0,751
v30	1	0,536	v61	1	0,776

37. táblázat: Kommunalitás vizsgálat

Forrás: saját szerkesztés

A faktorszám meghatározásának érdekében érdemes a varianciahányad módszert alkalmazni. A faktorok számát tehát meghatározhatjuk a variancia összesített (kumulált) százalék alapján is, azaz annyi faktort hozunk létre, hogy elérjünk egy minimális összesített varianciaszintet, amelyre rengeteg hüvelykujjszabály létezik. Székelyi-Barna (2004) szerint általában akkor tekintjük elfogadhatónak a faktorok által megőrzött információmennyiséget, ha az meghaladja az 50%-ot. Erre vonatkozólag már volt előzetes feltételezésem, hiszen azt akarom bizonyítani, hogy a korábban az elmélet

alapján vázolt négy dimenzióban meghatározható az atlétika, mint sportszolgáltatás. Ennek vetítési alapja a sport funkciói voltak.

Teljes magyarázott variancia									
Faktor	Kezdeti			Faktorelemzés utáni			Rotáció utáni		
	Faktor saját érték	Magyarázott variancia-hányad	Kumulált variancia-hányad	Faktor saját érték	Magyarázott variancia-hányad	Kumulált variancia-hányad	Faktor saját érték	Magyarázott variancia-hányad	Kumulált variancia-hányad
1	27,875	37,167	37,167	27,289	36,385	36,385	14,038	18,717	18,717
2	4,477	5,969	43,136	3,874	5,165	41,55	9,18	12,24	30,958
3	3,736	4,981	48,117	2,426	3,234	44,784	6,25	8,334	39,291
4	2,936	3,914	52,031	3,225	4,3	49,084	5,276	7,035	46,326
5	2,636	3,515	55,546	2,323	3,097	52,182	3,408	4,544	50,87
6	2,357	3,143	58,689	2,022	2,696	54,877	3,005	4,007	54,877

Módszer: Maximum Likelihood

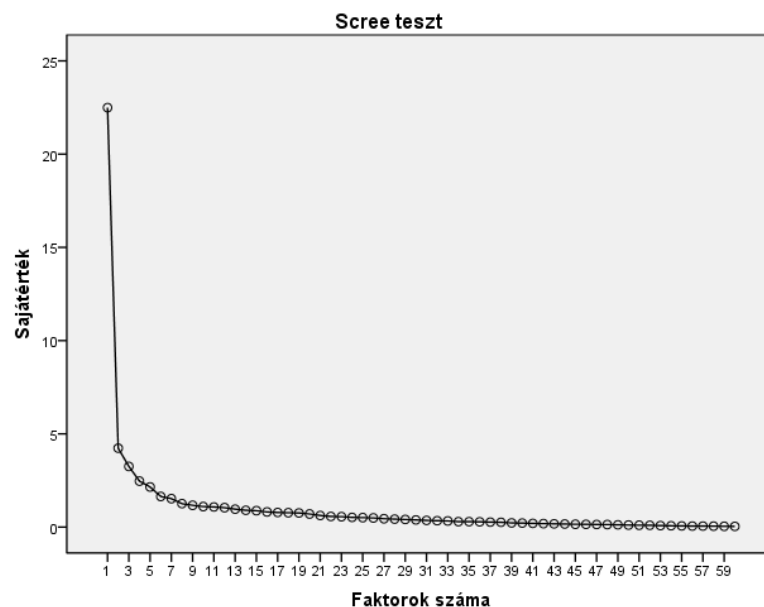
38. táblázat: *Teljes magyarázott variancia hat faktor esetén*

Forrás: saját szerkesztés

A 37. táblázat jól mutatja a sportszolgáltatásra vonatkozó dimenziók magyarázott variancia eredményeit, ami alapján hat faktor esetében sikerült elérni, hogy több mint 54%-ban magyarázza a változókat, vagyis az eredeti információtartalomtól ennyit őriznek meg a kijelölt faktorok, melyeket a továbbiakban kívánok azonosítani és interpretálni.

A Scree-teszt szintén segítséget nyújt a faktordimenziók számának meghatározásában. Az ábra tulajdonképpen a sajátértékeket ábrázolja a faktorok sorrendjében, ahol az y tengely a sajátértéket jelöli, míg az x tengely a faktorok számát. A könyök szabály azt mondja ki, hogy a faktorok számát annyiban érdemes maximalizálni, ahol a görbe meredeksége hirtelen megváltozik és egyenesbe kezd átfordulni. (Sajtos-Mitev, 2007)

A 23. ábrán látszik, hogy hol változik meg a görbe meredeksége, és ez a 6 faktor után következik be, tehát ez a teszt is alátámasztja az előbb leírtakat, hogy valóban hat faktor segítségével jellemezhetjük a sportfunkciókat.

23. ábra: Könyök-teszt
 Forrás: saját szerkesztés

A faktorok számának meghatározását továbbá a Maximum-likelihood módszer illeszkedési mutatója tudja még alátámasztani, ami a Khi-négyszetet és a szignifikancia szintet tartalmazza, melynek értelmezését már a korábbiakban ismerttettem. Az alábbi táblázat alapján azt mondhatjuk, hogy megfelelő az illeszkedés.

Goodness-of-fit Teszt

Chi-négyszet	df	Szign.
2521,596	1536	,000

39. táblázat: Goodness-of-fit teszt
 Forrás: saját szerkesztés

Az összes rossz kommunalitású változó kiejtését követően megbizonyosodtam arról, hogy valóban négy faktor meghatározható-e az adatbázis alapján. Ezek után létrehozom a faktor mátrixot, melyben a faktorsúlyok szerepelnek, melyek jelzik, hogy egyes változók mekkora súllyal és milyen irányban alakítják a faktorokat. A faktormátrix függvénye, hogy sikerül-e jelentést adnunk az egyes létrejövő faktoroknak. Ezt a folyamatot nevezzük interpretálásnak, ami nem mondható túlságosan egzakt, de a rotálás segítségével javíthatóak a faktorok értelmezésének esélyei. Az elforgatástól nem változik meg a modell illeszkedése, az egyes változók végső kommunalitása, valamint az információ tartalma sem, amelyet a faktorok együttesen megőriznek (Székely-Barna, 2002).

A rotálás módszerei közül a Varimaxot (ortogonális forgatási módszer) választottam, amely a faktorok által magyarázott varianciát maximalizálja, és arányosabban elosztja azok között. A Varimax forgatás jobban szétválasztja a faktorokat a többi eljáráshoz képest, ami segít a faktorok értelmezése során. Továbbá ezt a módszert érdemes alkalmazni abban az esetben, ha a kapott faktorokat a későbbiekben valamilyen előrejelző technikához kívánjuk felhasználni (pl.: regresszió).

A rotáció alkalmazásával új faktorsúlymátrixok keletkeztek, ahol csoportosítva vannak az adott faktorokhoz tartozó változók. Az egyes faktorok összetétele a faktorsúlyok segítségével határozható meg. Ahhoz, hogy egy változó valamelyik faktorba is tartozzon, minimum el kell érni a 0,25-ös faktorsúlyt. Az egyes faktorokat a legmagasabb faktorsúllyal szereplő változók határozzák meg, minél magasabb a faktorsúly abszolút értéke, annál fontosabb szerepet játszik az adott változó a faktor értelmezésében. A bemutatott elemzés kutatási konklúziója a következőképpen írható le:

Az általam feltételezett négydimenziós struktúra módosított formában teljesült, a kérdőívből kapott eredmények alapján *hat dimenziós struktúra látszik kirajzolódni*, ahogy az alábbi táblázatban is látszik. Az első faktorban azok a változók jelentek meg melyek a feltételezett szocializációs funkcióba tartoznak, vagyis azok az értékek, amit a sportban tanulhattak és az életükben hasznosíthatnak. A második faktor interpretálható, de külön dimenzióként nem jelent meg a feltételezett modellben, ide azok az elemek kerültek, melyek a sport életmódformáló funkciójához köthetők, de közvetlen módon a sporttal kapcsolatban. A harmadik faktor a feltételezett egészség funkcióból azokat a változókat tartotta meg, melyek leginkább a teljesítményfokozáshoz köthetők, kimondottan a táplálékkiegészítők jelentőségét / táplálkozást emelte ki, valamint ebbe a faktorba kerültek a szakmai ismeretekkel foglalkozó változók. A negyedik faktorba tartozó változók jól interpretálható módon a példakép funkcióját teljesítik, bár itt már láthatóan kevesebb változó került be az adott faktorba. A sport funkcióiban a szakirodalom szerint nem jelenik meg az általam felvázolt faktor, melyet az érintettek hatásának neveztem el, viszont azt megállapíthatjuk, hogy e funkciókra a faktor változói befolyással vannak, nem hagyható figyelmen kívül a stakeholder csoportok viselkedése és attitűdjei. Az utolsó faktorban pedig a gazdasági / üzleti funkció elemei jelennek meg, amely szintén illeszthető a feltételezett modellbe. Ezzel kapcsolatban negatívan

értékelték a finanszírozás mértékét, valamint a sportág sajátosságának tekinthető doppingérzékenységet a szponzorok vonatkozásában.

	Faktor					
	1	2	3	4	5	6
<i>Megtanítja beosztani az időt.</i>	,779	,251	,152	,063	,024	-,010
<i>Türelemre tanít.</i>	,778	,302	,039	,147	,213	,068
<i>Tisztességre (fair play) tanít.</i>	,757	,187	,268	,158	,150	,081
<i>Javítja a koncentrációképességet.</i>	,738	,345	,213	,133	,114	,076
<i>Önfegyelemre tanít</i>	,723	,407	,103	,057	,140	,072
<i>Őszinteségre tanít.</i>	,712	,092	,213	,314	,022	,017
<i>Megtanít emelt fővel veszíteni.</i>	,699	,288	,099	,006	,229	,044
<i>feladatorientált</i>	,688	,469	,064	,207	,154	,085
<i>közösségi tagnak lenni</i>	,684	,222	,187	,030	,137	,123
<i>Megtanít stresszhelyzetben is jól teljesíteni.</i>	,677	,441	,068	,176	,111	,063
<i>A csoportban lévő normákat könnyen megtanulják az újonnan érkezők.</i>	,672	,211	,101	,024	-,066	-,004
<i>Hagyományok tiszteletére tanít.</i>	,665	-,118	-,047	,371	,272	,201
<i>Megtanít csapatban dolgozni.</i>	,660	,181	,180	-,033	,009	,018
<i>A sportban tanult készségeket a későbbi életben is hasznosítani lehet.</i>	,651	,386	,097	,054	,304	,020
<i>Megtanít a közösség tagjának lenni.</i>	,600	,356	,271	,142	-,008	,266
<i>Új mozgásformákra tanít, mely alapja lehet más sportágnak.</i>	,585	,341	,113	,137	,200	,052
<i>A sport növeli az elköteleződést az aktív életmód iránt.</i>	,579	,424	,095	,223	,179	,021
<i>Sportszerűséget felmutatni.</i>	,578	,536	,219	,236	,097	,205
<i>Az élsport és a tanulás mindig összeegyeztethető.</i>	,554	-,004	,233	-,050	-,103	,166
<i>Az atlétika nagy hagyományokkal és történelemmel rendelkezik</i>	,518	,397	,205	,153	,261	,108
<i>Új mozgásformákra tanít.</i>	,505	,327	,329	,101	,224	-,047
<i>Nyitottá tesz új dolgok kipróbálására</i>	,503	,310	,217	,174	,279	-,037
<i>Jobb sportolóvá válni.</i>	,438	,752	,148	,189	,101	,097
<i>Olyan dolgot véghezvinni, amit addig nem sikerült.</i>	,319	,744	,119	,268	-,014	,029
<i>A kitűzött célok elérése.</i>	,380	,705	,202	,218	,217	-,052
<i>Legjobb tudás szerint teljesíteni.</i>	,496	,679	,121	,156	,127	,187
<i>A felmerülő nehézségeket leküzdeni.</i>	,560	,677	,075	,159	,166	,096
<i>Önmagunkhoz képest fejlődni.</i>	,531	,635	,155	,107	,148	,194
<i>Fittnek lenni.</i>	,420	,623	,213	,173	,073	,174
<i>Tisztességesen játszani.</i>	,497	,609	,209	,109	,111	,247
<i>Siker érdekében mindent megtenni.</i>	,250	,595	,200	,342	,135	-,056
<i>Sportolói életvitel.</i>	,351	,514	,223	,102	,387	-,016
<i>Új dolgokat tanulni.</i>	,379	,479	,189	,226	,131	,086
<i>Izgalmas versenyeken részt venni.</i>	,378	,447	,263	,376	,004	,202
<i>Másoknak segíteni, ha szükségük van rá.</i>	,409	,428	,277	,061	,068	,227
<i>Az atléták esetében a táplálékkiegészítők használata divat lett.</i>	,083	,114	,647	,231	,064	,148
<i>A doppingszert és táplálékkiegészítőket gyakran összekeverik.</i>	-,034	,247	,568	-,102	,030	,192
<i>Amatőr szinten az atlétika egészséges, profi szinten vannak egészségkárosító hatásai.</i>	,230	,144	,517	,021	-,092	,191

<i>A sportoló egészségességét nagymértékben a genetika határozza meg.</i>	-,052	,020	,504	,238	-,053	-,003
<i>A táplálékkiegészítők összetételét gyakran a sportolók sem ismerik.</i>	,145	,130	,502	,010	,144	,257
<i>Az atlétizálás alap esetben egészséges, de ritkán lehet egyaránt egészséges és eredményes.</i>	-,026	,195	,489	,034	,173	-,105
<i>Külföldi példák</i>	,303	,119	,475	,076	,025	-,240
<i>A mai ételekben már nincs annyi tápanyag.</i>	,288	-,002	,468	-,070	,060	,172
<i>Az atlétika sokszor doppingbotrányoktól hangos.</i>	-,008	,171	,447	,235	,033	,226
<i>Szakmai ismeretek</i>	,334	,075	,445	,169	,002	-,372
<i>A sportoló egészsége fontosabb, mint az eredmény.</i>	,415	,176	,445	-,070	,016	,048
<i>Az atléták többsége odafigyel az étkezésére.</i>	,304	,068	,436	,380	,159	-,068
<i>Tudományos elemzések</i>	,304	,088	,436	,215	,131	-,222
<i>EU-s elvárások, irányelvek</i>	,150	-,032	,425	,143	,176	-,098
<i>A családnak/közvetlen környezetnek meghatározó szerepe van, hogy mit és milyen módon eszik a sportoló.</i>	,302	,288	,399	,065	,270	,125
<i>Személyes tapasztalat</i>	,334	,257	,387	,273	-,124	-,160
<i>Sportolói adottság (testalkat, genetika)</i>	,123	,377	,380	,183	,357	,075
<i>A táplálékkiegészítők szerepét gyakran túlértékelik.</i>	,175	,100	,370	-,023	,081	,130
<i>Legyőzni másokat.</i>	,009	,126	,150	,847	,115	,176
<i>Megmutatni másoknak, hogy a legjobb vagyok.</i>	,103	,248	,140	,806	,101	,022
<i>Jobbnak lenni, mint mások.</i>	,090	,334	,179	,796	,086	-,014
<i>A legjobbnak lenni.</i>	,076	,172	-,032	,761	,234	,257
<i>Mindig jó teljesítményt nyújtani.</i>	,266	,358	,296	,512	-,019	-,058
<i>Példaképpé válni</i>	,287	,358	,142	,448	-,023	,272
<i>A táplálékkiegészítő elengedhetetlen a sikerhez.</i>	,235	,126	,015	,354	,106	,302
<i>Sportpszichológus</i>	,041	,169	,055	,208	,722	,148
<i>Orvosok</i>	,244	,155	,159	,229	,585	,071
<i>Család</i>	,217	,274	,429	-,012	,527	,142
<i>Edző szakmai felkészültsége</i>	,395	,475	,247	,066	,480	,013
<i>Sportolói hozzáállás/ szemlélet</i>	,325	,417	,196	,064	,427	-,036
<i>Gyakori az edzői rivalizálás a sportágban, mert kevés a tehetséges atléta.</i>	,110	,131	,138	,102	,039	,642
<i>Az atlétika a mai napig alulfinanszírozott.</i>	,359	,061	-,065	,201	,358	,593
<i>A szponzorok jelenléte a doppingérzékenység miatt csekély.</i>	-,015	,040	,225	,216	,035	,491
<i>Az atlétika csekély figyelmet kap a médiától.</i>	,368	,119	-,037	,001	,134	,489
<i>A szakmai fórumok (edző, vezetőképzés) hiánya miatt nem tud fejlődni a sportág.</i>	,088	,283	,373	,093	-,066	,480

40. táblázat: Rotált faktor mátrix eredménye

Forrás: saját szerkesztés

4.2.4. Klaszterelemzés

A klaszterező eljárás hasonló dolgok csoportosítását jelenti, célja hogy az empirikus kutatásból nyert megfigyeléseket viszonylagosan homogén csoportokba rendezze a bevont változók alapján. A faktorelemzéstől eltérően itt nem a változókat kívánjuk csökkenteni, hanem a megfigyelési egységeket. Az elemzésbe bevont változókat a korábbi feltételezésem határozta meg, vagyis a kialakított sportági funkciókat vizsgálok a felállított stakeholder csoportok vetületében. A klaszterelemzés módszereként a nem hierarchikus klaszterezést választottam, mivel volt előzetes feltételezésem a klaszterszámra vonatkozólag (stakeholder csoportok száma).

	Klaszterek				
	1	2	3	4	5
Szocializációs funkció	-1,92239	-1,02352	-2,44545	,66879	,25458
Életmód funkció	-2,33401	1,00164	-1,08124	,05146	-,18998
Egészségügyi funkció (teljesítmény)	-1,41257	-,16594	1,85722	-,55069	,44521
Példakép funkció	-,74968	,21695	1,57295	,81079	-,47230
Érintettek hatása	-1,14347	-,03606	2,87767	-,10261	,11774
Üzleti funkció	-,33983	,26656	-2,98008	-,19338	,08099

41. táblázat: Végleges klaszterközépek öt klaszter esetében

Forrás: saját szerkesztés

Az eredmények alapján megállapítható, hogy alapvetően három klaszterben érdemes gondolkodni, hiszen az öt előzetesen feltételezett klaszter (stakeholder csoportok szerint), értelmezése nem megvalósítható. Ennek oka, hogy az első és harmadik klaszterbe tartozó mintaelemszám nagyon alacsony lett, így ezek kivételezésre kerültek.

	1	2	3
Szocializációs funkció	-1,02352	,66879	,25458
Életmód funkció	1,00164	,05146	-,18998
Egészségügyi funkció (teljesítmény)	-,16594	-,55069	,44521
Példakép funkció	,21695	,81079	-,47230
Érintettek hatása	-,03606	-,10261	,11774
Üzleti funkció	,26656	-,19338	,08099

42. táblázat: Végleges klaszterközépek három klaszter esetében

Forrás: saját szerkesztés

Klaszterprofil elemzés

A 1. klaszter értelmezése stakeholder csoport szerint: A legnagyobb súllyal ebben a csoportban a sportolók vannak (71%) valamint a közel 1/3-os jelenléttel a sportkedvelők, a legkisebb részt pedig az edzők teszik ki, viszont az látható a 40. táblázatban, hogy a legtöbb sportolói válasz (47%) az 5-ös klaszterben található meg. A vizsgált dimenziók kapcsán megállapíthatjuk, hogy a legfontosabbak számukra a sportban hasznosítható értékek voltak és érdekes, hogy az értelmezésben legközelebb eső nevelés- és szociális tényezőkhöz köthető funkcionális változókat tartották legkevésbé fontosnak.

A másik két klaszterhez képest a példaképpé válás és e faktor változói középen helyezkednek el, az üzleti elemek sajátosságait viszont ők ítélik meg a legpozitívabban. A második klaszterben már megjelenik minden vizsgálható stakeholder csoport (az egyéb kategória: orvos, szponzor szintén kikerült az elemzésből, hiszen csekély vizsgálható elemszámot biztosított). A klubvezetők és szakosztályvezetők és szövetségi dolgozók közel (45%) fele ebbe a klaszterbe tartozik, míg másik fele a harmadik klaszterbe (55%). A megnövekedett edzői és vezetői jelenlét (nominálisan 2 fővel kevesebb válaszadó, mint a sportolói válaszadók száma) azt eredményezte, hogy a sportban hasznosítható értékek alacsonyabb szintre kerültek, míg az életvitel és a példakép funkciót pozitívabban értelmezték a klasztertagok. A gyakorlatban leginkább a vezetőség és közvetett módon az edzők látják az atlétika jelenlegi gazdasági működését, az eredmények alapján ez számukra meglehetősen negatív képet mutat, akárcsak az érintettek befolyása.

A harmadik klasztert tagjainak arányát tekintve továbbra is a sportolók adják legnagyobb számban, de ha a stakeholder csoporton belüli megoszlást vizsgáljuk, a legtöbb edző, vezető és sportkedvelő ebbe a kategóriába került. Ebben a klaszterben az életvitel és egészségmegőrzés (teljesítmény) funkcióhoz kapcsolható változók domináltak pozitív irányban, a többi terület semlegesnek mondható a többi klaszter viszonylatában.

	sportoló	szakmai vezetés	edzők	sportkedvelő
1. klaszter	71%	0%	5%	24%
2. klaszter	50%	18%	25%	7%
3. klaszter	48%	11%	20%	20%

43. táblázat: Stakeholderek megoszlása klaszterek szerint
Forrás: saját szerkesztés

	sportoló	szakmai vezetés	edzők	sportkedvelő
1. klaszter	27%	0%	5%	28%
2. klaszter	25%	45%	37%	11%
3. klaszter	47%	55%	58%	61%

44. táblázat: Stakeholderek megoszlása klasztereken belül
Forrás: saját szerkesztés

5. Kutatási eredmények

5.1. A HIPOTÉZISEK ELLENŐRZÉSE

1. Hipotézis

Három stakeholder alapszoport képezhető le a magyar atlétikában: „közvetlen” (gazdasági vezetők, edzők, sportolók); „sporttámogató” (állam, önkormányzat, média, szponzor, szövetség); „közvetett” (egyesületek, oktatási intézmények).

A szakirodalomban általánosan meghatározott érintett csoportokat kellett pontosabban meghatároznom a magyar atlétika kontextusában, melynek alappillére a kvalitatív kutatás volt. Ennek keretében logikai úton tártam fel, hogy adott csoportok milyen módon állnak kapcsolatban a sportággal, az egyesületekkel.

A kvalitatív elemzések rámutattak arra, hogy alapvetően három csoport képezhető le. A sportszolgáltatók esetében (közvetlen kapcsolat) legnagyobb súllyal az edzők és sportolók jelentek meg. Emellett fontos kiemelni ebben a kategóriában a klub menedzsmentjét és a családot.

Közvetett kapcsolatnál olyan érintettek jelentek meg, mint az oktatási intézmények, atlétikai sportegyesületek és barátok. Ők azok, akik közvetlenül nincsenek hatással a klubokra, de jelenlétük befolyásolja a klub sikerességét, működési minőségét.

Végül harmadik kategóriaként megjelentek a különböző támogatói szervezetek, akik anyagi vagy egyéb támogatást képesek nyújtani. Az eredmények azt mutatják, hogy az atlétika vonatkozásában az önkormányzat és a szövetségek szerepe felértékelődik, de jelentős erőt képviselnek a személyes kapcsolatok. A kategóriában a média szereplői kis mértékben, de megjelentek, hiszen többen kiemelték a hír értékét.

Bizonyítást nyert megállapítások:

- **Három stakeholder alapszoport képezhető le a magyar atlétikában: közvetlen, sporttámogató és közvetett.**
- A közvetlen érintetti csoportban a feltételezett érintetteken túl, megjelent a család és a civil munkások szerepe
- A közvetett kategóriát az oktatási intézmények, további egyesületek és barátok határozzák meg, a nézők jelentőségét annyira csekély mértékűnek találták, hogy külön elemként nem jelent meg.

- A támogatói csoportban a feltételezett érintetteken túl a személyes kapcsolatokat kiemelkedően fontosnak ítélték.

2. Hipotézis

A preferenciarendszerben a sport funkciói kapcsán, kimutathatók elkülönülő szegmensek. Négy meghatározó funkció tárható fel: az egészségügyi, a szocializációs, példakép és üzleti dimenzió.

A második hipotézist egyaránt vizsgáltam kvalitatív és kvantitatív eszközökkel. A szakirodalom alapján feltárt sportfunkciókat először a mini-fókuszcsoportos interjúk keretében ellenőriztem. A kapott válaszokat strukturálni lehetett a hipotézisben leírt négy funkcióba, amely alapját képezte a kvantitatív vizsgálatnak.

Keresztkorrelációval a feltett attitűdállítások között mutattam ki szignifikáns összefüggést. Ennek kapcsán bizonyítást nyert, hogy struktúravizsgáló módszer (faktoranalízis) alkalmazható, melynek keretében faktorokat hoztam létre. Az elemzés eredménye alátámasztotta az interjúk során azonosított területeket: egészségügyi, szocializációs, példakép és üzleti funkciót.

A kvantitatív elemzés rámutatott arra, hogy hat faktoros struktúrában érdemes vizsgálni az eredményeket, hiszen ez adta a legjobb illeszkedést a magyarázó erő és az interpretálhatóság tekintetében.

Bizonyítást nyert megállapítások:

- **A preferencia rendszerben a sport funkciói kapcsán, kimutathatók elkülönülő szegmensek. Négy meghatározó funkció tárható fel: az egészség, a szocializációs, példakép és üzleti dimenzió.**
- Az egészség funkcionál a teljesítményfokozáshoz köthető tényezők rajzolódtak ki domináns módon. A faktoron belül a táplálékkiegészítők szerepének megítélése és a táplálkozáshoz köthető ismeretek jelentek meg, valamint a hozzá kapcsolható szakmai tudás.
- A szocializációs funkció esetében a sport által tanulható és tanítható értékek kerültek előtérbe
- A példakép funkció kapcsán a sportsikerhez köthető győzelemhez köthető attitűdök voltak meghatározók.

- Az üzleti dimenzióban az alulfinanszírozottság és a média figyelmét ítélték negatív, továbbá szponzorok és a média jelenlétét is csekélynek tartották.
- A feltételezett dimenziókon túl megjelent az életmódformáló szegmens, amely azokat az attitűdöket jelenítette meg, mely a sportolói életvitelhez köthető. Emellett az érintettek hatása került új faktorba.

3. Hipotézis

III. *A stakeholder alapcsoportok domináns preferenciái markánsan elkülönülnek.*

III./a A sportolók esetében a szocializációs tényezők a legdominánsabb preferencia-dimenzió.

III./b A szakmai vezetés esetében az üzleti érték a legdominánsabb preferencia-dimenzió.

III./c Az edzők esetében a példakép preferencia-dimenzió a legmeghatározóbb.

A harmadik hipotézis ellenőrzését a kialakított faktorstruktúra alapján határoztam meg. A faktorok viszonyában klaszterelemzést végeztem annak érdekében, hogy megnézzem milyen sajátosságok tapasztalhatók a kvantitatív kutatásban megjelenő stakeholder csoportok és a kirajzolódó struktúra között.

Az eredmények azt mutatják, hogy stakeholder csoportok alapján nem lehet különálló klasztereket létrehozni, átfedések tapasztalhatók közöttük. A minta sajátosságának köszönhetően a sportolók minden klaszterben megjelentek, míg a vezetők és edzők dominánsan kettőben. Az első klaszterben legnagyobb arányban a sportolók jelennek meg 71%, ahol valóban a szocializációs faktorban jelentkező változók különülnek el (-1,02352) leginkább a többitől. A harmadik klaszter nem mondható stabilnak, hiszen minden érintett csoport megjelenik benne, de az edzők vonatkozásában itt a legnagyobb az arány. Az egyes tényezőktől a példakép funkció különül el leginkább (-0,47230), és ugyanez igaz a második klaszterre is (0,81079). A vezetőknél nem lehet megállapítani, hogy az üzleti sajátosságok meghatározó tényező lenne, hiszen sem a második sem a harmadik klaszterben, (ahol fele-fele arányban vannak jelen ezek a válaszadók) nem különül el.

Bizonyítást nyert megállapítások:

A sportolók esetében a szocializációs tényezők a legdominánsabb preferencia-dimenzió.

Az edzők esetében a példakép preferencia-dimenzió a legmeghatározóbb.

5.2. A TÉZISEK MEGFOGALMAZÁSA

A bemutatott elemzések alapján fogalmaztam meg a kutatás téziseit, melyek ebben a fejezetben kerültek leírásra.

1. Tézis

Három stakeholder alapsoport képezhető le a magyar atlétikában: „közvetlen” (gazdasági vezetők, edzők, sportolók); „sporttámogató” (állam, önkormányzat, média, szponzor, szövetség); „közvetett” (egyesületek, oktatási intézmények).

A szakirodalom alapján először megvizsgáltam, hogy milyen módon lehet meghatározni és kezelni az érintett csoportokat. Freeman (1984) három szintet határozott meg, ahol első lépésként érintett térkép segítségével azonosítani kell a működésben résztvevő érintett csoportokat. A második szinten a folyamatokat szükséges meghatározni, melynek segítségével a kettő viszonya képezhető le, végül a tranzakciók szintjén az érdekek és értékrendszerek kerülnek meghatározásra. Az instrumentális stakeholder elmélet megközelítése szerint figyelembe kell venni az erő-legitimáció-sürgősség hármass viszonyrendszerét. A kvalitatív elemzések során feltárt kapcsolati háló megmutatta, hogy az atlétikában mely stakeholder csoportok jelennek meg, továbbá kifejezésre került ezeknek a kapcsolatoknak a szorossága és minősége. A hármass csoportosítás alapjait Clarkson (1995) és (Mitchell és társai, 1997) elméletére építettem. Ez alapján közvetlen érintettek közé soroltam azokat, akik a sportági működésre alapvetően és napi szinten hatással vannak. A közvetett érintettek azok, akik meghatározó érdekekkel fűződnek a sportszolgáltatáshoz, a sporttámogatók pedig további meghatározó érdekérvényesítő szereppel bírnak, hiszen a klubok működési rendszerét biztosítják. Ez a csoportosítás pedig helytállónak bizonyul a magyar atlétika esetében.

2. Tézis

A preferencia rendszerben a sport funkciói kapcsán kimutathatók elkülönülő szegmensek.

A második hipotézisből bizonyításra került kvalitatív és kvantitatív elemzések segítségével, hogy a vizsgált sportszolgáltatás leképezhető a szakirodalomban feltárt sportfunkciók segítségével. A mini-fókuszcsoporthoz tartozó interjú eredményeinek elemzése rámutatott arra, hogy a megjelenő válaszok besorolhatók voltak a szakirodalom által feltételezett négyes dimenziórendszerbe (egészségügyi-, szocializációs-, példakép-, üzleti funkció). A kvantitatív vizsgálat (faktoranalízis) további két dimenziót rajzolt ki így a hat faktor teljes magyarázó ereje 54% volt.

3. Tézis

A stakeholder alapszoporthoz tartozók domináns preferenciái elkülönülnek. A sportolók esetében a szocializációs tényezők a legdominánsabb preferencia-dimenzió. Az edzők esetében a példakép preferencia-dimenzió a legmeghatározóbb.

A harmadik hipotézis ellenőrzéséből kiderül, hogy a feltételezés teljes mértékben nem fogadható el. A tézis kizárólag kvantitatív eredményeken alapul. A kérdőív alapján először a domináns preferenciákat kellett faktoranalízis segítségével meghatározni, melyet a második tézis igazolt. Ennek eredményét vetítettem a kérdőívben megjelenő stakeholder csoportokra. A klaszterezési eljárás rámutatott arra, hogy vannak olyan domináns preferencia dimenziók, melyek adott stakeholder csoportra jellemzők. A kapott eredményekből két alcsoport esetében igazolódott a feltételezés.

5.3. ÚJ ÉS ÚJSZERŰ EREDMÉNYEK BEMUTATÁSA

Doktori kutatásomban a magyar atlétikát, mint sportszolgáltatást vizsgáltam a szakirodalomban megjelenő sportfunkciókon keresztül. A kutatás célja, hogy feltárássra kerüljenek azok a sportfunkciók, melyek meghatározzák ezt az alapsportágat, valamint hogy ezen funkciók milyen összefüggésben állnak a feltárt érintett csoportokkal. A marketingmenedzsment területén ez fontos kérdés, hiszen a preferenciák (szignifikáns) eltérései alapján lehet meghatározni a fogyasztói szegmensek határait (Allenby-Rossi, 1998). A sportmenedzsment területén a kutatók jellemzően a finanszírozási kérdést helyezték előtérbe. A dolgozat újszerűségét adja, hogy komplex módon több dimenzió vetületében tettem kísérletet a sportág érintetti mechanizmusának megértésére.

Feltáró kutatásomban mini-fókuszcsoporthoz interjúkat készítettem hazánk több kiemelkedő atlétikai klubjának sportolóival, edzőivel és vezetőivel. A kvalitatív kutatás lehetőséget biztosított a kapcsolati háló (érintett-térkép) felvázolására. A kapott eredmények megmutatták, hogy három meghatározó stakeholder alcsoport jelenik meg a magyar atlétikában a sportklubok nézőpontjából. A sportszolgáltatás *közvetlen* érintettjeinél a sportolók, edzők és klubvezetők jelentek meg, míg *közvetett* kapcsolatokat terjesztenek ki (formális –együttműködési megállapodások formájában- és informális módon) más sportegyesületekkel és oktatási intézményekkel, orvosokkal mely képes javítani az eredményességet és a sportolói bázist. *Támogatói* körbe elsődlegesen azok az érintettek tartoznak, akik anyagi háttértámogatást biztosítanak (elsősorban a szövetség és önkormányzat részéről) a klubok részére, és ennek kapcsán elvárásaik és érdekérvényesítő erejük van. **Újszerűségét adja a dolgozatnak, hogy az interjúk keretében feltárássra kerültek a sportfunkcióhoz kapcsolódó attitűdök, amelyek több ponton rávilágítottak a sportág sajátosságaira.**

Egészségügyi dimenzió: élsportoló és amatőr különbözősége, egészség és eredményesség kapcsolata, a sportolói adottság, hozzáállás, edző szakmai felkészültsége és képzettsége, teljesítményt befolyásoló tényezők (család és táplálkozás viszonya, táplálékkiegészítők szerepe, doppingolás, tehetség), külső környezeti tényezők.

Szocializációs dimenzió: közösségi erő/csoportmunka hatása, a csoportban megjelenő szerepek, sport hatása a tanulásra (tanulható készségek, oktatási rendszer, szülői hozzáállás)

Példakép (sportsiker) dimenzió: abszolút és önmagához mért sportolói eredményesség, szakmai munka (tömegbázis építése, nyitott környezet biztosítása, hagyományok, megújulásra való hajlandóság).

Üzleti dimenzió: állami és önkormányzati támogatás, személyes kapcsolatok, társadalmi szerepvállalás, üzleti alapon történő működés befolyásoló tényezői (csúcsteljesítmény, versenylekövethetőség, piac hiánya, hobbifutás felértékelődése, doppingérzékenység).

A primer kutatást empirikus kérdőíves felméréssel (N=314 fő) folytattam, mely online formában került megosztásra a feltárt csoportok körében. A kérdőív a feltárt dimenziókhoz kapcsolódó változókra épült, melyeket attitűdállítások formájában fogalmaztam meg. **Újszerűségét a felmérésnek az adja, hogy a sportfunkciókat adott sportág kapcsán a stakeholderek vetületében még nem dolgozta fel senki, továbbá hazánkban tudományos munka sem készült az atlétika kapcsán.**

A disszertációmban meghatározásra kerültek azok a faktorok, melyek képesek leírni ezt a sportszolgáltatást. Az eredményekből kiderül, hogy hat egymástól elkülönülő faktorról lehet összefoglalni:

- Szocializációs funkció
- Életmód funkció
- Egészségügyi funkció
- Példakép funkció
- Üzleti funkció
- Érintettek hatása

Ezt követően megvizsgáltam a létrejövő faktorok viszonyát a kérdőív alapján létrehozott stakeholder csoportokban. A létrehozott három klaszterben a stakeholder csoportok nem homogén módon jelentek meg, vagyis az egyes klaszterek nem csak egy adott csoportban megnyilvánuló preferenciákat mutattak. Az első klaszterben a legnagyobb arányt a sportolók képviselték. A két egymástól legtávolabb eső faktor meglepő módon a szocializációs tényezők és az életmód volt, amely az állítások jelentéstartalmában közelebb estek egymáshoz, hiszen mindkét esetben tanult értékekről van szó. A klaszterben mégis a sporthoz köthető és hasznosítható értékek jelentek meg pozitív tartalommal. A második klaszterben a sportolók véleményét közel azonos arányban kompenzálták a vezetők és edzők attitűdjei, melynek köszönhetően a példakép

és szocializációs tényezők estek a klaszterközéptől a legtávolabb (pozitív irányba). Negatív oldalon az egészségügyi tényezők jelentek meg. A harmadik klaszterben nagy távolságokat nem lehet megállapítani, hiszen a sportolói többségen túl a leképezett csoportok véleményei közel azonos arányban jelentek meg. Feltételezhetően a sportkedvelők attitűdjeinek következtében tűntek el a különbségek.

Az értekezés során leírt következtetések és megállapítások a saját elemzéseimre épültek, más szerzők által korábban nem kerültek bemutatásra, ezért önálló eredményeknek tekinthetők.

5.4. A KUTATÁSI EREDMÉNYEK GYAKORLATI ALKALMAZHATÓSÁGA

A kutatás fő motivációját az adta, hogy egy adott sportágot vagy sportszolgáltatást meghatározott tényezőkön keresztül vizsgálhatóvá tegyem. Ennek tükrében a sportági vezetőknek segítséget nyújthat egy esetlegesen új sportágfejlesztési koncepció megalkotásában.

A szövetségi szakmai vezetésnek fel kell ismernie, hogy egy sportág sikerességének és eredményességének alapköve a nagytömegű utánpótlásbázis építése. A Magyar Atlétikai Szövetség (MASZ) kiadási struktúrájában látható, hogy közvetlenül erre a területre megközelítőleg a költségvetés 30%-át fordítják. Gyömörei (2010) tanulmányában a versenysport ideális képzési és finanszírozási modellje rámutat, hogy a közösségi sport finanszírozását 70%-ban közösségi finanszírozásból kellene megoldani, tehát ennek figyelembevételével érdemes a *kiadási szerkezetet átstrukturálni*. Az üzleti funkció elemzésénél is megjelent ennek jelentősége, hiszen többen felismerték, hogy sportolói bázisnöveléssel lehet piacot teremteni, aminek következtében eladhatóvá válhat a hazai atlétika. A kiválasztási rendszerben a piramis elvet kell figyelembe venni, mely szerint a hivatásos és elit sportolók képzéséhez nagytömegű fiatal „közösségi sportolóval” is foglalkozni kell. A társadalmi értékek megjelenése mellett a csúcsteljesítmények is nagyobb valószínűséggel következhetnek be, amely szintén a sportág eladhatóságát növeli. Az előző területhez szorosan kapcsolódik az edzők és sportszakemberek képzése, amely a MASZ költségvetésében 22,3 millió forintot (1,73%) képvisel. Ezt az értéket mindenképpen szükséges növelni, amennyiben a sportág lépést kíván tartani a környezeti változásokkal.

A sportszolgáltatást nyújtó alapegységeknek (sportkluboknak) jelentős gyakorlati hasznosságot nyújthat a dolgozat. A stakeholder elméletek kapcsán rámutattam arra, hogy minden kisebb és nagyobb sportegyesület esetében számos gazdasági és társadalmi szereplővel találkozunk a környezetben. Az üzleti siker feltétele, hogy az adott vállalat vagy jelen esetben sportegyesület, milyen sikeresen menedzseli érintettjeit. Véleményem szerint a sportklubok számára a fókusz csoportos kutatás megfelelő eszközként szolgálhat az érintett térkép felvázolására, amelyből levonható az a következtetés, hogy melyek azok a stakeholder csoportok, amelyek jelenleg befolyásolják illetve befolyásolhatják működésüket. Ezeknek a szervezeteknek fel kell ismerniük, hogy a gazdasági szféra részét képezik, és a jelenlegi kedvező politikai klíma

(jelentős állami finanszírozás) csak ideiglenesen pótolhatja a háztartások és az üzlet nagyobb mértékű részvételét a sportfinanszírozásban. Ezt figyelembe véve szükséges a *kapcsolati háló minőségi fejlesztése*, szükséges megtalálni az érintettekkel azokat a kapcsolódási pontokat, melyek közös célfüggvényként értelmezhetőek.

Az alapfokú oktatási intézményekkel történő együttműködés egy lehetséges vetülete a közoktatásba integrált *Kölyök Atlétikai Program (KAP)*, melynek keretében játékos (élményközpontú) formában sajátítják el a gyerekek (6-10 évesek) a sportág alapjait. Emellett számos szocializációs tényező kerül előtérbe, melyet a kutatásban résztvevők fontosnak tartottak (pl.: közösségi erő, csoportmunka hatása, koncentrációképesség, feladatorientáltság). A KAP klubszintű támogatásával közvetlen *utánpótlás csatorna* alakítható ki, melynek eredményeképpen jelentősen növelhető a tömegbázis. Az általános és középiskolákkal további együttműködések alakíthatók ki, a kötelező tanórán kívüli testnevelés és közösségi munka teljesítéséhez kapcsolódóan. A kapcsolat eredménye hasonló pozitív hatásokkal járhat, mint a KAP esetében.

A felsőoktatási intézményekkel vagy civil szervezetekkel való együttműködés segítségével szerepet kaphat az edzők és sportolók *specifikus, különböző tudományterületeket érintő továbbképzése* (pl.: menedzsment: érintett csoportok motivációinak attitűdjeinek megértése; táplálkozás: az egészségügyi dimenzió kapcsán a kvalitatív és kvantitatív eredményekből látszik a táplálkozás és táplálékkiegészítők felértékelődése; pszichológia és pedagógia: szocializációs tényezők fejlesztése). A dolgozat *kutatási eredményei* több területen is használhatók lehetnének *tananyagfejlesztésre*. További lehetőséget kínál a *sportszolgáltatás és oktatás* „csomagban” történő kommunikálása és értékesítése (pl.: sportösztöndíj eszközén keresztül). Ez a felsőoktatási intézményeknek segíthet a beiskolázásban, a klubok számára megteremti az esélyt meglévő versenysportolóik megtartásában.

A kutatási eredményekből kiderül, hogy a *szponzori piac aktivizálásához* egyrészt csúcsteljesítményekre van szükség, melynek indukálódását a fentebb leírt összefüggések nagymértékben segíthetik. Másrészt az üzleti potenciál a *szabadidősportban* rejlik. A *városi és egyéb utcai futóversenyek* szervezésével (pl.: vállalati vagy önkormányzati együttműködéssel) elérhetővé válik egy nagyobb tömegű hobbifutó, aminek jelentős üzleti értéke van. Továbbá ezeknek a sportolóknak klubszintű integrálásával a magában hordozott társadalmi értékek is magasabb szintre tudnak kerülni.

A kvantitatív kutatásnál használt kérdőív a *sportági sajátosságokhoz igazítva*, eszközként szolgálhat *az érintett csoportok attitűdjeinek és motivációinak felmérésére*. Ezeket az attitűdöket csoportosítva, faktorok létrehozásával, meghatározhatóvá válnak a sportágat befolyásoló funkcionális területek, valamint a fejlesztési irányvonalak. A kapott eredményekből is kiderül, hogy bizonyos stakeholdereknél megjelennek domináns preferenciák, amelyek célzottan segíthetik a sportág eredményességét.

5.5. A KUTATÁS KORLÁTAI ÉS ÚJ IRÁNYVONALAI

Jelen alfejezetben azokat a korlátozó tényezőket vizsgálom meg, melyek hatással voltak a kapott kutatási eredményekre. A feltételezések részleges teljesülése, eredmények értelmezése is rámutatott arra, hogy több ponton is korlátokba ütközött az empirikus kutatásom.

Fontos figyelembe venni, hogy az empirikus kutatás során számolni kell a bizonytalansági tényezővel. A kérdőíves felmérésnél céлом volt, hogy a kvalitatív kutatás során feltárt érintett csoportokat minél nagyobb számban el tudjam érni, hogy statisztikailag is vizsgálhatók legyenek az egyes csoportok és azok összefüggései a sport funkciói kapcsán kinyilvánított attitűdökkel. A sportági struktúrát a minta jól leképezi, hiszen az atlétika hatalmas sportolói bázissal rendelkezik, ehhez képest a többi érintett csoport lényegesen kisebb számban jelenik meg. Ennek eredményeképpen a válaszadók közel 50%-át a sportolók tették ki, míg a többi feltárt stakeholder csoport elemszáma alacsony volt.

Az eredmények megbízhatóságát tekintve fontos megjegyezni, hogy a kérdőívben az egyes attitűdöket hat-fokozatú skálán mértem, amely esetében a válaszadók belső skálája bizonyos mértékű nem kiszűrhető torzítást eredményez. Továbbá azt sem lehetett kontrollálni, hogy az adott válaszadó mennyi időt szánt a kitöltésre, mennyire gondolta át a válaszait vagy esetlegesen rutinszerűen töltötte ki a kérdőívet. Kérdőív kérdéseinek válaszadói dekódolása szükségképpen eredményez szubjektív torzítást, különösképpen az attitűdkutatásokra jellemző ez. A leírt eredmények megbízhatóságát növelni lehet poszt kvalitatív-kvantitatív kutatás segítségével, eszközeként a szakértői interjú alkalmazható.

A jelenlegi kutatási adatok birtokában a kutatás új irányvonalaként jelölhető ki, hogy a sportolói tömegbázist nem homogén egységként kezeltem, hanem ezt új nézőpont(ok) (pl. életkor, sportolói életszakasz) alapján kategorizálom, és vizsgálom meg a lehetséges különbségeket az atlétikában megjelenő sportfunkciók kapcsán. A dolgozat eredményei bővíthetővé és részletesebbé tehető a jövőben új szegmentálási ismérvek bevonásával. Feladatom, hogy a jövőben a kutatás vizsgálati körét szélesítsem. A vizsgálatba bevont érintettek számának növelése az eredmények megbízhatóságát tovább növelné. Az eredmények gyakorlati felhasználását tovább finomítaná, ha olyan változók kerülnének bele a kérdőívbe, melyből kiderül a sportoló milyen szinten atletizál, mióta sportol és milyen keretek között végzi a sporttevékenységet.

6. Irodalomjegyzék

1. 1526/2013. (VIII. 12.) Korm. határozat
2. 2004. évi Sporttörvény
3. 2016/2015. (XII. 29.) Korm. határozat
4. 65/2007 (VI. 27.) Országgyűlés (2007): Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia
5. Ács P. (2007): *A magyar sport területi versenyképességének helyzetfeltáró empirikus vizsgálata*. Doktori (PhD) értekezés, PTE, Pécs
6. Ács P. (2015): *Sport és gazdaság*. Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar, 483-527. o.
7. Afriat S. N. (1967): The Construction of Utility Functions from Expenditure Data, *International Economic Review*, 8, 1. 67–77. o
8. Allenby G.M. – Rossi P.M. (1998): Marketing models of consumer heterogeneity. *Journal of Econometrics*, 89, 1-2, 57-78. o.
9. András K. (2000): *A labdarúgóklubok érintettjei*, in: András Krisztina – Kozma Miklós – Kynsburg Zoltán – Rohony Ákos (2000): *Üzleti elemek a labdarúgásban, ISM-kutatás (812-11 futballmenedzsment)*, zárótanulmány, Budapest, 23-29. o.
10. András K. (2003a): *Üzleti elemek a sportban*, Doktori (Ph.D.) értekezés, BKÁE Gazdálkodástani Ph.D. Program
11. András K. (2003b): *Sport és az üzlet kapcsolata – elméleti alapok*. 34. sz. Műhelytanulmány, Budapest Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem
12. Angyal Á. (2009): *Vállalatok társadalmi felelőssége, felelős társaságirányítás*, Kossuth Kiadó, Budapest
13. Arun A. E. – Cavana R.Y. (2000): *Stakeholder Analysis for Systems Thinking and Modelling*, Victoria University of Wellington, New Zealand. Conference paper
14. Ásványi K. (2013): *A komolyzene vállalati támogatásának útvesztői*, PhD értekezés, BKE
15. Atherton S. C. – Blodgett M. S. – Atherton C. A. (2011): Fiduciary Principles: Corporate Responsibilities to Stakeholders, *Journal of Religion and Business Ethics*, 2, 2, 5. 1-14 o.

16. Aubrey K. – Walker M. (2009): Do Fans Care? Assessing the Influence of Corporate Social Responsibility on Consumer Attitudes in the Sport Industry. *Journal of Sport Management*, 23, 743-769. o.
17. Babbie E. (2003): *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*, Balassi Kiadó, Budapest
18. Bacher J. (2010): A sport szerepe a mindennapjainkban, *Magyar Fogyasztó*, 2, 2. 8-14 o.
19. Berde É. – Petró K. (1995): A különféle hasznosságfogalmak szerepe a közgazdaságban, *Közgazdasági Szemle*, 42, 5, 511-529 o.
20. Berkes P. – Váczi J. (2010): A sportfinanszírozás nemzetközi és hazai körképe, *Magyar Fogyasztó*, 2, 2. 16-22 o.
21. Berle A. A. – Means G. C. (1934): *The Modern Corporation and Private Property*, Macmillan 1-396 o.
22. Bernoulli D. (1954): Exposition of a New Theory on Measurement of Risk, *Econometrica*, 22, 1. 23-36 o.
23. Bleyer M. – Saliterer I. (2007): *Sport im Kontext betrieblicher Gesundheitsförderung: Entwicklungslinien und Ansatzpunkte für Sportprogramme in Unternehmen*. In: Urnik S. (szerk.): Sport und Gesundheit in Wirtschaft und Gesellschaft. Manzsche Verlagsund Universitätsbuchhandlung, Wien. 101-118. o.
24. Boda Zs. – Radácsi L. (1996): *A vállalatok stakeholder elmélete. Vállalati etika*. BKE Vezetőképző Intézet, Budapest
25. Borbély A. (2005): *Keleti küzdősportok Magyarországon a sportpolitika és a sportgazdaság változásai tükrében*, Semmelweis Egyetem, Nevelés-és Sporttudományi Doktori Iskola, Ph.D disszertáció
26. Braun R. (2015): *Vállalati társadalmi felelősségvállalás. A vállalatok politikája*, Akadémiai Kiadó, Budapest
27. Brietbarth, T. – Harris, P. (2008). The role of corporate social responsibility in the football business: Toward the development of a conceptual model. *European Sport Marketing Quarterly*, 8, 179–206
28. Carroll A.B. (1999). Corporate social responsibility: evolution of a definitional construct. *Business and Society*, 38, 268–295. o.
29. Chikán A. (1997): *Vállalatgazdaságtan*. AULA Kiadó, Budapest.

30. Clarkson M. (1995): A Stakeholder Framework for Analyzing and Evaluating Corporate Social Performance. *The Academy of Management Review*, 20, 1, 92–117 o.
31. Commission of the European Communities. (2002): Communication from the Commission Concerning Corporate Social Responsibility: A Business Contribution to Sustainable Development. 347 o.
32. Covell D. (2004): Attachment, Allegiance and a Convergent Application of Stakeholder Theory to Ivy League athletics, *International Sports Journal* 8, 1. 14-26.
33. Covell D.(2005): Attachment, Allegiance and a Convergent Application of Stakeholder Theory: Assessing the Impact of Winning on Athletic Donations in the Ivy League, *Sport Marketing Quarterly*, 14, 168-176 o
34. Dahlsrud A. (2008): How corporate social responsibility is defined: an analysis of 37 definitions, *Corporate Social - Responsibility and Environmental Management*, 15, 1, 1-13. o.
35. Dénes F. – Keserű Cs. (2007): *A magyar sportfinanszírozás helyzete*. Kézirat, Budapest,
36. Dénes F. – Misovicz T. (1994): Bevezetés a sportökonómiába. *Vezetéstudomány*, 25, 3, 57-61. o.
37. Dinya L.–Farkas F.–Hetesi E.–Veres Z. (2004): *Nonbusiness marketing és menedzsment*. KJK-Kerszöv, Akadémiai Kiadó, Budapest
38. Doane D. (2005): Beyond corporate social responsibility: minnows, mammoths and markets, *Futures*,37, 2-3, 215-229. o.
39. Donaldson, T. – Preston L. E. (1995): The stakeholder theory of the corporation: Concepts, evidence and implications. *Academy of Management Review*, 20, 65–91. o
40. Downward P. – Dawson A. – Dejonghe T. (2009): *Sports Economics – Theory, Evidence and Policy*. Elsevier, Burlington. 417.
41. Dudás K. (2015): *Az egészségtudatos vásárlói magatartás jellemzői - szakirodalmi összefoglalás*. Kiadó: Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 1-37 o.
42. Dunham L. – Freeman R.E. – Liedtka J. (2006): Enchancing Stakeholder Practice: A Particularized Exploration of Community, *Business Ethics Quarterly*, 16, 1. 23-42 o.

43. Dupuit (1952): On the measurement of the utility of public works, *International Economic papers*, 2, 83-110 o. (Fordította: Barback R.H.)
44. Edgeworht F. Y. (1881): *Mathematical Psychics: An Essay on the Application of Mathematics to the Moral Sciences*, C.K. Paul & Co.
45. Ehling W. P. – White J. – Grunig, J. E. (1992): Public relations and marketing practices. In: J. E. Grunig (Ed.): *Excellence in public relations and communication management* 357-398 o. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
46. Európa Tanács Miniszteri Bizottság (1992): *Európai Sport Charta*
47. Európai Bizottság (2007): *Fehér könyv a sportról*, Brüsszel ISBN: 978-92-79-06558-3
48. European Commission (2010): Special Eurobarometer 412. *Sport and Physical Activity*, Belgium
49. European Commission (2013): Special Eurobarometer 412. *Sport and Physical Activity*, Belgium
50. Eurostat (2016): *Amenable and preventable deaths statistics*. (http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Amenable_and_preventable_deaths_statistics)
51. Farkasné F. M. – Molnár J. (2007): *Közgazdaságtan I. Mikroökönómia*, Debreceni Egyetem Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Kar.
52. Fisher I. (1892): *Mathematical Investigation in the Theory of Value and Prices*. New Haven Yale University Press
53. Fitzpatrick, K. (2000): CEO views on corporate social responsibility. *Corporate Reputation Review*, 3, 292–301. o.
54. Fox T. – Ward H. – Howard B. (2002): *Public Sector Roles in Strengthening Corporate Social Responsibility: Baseline Study*, World Bank, Washington D.C.
55. Földesiné Sz. Gy. (1998): *A magyar sport szellemi körképe 1990-1995*. OTSHMOB, Budapest
56. Földesiné Szabó Gy. – Gáldiné Gál A. (2008) Válaszút előtt a sportpolitika, *Magyar Sporttudományi Szemle*, 9, 34. 4-11 o.
57. Freeman R. E. (1994): The politics of stakeholder theory: Some future directions. *Business Ethics Quarterly* 4, 409-421 o.

58. Freeman R. E. (1984): *Strategic management: A stakeholder approach*. Boston: Pitman Publishing.
59. Freeman E. R. – Reed D. L. (1983): Stockholders and stakeholders: a new perspective on corporate governance. *California Management Review*, 25, 3, 88-106. o.
60. Friedman A. L. – Miles S. (2000): *Stakeholders: Theory and Practice*, Oxford University Press, USA
61. Friedman A. L. – Miles S. (2004): Stakeholder Theory and Communication Practice. *Journal of Communication Management*, 9, 1. 7 – 9 o.
62. Friedman M. (1970): The Social Responsibility of Business is to Increase its Profit, *New York Times Magazine*, 19, 13, September
63. Fry L.W. – Keim G.D. – Meiners R.E. (1982): Corporate Contributions: Altruistic or For Profit? *Academy of Management Journal*, 25, 1, 94-106. o.
64. Füredi M. (2008): A sport XXI. Nemzeti Sportstratégia megvalósítása, *Magyar Sporttudományi Szemle*, 9, 34. 38-40. o.
65. Galaskiewicz J. – Colman M.S. (2006): *Collaboration between Corporations and Nonprofit Organizations*. In: Powell W.W. – Steinberg (eds.) *The Nonprofit Sector – A Research Handbook*. New Haven, Yale University Press, 180-204. o.
66. Geulen D. (1989): Sozialisation, Begriff und Problem. In: Dieter, L.: *Pädagogische Grundbegriffe*. Reinbek bei Hamburg. 1409-1416. o
67. Gombocz J. (1998): A sportoló szocializációja és nevelése. *Kalokagathia*, 1, 83-94. o.
68. Goodpaster K. E. (1991): Business Ethics and Stakeholder Analysis. *Business Ethics Quarterly*, 1, 1. 53-73. o.
69. Gossen H. (1987): Entwicklung der gesetze des menschlichen verkehrs, und der daraus fliessenden regeln für menschliche handeln, *Verlag Wirtschaft und Finanzen*, Düsseldorf
70. Gratton C. – Taylor P. (2000): *Economics of sport and recreation*. London: E and FN Spon
71. Gratton C. – Taylor P. (2002): *Economics of Sport and Recreation*. London: Spon Press: 234 o.
72. Guttman (2004): From ritual to recode: *The Nature of Modern Sports*, Columbia University Press

73. Grunig J. E. – Hunt T. (1984): *Managing Public Relations*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
74. Gyömörei T. (1995): *A csapatépítés szakmai és pszichometriai lehetőségei és vizsgálata kosárlabdázásban*. (szakdolgozat) Budapest, Magyar Testnevelési Főiskola
75. Gyömörei T. (2010): *Mibe fektessünk? Értékteremtés a sportban=megtérülés?*
In: Gyórfi J. (szerk.): Sportszakember továbbképzési konferencia sorozat II. kötet Budapest: Nemzeti Sportszövetség, 105-113. o.
76. Gyömörei T. (2012): Magyarországi „sportvárosok” sportfinanszírozási rendszereinek összehasonlító elemzése. *E-conom*, 1,1, 12-23 o.
77. Gyömörei T. (2014): *Az önkormányzatok sportfinanszírozása Magyarországon*. Regionális- és Gazdaságtudományi Kismonográfiák, Publikon Kiadó, Pécs-Győr
78. Gyulavári T. (2011): *A CSR helye a marketing elméletben*. In: Felelős marketing – A Magyar Marketing Szövetség Marketing Oktatók Klubja 17. Országos konferenciájának előadásai, Pécs, 2011. augusztus 29-30. (Responsible Marketing Conference Proceedings). Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar, Pécs. 350-360. o.
79. Hankiss E. (1983): *Társadalmi csapdák / Diagnózisok*, Magvető Kiadó, Budapest
80. Hárs Á. (2012): *Munkapiaci válságok, változások, válaszok*. In: Kolosi T. – Tóth I. Gy.: Társadalmi riport 2012. Budapest, TÁRKI, 159–189. o.
81. Heffernan J. – O’Brien D. (2010): Stakeholder influence strategies in bidding for a professional sport franchise license, *Sport Management Review*, 13, 3, 255-268 o.
82. Henderson K.A. (2009): A paradox of sport management and physical activity interventions. *Sport Management Review*, 12,2, 57–65 o.
83. Hetesi E.–Veres Z. (2013): *Nonbusiness marketing*, Akadémiai Kiadó, Budapest
84. Hicks J. R. (1934): A Reconsideration of the Theory of Value. Part I. *Economica*, 1. 52- 76. o.
85. Hlédik E. (2012): Attribute Preference Stability for Complex Products. *Marketing & Menedzsment*, 1-2, 104-112. o.
86. Hlédik E. (2015): Terméktulajdonságokkal kapcsolatos preferenciák stabilitásának vizsgálata a mobiltelefon példáján. *Vezetéstudomány*, 46, 2, 25-34. o.

87. Hoffmann I. (2007): *Sport, marketing, szponzorálás*. Akadémiai Kiadó, Budapest
88. Horváth J. K. – Mátraházi I. (2016): *Atlétikai Szabálykönyv*, IAAF Competition Rules, Magyar Atlétikai Szövetség, Budapest
89. Hunyadi Gy. – Székely M. (2013): *Gazdaságpszichológia*. Osiris Kiadó Kft., Budapest
90. <http://csb.masz.hu/2014>
91. <http://csb.masz.hu/2015>
92. <http://csb.masz.hu/2016>
93. Hunt K. A. – Bristol T. – Bashaw, R.E. (1999). A conceptual approach to classifying sports fans. *Journal of Services Marketing*, 13, 439–452. o.
94. Hutchinson M. – Bennett G. (2012): Core values brand building in sport: Stakeholder attitudes towards intercollegiate athletics and university brand congruency. *Sport Management Review*, 15, 437-447. o.
95. Ipsos Mori (2003): *Ethical Companies*. (<http://www.ipsos-mori.com/researchpublications/researcharchive/849/Ethical-Companies.aspx>)
96. J. A. Stieb (2009): Assessing Freeman stakeholder's theory *Journal of Business Ethics*, 87, 401–414 o.
97. Jánosa A. (2011): *Adatelemzés SPSS használatával*, ComputerBooks Kiadói Kft., Budapest
98. Jeffry N. (2009): *Stakeholder Engagement: A Road Map to Meaningful Engagement*. How to do Corporate Responsibility Series, Doughty Centre.
99. Judson K. – Aurand T. W. – Gorchels L. – Gordon G. (2008): Building a University Brand from Within: University Administrators Perspectives of Internal Branding. *Services Marketing Quarterly*, 30, 1. 54-68 o.
100. Kassay L. (1998): A szponzorok és reklámozók kiszolgálása. *Marketing & Menedzsment*, 3, 25-27. o.
101. Katzell R. A. – Austin J. T. (1992): From then to now: The development of industrial-organizational psychology in the United States. *Journal of Applied Psychology*, 77, 803–835 o.
102. Késenne S. (2005): Do we need an Economic Impact Study or a Cost-Benefit Analysis of a Sports Event? *European Sport Management Quarterly*, 5, 133–142. o.

103. Késenne S. (2012): The economic impact, costs and benefits of the FIFA World Cup and the Olympic Games: Who wins, who loses? In *W. Maennig-Zimbalist, International handbook on the economics of mega sporting events*, 270–278 o. Cheltenham, UK: Edward Elgar
104. Kitzmueller M. – Shimshack J. (2012): Economic Perspectives on Corporate Social Responsibility. *Journal of Economic Literature*, 50, 1, 51-84. o.
105. Koltai J. (1980): *ATLÉTIKA II*. Sport, Budapest, 23–35.
106. Kotler P. – Lee N. (2007): *Vállalatok társadalmi felelősségvállalása*, HVG Kiadó, Budapest.
107. Kotler, P. – Lee, N. (2005): *Corporate Social Responsibility, Doing the Most Good for Your Company and Your Cause*, 1st ed., Wiley & Sons, Hoboken, NJ.
108. Kovács A. – Paár D. – Welker Zs. – Fűrész D. – Elbert G. – Stocker M. – Ács P. (2016): Sportfogyasztási szokások alakulásának aktuális helyzete, *Magyar Sporttudományi Szemle*, 17, 68, 4. 17-23 o.
109. Kovács K. – Bálint L. (2014): *Education, income, material deprivation and mortality in Hungary between 2001 and 2008*. *Demográfia*, 57, 5, English Edition, 73–89. o.
110. Kovács K. – Tóth G. (2015): *Egészségi állapot*. In: Monostori J. – Óri P. – Spéder Zs.: *Demográfiai portré*, 6, 95-114. o.
111. Kovács M. (2009): Kinyilvánított preferencia és racionalitás, *Közgazdasági Szemle* 56, 546-562 o.
112. Kozma M. – Nagy T. (2002): *Nagy pénz – kis foci, avagy a paradigmaváltás lehetősége a magyar labdarúgásban*; Budapesti Közgazdasági és Államigazgatási Egyetem, Budapest
113. Központi Statisztikai Hivatal (2009): Egészségfelmérés (ELEF), 2009. *Statisztikai tükrök* 4, 50. 1-7 o.
114. Központi Statisztikai Hivatal (2015): Európai Lakosság Egészségfelmérés, 2014. *Statisztikai tükrök* 29, 1-9 o.
115. Laki L. – Nyerges M. (2006): „Kis ország, de sportnagyhatalom”. Esszé A politika és a versenysport évszázados felhőtlen kapcsolata című kézirat rövidített, szerkesztett változata. *Egyenlítő*, 4, 1, 13-17 o.
116. Lalonde M. (1974): *A new perspective on the health of Canadians. A working document*. Ottawa: Government of Canada

117. Lampek K. (2004): *Az iskolai végzettség és az egészségi állapot kapcsolata. Egészségzociológiai vizsgálat a lakosság egészségi állapotában bekövetkező változások megismerésére a magyarországi társadalmi-gazdasági átalakulás időszakában.* Doktori (Ph.D.) értekezés, Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar
118. Lau N. – Makhanya K. – Trengrouse P. (2004): *The corporate social responsibility of sports organizations: The case of FIFA* (4th edition 1–77 o.). International Center for Sports Studies.
119. Lewis L. K. (2007): An organizational stakeholder model of change implementation communication. *Communication Theory*, 17, 176–204 o.
120. Lorange P. (1980): *Corporate Planning: An Executive view point.* Englewood Cliffs, Prentice Hall.
121. Low C. – Cowton C. (2004): Beyond stakeholder engagement: The challenges of stakeholder participation in corporate governance. *International Journal of Business Governance and Ethics*, 1, 1. 45–55. o.
122. Madarász T. (2016): Néhány választott egyéni sportág jelenlegi helyzetének és versenyképességének elemzése Magyarországon. *International Journal of Engineering and Management Sciences*, DOI: 10.21791/IJEMS.2016.1.31. 1, 1, 1-20. o.
123. Magyar Olimpiai Bizottság (2012): A Magyar Olimpiai Bizottság Sportfejlesztési irányai és területei (olimpia.hu/images/MOB/Strategia_2012/MOB_strategia_2012.pdf)
124. Malhotra N. K. – Simon J. (2008): *Marketingkutató*, Akadémiai Kiadó, Budapest.
125. Margolis J.D. – Walsh, J.P. (2001): *People and Profits? The Search for a Link Between the Company's Social and Financial Performance.* Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates
126. Marshall A. (1890): *Principle of Economics.* (First ed.). London: Macmillan.
127. Marosán Gy. (1997): *Stratégiai Menedzsment*, Calibra Kiadó, Budapest.
128. Mason D.S. – Slack T. (1997): Appropriate opportunism or bad business practice? Stakeholder theory, ethics, and the franchise relocation issue. *Marquette Sports Law Journal*, 7, 399-426 o.
129. Matolay R. (2010): Vállalatok társadalmi felelősségvállalása – hatékonysági vonzatok, *Vezetéstudomány*, 41, 7-8. 43-50

130. Mendelow A. L. (1981): *Environmental scanning - The impact of the stakeholder concept*. In Proceedings from the second international conference on information systems, (pp. 407-418). Cambridge, MA.
131. Mitchell R. K. – Agle B. R. – Wood D. J. (1997): Toward a theory of stakeholder identification and salience: Defining the principle of who and what really counts. *The Academy of Management Review*, 22, 853–886. o.
132. Moser M. (2003): *United We Brand: How to create a cohesive Brand that's seen heard and remembered*, Harvard Business School
133. Mullin B. J. – Hardy S. – Sutton W. A. (2007): *Sport Marketing*. Human Kinetics, Leeds, 552. o.
134. Muszbek M. (2016): Sportgazdasági kihívások a mai magyar sportban. *A piaci és /vagy közösségi pénzforrás finanszírozza a hazai sportot?* (letöltés 2017.03.01:http://www.mkt.hu/wpcontent/uploads/2016/09/Muszbeck_Mihaly.pdf)
135. Nádori L. – Bátonyi V. (2003): *Európai Unió és a sport, Uniós csatlakozás a sportban*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs
136. Nagy P. (1995): *Bevezetés a professzionális sport közgazdaságtanába*, BKE jubileumi konferencia kötet, BKE, Budapest
137. Nagykáldi Cs. (1995): Sportcsapatok fejlődésének dinamikája. *Kalokagathia*, 33, 2, 86-93 o.
138. Orosz É. – Kollányi Zs. (2016): *Egészségi állapot, egészség-egyenlőtlenségek nemzetközi összehasonlításban*. In: Kolosi T. – Tóth I. Gy.: Társadalmi Riport. Tárki, Budapest, 334-357. o.
139. Pareto V. (1906): *Manual of Political Economy*, Oxford University Press, 2014.
140. Pava M.L. – Krausz J. (1996): The association between corporate social-responsibility and financial performance: The paradox of social cost, *Journal of Business Ethics*, 15, 3. 321-357 o.
141. Pitts G.B (2001): Sport Management at the Millenium: A defining Moment. *Journal of Sport Management*, 15,1, 1-9 o.
142. Porter M. – Kramer M. (2006): Strategy and society: The link between competitive advantage and corporate social responsibility. *Harvard Business Review*, December, 1–14.
143. Preston L. E. – Sapienza H. J. (1990): Stakeholder management and corporate performance. *Journal of Behavioral Economics*, 19, 4. 361-375 o.

144. Quazi A. M. (2003). Identifying the determinants of corporate managers' perceived social obligations. *Management Decision*, 41, 822–831. o.
145. Rohony Á. (2000): *A futball intézményi rendszerének üzleti átalakulása: makroszintű és mezoszintű elemzések.* in: András Krisztina – Kozma Miklós – Kynsburg Zoltán – Rohony Ákos (2000): Üzleti elemek a labdarúgásban, ISM-kutatás (812-11 futballmenedzsment), zárótanulmány, Budapest, 52-81. o.
146. Sajtos L. – Mitev A. (2007): *SPSS kutatási és adatelemzési kézikönyv*, Alinea Kiadó, Budapest
147. Samuelson, P. (1948): Consumption theory in terms of revealed preference. *Econometrica*, 15. 243-253. o.
148. Sárközy T. (2002): *A Sporttörvény magyarázata.* HVGORAC Lap- és Könyvkiadó Kft, I. rész
149. Sárközy T. (2002): *A Sporttörvény magyarázata.* HVGORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., II. rész
150. Schlee E. E. (1992): Marshall, Jevons and the Development of the Expected Utility Hypotheses. *History of Political Economy*, 24. 3. 729-744. o.
151. Schleicher N. (2007) : *Kvalitatív kutatási módszerek a társadalomtudományokban.* BKF jegyzet. Századvég, Budapest.
152. Schwartz M. S. – Carroll A. B. (2003): Corporate Social Responsibility: A Three Domain Approach. *Business Ethics Quarterly*, 13, 503-530. o.
153. Sen A. K. (1971): Choice Functions and Revealed Preference. *Review of Economic Studies*, 38, 307–317. o
154. Sen A. (1995): *Mortality as an indicator of economic success and failure.* The Development Economics Research Programme, DEP, 66, London: LSE, STICERD.
155. Simon H. (1955): A Behavioral Model of Rational Choice. *Quarterly Journal of Economics*, 69 (February), 99–118. o.
156. Simon H. (1986): Rationality in Psychology and Economics. *Journal of Business*, 59, 4, 209-224. o.
157. Smith A.C.T. – Westerbeek H.M. (2007): Sport as a vehicle for deploying social responsibility. *Journal of Corporate Citizenship*, 25, 43–54.
158. Starik M. (1994): The Toronto Conference: Reflections on stakeholder theory: Essay by Mark Starik. *Business and Society*, 33, 89-95

159. Stoldt G. C. – Dittmore S. W. – Barnvold S. E. (2012): *Sport public relations: managing stakeholder communication* 2nd edition, Human Kinetics, USA
160. Szabó Á. (2009): *A (szabadidő)sport alapfogalmai és kutatott területei*.
Budapesti Corvinus Egyetem
161. Szabó Á. (2012): A magyar szabadidősport működésének vizsgálata - Piacok, értékteremtés, feladatok a szabadidősportban. PhD értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem
162. Székelyi M. – Barna I. (2002): *Túlélőkészlet az SPSS-hez*. Typotex Kiadó, Budapest
163. Tversky A. – Kahneman, D. (1981): The framing of decisions and the psychology of choice. *Science*, 211 (4481), 453–458. o.
164. Újj Z. (2008): *Az utolsó illúzió halála – A magyar sport Peking után*. Zöld Gömb Sportklub 2008 október 28.
165. Varian H. R. (2005): *Mikroökonómia középfokon*, Akadémiai Kiadó, Budapest
166. Veres Z. (2009): *A szolgáltatásmarketing alapkönyve*, Akadémiai Kiadó, Budapest
167. Veres Z. – Hoffmann M. – Kozák Á. (2016): *Bevezetés a piackutatásba*, Akadémiai Kiadó, Budapest
168. Vörös T. (2017): Költség–haszon elemzési keretrendszer sportberuházások társadalmi-gazdasági értékeléséhez. *Közgazdasági Szemle*, 64, 4, 394-420 o.
169. Warren C. – McGraw, A. P. – Van Boven, L. (2011): Values and preferences: Defining preference construction. *Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science*. 2, 2, 193–205. o.
170. www.atletika.hu

7. Mellékletek

- 1. Melléklet: A mini-fókuszcsoporthoz tartozó interjú vázlata*
- 2. Melléklet: Online kérdőív*
- 3. Melléklet: A kérdőívben szereplő érintettek demográfiai jellemzése*

1. Melléklet: Mini-fókuszcsoporth interjúvázlata

Bevezetés

- ✓ Hogyan került kapcsolatba az atlétikával? Mikor?
- ✓ Mi volt az alapképzetés?

Kapcsolatrendszer

- ✓ Kik azok a személyek, csoportok, akikkel kapcsolatban állnak?
moderátor segítség: napszinten például a sportolók
- ✓ Ha a szélesebb kört nézzük, kik azok akik hatással vannak a sportág működésére? Milyen a kapcsolat jellege (rendszeressége, mélysége)?
- ✓ Az Önök klubja esetében konkrétan, hogyan vázolható fel ez a kapcsolatrendszer?
moderátor segítség: milyen kapcsolatban állnak például a médiával vagy szövetséggel?

Egészségügyi dimenzió

- ✓ Egészséges-e a sport (atlétika)?
- ✓ Megállapítható-e az a határ ameddig egészséges?
- ✓ Lehet-e az atlétikának egészségkárosító hatása?
 - Ha igen, mikortól jelentkezhetnek ezek a hatások és milyen formában?
- ✓ Az atlétikában milyen tényezők lehetnek hatással az egészségmegőrzésre és a teljesítményre?
moderátor segítség: Edzés módszertan, edzői vagy sportolói tudatosság, táplálkozás.
- ✓ Mit gondol a különböző teljesítményfokozókról?
 - Szükséges-e a használatuk?
 - Ha igen, miért?moderátor segítség: vitaminok, táplálékkiegészítők szerepe, doppingszerek

Életvitel-nevelés és életmód

- ✓ Milyen formában jelenik meg Önnek az atlétika a mindennapokban?
- ✓ Melyek ezek a területek?
- ✓ Az említett tényezők, milyen hatással vannak az élet többi területére?

- Milyen esetekben hat támogatólag?
- Vannak-e olyan helyzetek, ahol ez negatív módon jelenik meg?

Sportsikerek, példaképek és sportérték

- ✓ Önnek mi számít sportértéknek?
 - Mi a legfőbb értéke az atlétikának?
- ✓ Mi számít Önnek, sikernek az atlétikában?

moderátor: Soroljon fel minél több tényezőt (pl.: fejlődés, eredményesség, példakép)

 - Mi volt a legnagyobb sikere az atlétikában?
 - Volt-e kudarca a sportág kapcsán? Ha igen, mi volt ez?

Üzleti érték

- ✓ Működhet-e az atlétika üzleti alapon?
- ✓ Jelenleg van-e üzleti értéke? (szponzorképesség vs. támogatások)
- ✓ Hogyan látják az atlétika jelenét?

moderátor: versenyrendszer, fejlődési potenciál, anyagi háttér/ finanszírozás, kommunikáció, megélhetés
- ✓ Milyen tényezők mentén lenne érdemes változtatni? Hogyan?

moderátor: az előző válaszokban említett tényezőkre fókuszálva

2. Melléklet: online kérdőív

Atlétika mint komplex sportszolgáltatás

Hargitai Dávid Máté vagyok a Pannon Egyetem Gazdálkodás és Szervezéstudományok Doktori Iskola PhD hallgatója. Kutatásomat az atlétika sportág vonatkozásában végzem, ezért kérném, ha úgy érzi, hogy valamilyen módon kapcsolatban áll a sportággal, kérem töltse ki kérdőívemet.

A kérdőív teljesen anonim, az eredmények a doktori dolgozatomban fognak megjelenni. Segítségét előre is köszönöm

Kérem a kérdéseknél a megfelelő választ karikázza be, vagy írja a pontozott vonalra, vagy tegyen X-et a táblázat megfelelő helyére!

Demográfiai adatok

Neme: *

- Nő
 Férfi

Mi az Ön legmagasabb iskolai végzettsége? *

- kevesebb, mint 8 általános
 8 általános
 szakmunkásképző; szakképzés érettségi nélkül
 szakközépiskolai érettségi; szakképzést követő érettségi
 gimnáziumi érettségi
 érettségit követő, felsőfokra nem akkreditált szakképzés; középfokú technikum
 akkreditált felsőfokú szakképzés; felsőfokú technikum
 főiskola
 egyetem

Lakóhelyének neve: *

Kora *

Ön szerint mi az a három legfontosabb tényező, amit az atlétikán keresztül meg lehet tanulni?

Önnek mi az a három legfontosabb sportérték/sportsiker ami meghatározza az atlétikát?

Ön szerint mi az a három legfontosabb tényező, amely befolyásolja egy atléta egészségét?

Ön szerint mi az a három legfontosabb tényező, amely meghatározhatná az atlétika sportág üzleti alapon történő sikeres működését?

Értelmezze az alábbi állításokat 1 és 6 között, melyek az atlétizálásra vonatkoznak. Mennyire ért egyet azzal, hogy az atlétizálás :*

	1 (egyáltalán nem értek egyet)	2	3	4	5	6 (teljes mértékben egyetértek)	Nem tudom megítélni
Őszinteségre tanít.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tisztességre (fair play) tanít.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Önfegyelemre tanít.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hagyományok tiszteletére tanít.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyitottá tesz új dolgok kipróbálására.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Türelmet tanít.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Javítja a koncentrációképességet.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Megtanítja a közösség tagjának lenni.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Megtanítja beosztani az időt.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Megtanítja feladatorientáltan gondolkodni.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Megtanítja emelt fővel vesztetni.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Megtanítja stresszhelyzetben is jól teljesíteni.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Megtanítja csapatban dolgozni.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Új mozgásformákra tanít, melyek alapja lehet más sportágnak.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A csoportban történő atlétizálás néha érdeklentést szül, ami ronthatja a közösségi morált.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A csoportban lévő normákat könnyen megtanulják az újonnan érkezők.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A felsőoktatás támogatja a profi szintű sportot.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Az élsport és a tanulás mindig összeegyeztethető.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A sport növeli az elköteleződést az aktív életmód iránt.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

A családnak/közvetlen környezetnek meghatározó szerepe van, hogy mit és milyen módon eszik a sportoló.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A táplálékkiegészítők szerepét gyakran túlértékelik.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A táplálékkiegészítők összetételét gyakran a sportolók sem ismerik.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Az atléták esetében a táplálékkiegészítők használata divat lett.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A doppingszert és a táplálékkiegészítőket gyakran összekeverik.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A táplálékkiegészítő a sportolók számára elengedhetetlen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Új mozgásformákra tanít, mely alapja lehet más sportágnak.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A doppingszer használatát nem tartom bűnnek, ha segítségével elérhetővé válik a kitűzött cél.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A doppingszer használatát minden helyzetben elítélem.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A sportoló egészsége fontosabb mint az eredmény.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A sérülések többségéért elsősorban az edző a hibás.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Értékelje az alábbi állításokat 1 és 6 között, melyek az atlétizálásra vonatkoznak. Ön szerint mennyire fontos az atlétikában :*

	1 (egyáltalán nem)	2	3	4	5	6 (teljes mértékben)	Nem tudom megítélni
Legyőzni másokat.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A legjobbnak lenni a sportágban.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mindent megtenni a siker érdekében.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Önmagunkhoz képest fejlődni.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jobbnak lenni mint mások.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A kitűzött célok elérése.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A felmerülő nehézségeket leküzdeni.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Olyan dolgot véghezvinni, amit addig nem sikerült.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Új dolgokat tanulni.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A legjobb tudás szerint teljesíteni.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Megmutatni másoknak, hogy a legjobb vagyok.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Példaképpé válni.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Izgalmas versenyeken részt venni.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jobb sportolóvá válni.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tisztességesen játszani.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fittnek lenni.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sportszerűséget felmutatni.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Minden helyzetben jó teljesítményt elérni.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Másoknak segíteni, ha szükségük van rá.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Közösséghez tartozni.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Értékelje az alábbi állításokat 1 és 6 között, melyek az atlétika sportágára vonatkoznak. Ön szerint alábbi tényezők milyen mértékben vannak hatással az atléta egészségére?*

	1 (egyáltalán nem)	2	3	4	5	6 (teljes mértékben)	Nem tudom megítélni
edző szakmai felkészültsége	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
sportolói hozzáállás / szemlélet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
sportolói adottságok (testalkat, genetika)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
sportolói életvitel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(sport)pszichológus	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
orvosok	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
család	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Értékelje az alábbi állításokat 1 és 6 között, melyek az atlétika sportágára vonatkoznak. Mennyire ért egyet azzal, hogy :*

	1 (egyáltalán nem megfelelő)	2	3	4	5	6 (teljes mértékben megfelelő)	Nem tudom megítélni
Az atlétika trendi sportágnak tekinthető.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Az atlétika a mai napig alulfinanszírozott.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Az atlétikában csak a csúcsteljesítmény adható el.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A szponzorok jelenléte a doppingérzékenység miatt csekély.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Az atlétika a bonyolult szabályrendszere miatt nem eladható.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Az atlétika csekély figyelmet kap a médiától.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Atlétik az a sportág, ahol csak olimpiai bajnokként lehet megélni.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A szakmai fórumok (edző, vezetőképzés) hiánya miatt nem tud fejlődni a sportág.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gyakori az edzői rivalizálás a sportágban, mert kevés a tehetséges atléta.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Az atlétika sokszor doppingbotrányoktól hangos.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Értékelje az alábbi tényezőket 1 és 6 között. Véleménye szerint, milyen mértékben veszik figyelembe az alábbi információforrásokat a döntéshozók az atlétika sportág fejlesztése érdekében?*

	1 (egyáltalán nem)	2	3	4	5	6 (teljes mértékben)	Nem tudom megítélni
Személyes tapasztalat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gazdasági adatok	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Szakmai ismeretek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Külföldi példák	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
EU-s elvárások, irányelvek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tudományos elemzések	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hagyományok, szokások	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pártpolitikai elképzelések	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Érintett

Válassza ki az alábbiak közül az önre leginkább jellemző csoportot!*

- sportoló
- edző, vezetőedző
- szakosztályvezető, club vezető
- irodai dolgozó (club, MASZ, MOB)
- MASZ, MOB vezető
- sportoló hozzátartozója
- média munkatársa
- sportkedvelő, szurkoló
- Szponzor / támogató
- orvos / masszőr
- Other:

Sportoló (atléta)

6. Értékelje az alábbi állításokat 1 és 6 között, melyek az atletizálásra vonatkoznak. Mennyire ért egyet azzal, hogy :*

	1 (egyáltalán nem)	2	3	4	5	6 (teljes mértékben)	Nem tudom megítélni
Az ismeretségi körömben sokan atletizálnak, ezért választottam ezt a sportot.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Örömet jelent számomra, hogy új élményekben lehet részem.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Valaha jó okom volt arra, hogy sportoljak, most azt kérdezem magamtól, valóban folytatnom kellene-e.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Örömet jelent felfedezni új edzés módszereket.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Úgy érzem, hogy képtelen vagyok sikeres lenni a sportágban.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A legjobb módja, hogy emberekkel találkozzak.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Elégedettnek érzem magam, ha nehéz technikákat sajátítok el.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Feltétlenül szükséges, ahhoz hogy jó alakom legyen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Presztízs számomra, hogy atléta vagyok.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Az egyik legjobb módja, hogy több szempontból is fejlesszem magam.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Izgalommal tölt el, hogy részt veszek ebben a tevékenységben	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sportolni kell ahhoz, hogy jól érezzem magam.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gyakran nem látom a célt magam előtt.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Örömet jelent felfedezni új teljesítménynövelő stratégiákat.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mert rendszeresen kell sportolni.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mert szeretem az érzést, hogy kizárhatok mindent és elmerülhetek az edzésben.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mert ez az egyik legjobb módja, hogy fenntartsam a kapcsolatot a barátaimmal.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Örömet jelent új edzéstechnikákat megismerni, amit előtte nem próbáltam még.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Megmutatathatom másoknak, milyen jó vagyok a sportban.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mert rosszul érzem magam, ha nem fordítok időt rá.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Már nem igazán érzem a helyem a sportban.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Örömet lelem benne, hogy nehéz mozdulatsorokat végre tudok hajtani.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mert az embereknek körülöttem fontos, hogy hogyan néznek ki.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mert ez egy hasznos módja annak, hogy olyan dolgokat tanuljak, amit máshol is tudok hasznosítani az életben.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Edző

Értékelje az alábbi állításokat 1 és 6 között, melyek az edzősködére vonatkoznak. Mennyire ért egyet azzal, hogy :*

	1 (egyáltalán nem)	2	3	4	5	6 (teljes mértékben)	Nem tudom megítélni
Az atlétika nálunk családi hagyomány, ezért lettem edző.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Úgy vélem, hogy ez motiváló számomra.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jó érzéssel tölt el.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Élvezem a befektetett munkát.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Élvezem az együttműködést a sportolóimmal.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ebben érzem teljesnek magamat.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Az edzősködés szerves része az életemnek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Az edzősködés személyesíti meg az általam vallott értékeket.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hozzájárul a személyes fejlődésemhez.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hozzásegít személyes céljaim eléréséhez.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ha kilépnék úgy érezném, hogy elbuktam.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Felelősnek érzem magam a sportolóim teljesítményéért.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bennem van a győzni akarás.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gyakran úgy érzem, hogy az edzősködés időpocsékolás.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Néha nem tudom, hogy miért csinálom.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Néha úgy érzem, hogy a befektetett energia nem térül meg.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Néha megkérdőjelezem magamban, hogy továbbra is edzősködjek.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Azt akarom, hogy elismerjenek mások.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Szeretem a győzelemmel járó jutalmat (pl. pénz).	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ezzel tiszteletet váltok ki másokban.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vezető

Értékelje az alábbi állításokat 1 és 6 között, melyek a sportvezetésre vonatkoznak. Mennyire ért egyet azzal, hogy :*

	1 (egyáltalán nem)	2	3	4	5	6 (teljes mértékben)	Nem tudom megítélni
Az atlétika nálunk családi hagyomány, ezért lettem sportvezető.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Úgy vélem, hogy ez motiváló számomra.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jó érzéssel tölt el.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Élvezem a befektetett munkát.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Élvezem az együttműködést a munkatársakkal	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ebben érzem teljesnek magamat.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A vezetés szerves része az életemnek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A vezetés személyesíti meg általam vallott értékeket.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hozzájárul a személyes fejlődésemhez.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hozzásegít személyes céljaim eléréséhez.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ha kilépnék úgy érezném, hogy elbuktam.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Felelősnek érzem magam a sportág teljesítményéért.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bennem van a győzni akarás.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gyakran úgy érzem, hogy a munkám időpocsékolás.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Néha nem tudom miért csinálom.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Néha úgy érzem, hogy a befektetett energia nem térül meg.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Néha megkérdőjelezem magamban, hogy továbbra is sportvezetőként dolgozzak	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Azt akarom, hogy elismerjenek mások.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Szeretem a sikerrel járó jutalmat (pl. pénz)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ezzel tiszteletet váltok ki másokban.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Értékelje az alábbi állításokat 1 és 6 között, melyek az atlétikára vonatkoznak. Mennyire ért egyet azzal, hogy :*

	1 (egyáltalán nem)	2	3	4	5	6 (teljes mértékben)	Nem tudom megítélni
Nézőként hasznos időt tudtok eltölteni a barátaimmal.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A sportág izgalmas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Elúzi a mindennapok gondjait.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vonz a sportág szépsége.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Növeli az önbecsülésem.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A munkám része, hogy a sportágot kövessem.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fontos számomra a sportteljesítmény, ezért támogatom az atlétikát.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Az atlétikát jó szabadidős elfoglaltságnak tartom.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Az atlétika kikapcsolódást jelent számomra.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oldja bennem a feszültséget.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Szórakoztat.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Valahová tartozás érzését nyújtja.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kapcsolatba kerülhetek másokkal.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Egy lehetőség, hogy elfelejtsen a problémáimat.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Csodálattal tudok tekinteni az atléták teljesítményére.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Korábban atletizáltam, ezért a mai napig fontos szerepet tölt be az életemben.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A sportágban rejlő értékek, fontosak számomra.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3. Melléklet: A kérdőívből származtatott érintettek demográfiai jellemzése

Sportolók

Neme

	Gyakoriság	%	Valid %	Kumulált %
Férfi	72	45,6	45,6	45,6
Nő	86	54,4	54,4	100,0
Total	158	100,0	100,0	

Kor

	Gyakoriság	%	Valid %	Kumulált %
1-13	1	0,6	0,6	0,6
14-23	87	55,1	55,1	55,7
24-36	33	20,9	20,9	76,6
37-48	25	15,8	15,8	92,4
49-64	9	5,7	5,7	98,1
65-	3	1,9	1,9	100
Total	158	100	100	

Iskolai végzettség

	Gyakoriság	%	Valid %	Kumulált %
kevesebb, mint 8 általános	1	0,6	0,6	0,6
8 általános	68	43	43	43,7
szakközépiskolai érettségi; szakképzést követő érettségi	6	3,8	3,8	47,5
gimnáziumi érettségi	13	8,2	8,2	55,7
érettségit követő, felsőfokra nem akkreditált szakképzés; középfokú technikum	3	1,9	1,9	57,6
akkreditált felsőfokú szakképzés, felsőfokú technikum	4	2,5	2,5	60,1
főiskola	26	16,5	16,5	76,6
egyetem	37	23,4	23,4	100
Total	158	100	100	

Khi-négyzet teszt			
	Érték	df	2
Pearson Chi-Square	142,179 ^a	35	0,000
Likelihood Ratio	178,326	35	0,000
Linear-by-Linear Association	75,811	1	0,000
Esetek száma	158		

Edzők, testnevelők

Neme				
	Gyakoriság	%	Valid %	Kumulált %
Férfi	26	50,0	50,0	50,0
Nő	26	50,0	50,0	100,0
Total	52	100,0	100,0	

Iskolai végzettség				
	Gyakoriság	%	Valid %	Kumulált %
8 általános	1	1,9	1,9	1,9
szakközépiskolai érettségi; szakképzést követő érettségi	2	3,8	3,8	5,8
főiskola	14	26,9	26,9	32,7
egyetem	35	67,3	67,3	100,0
Total	52	100,0	100,0	

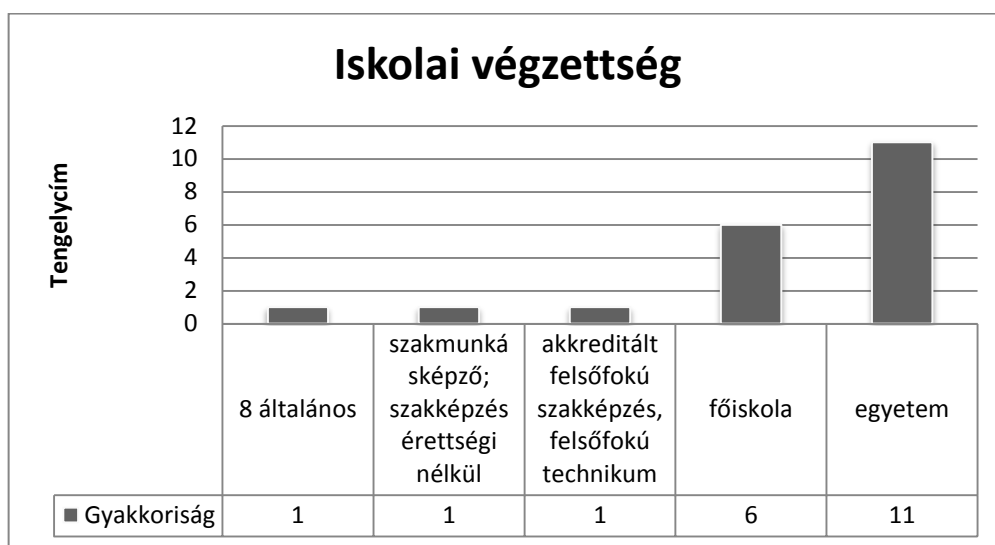
Iskolai végzettség-kor

		kor	iskolai végzettség
Spearman's rho kor	Correlation Coefficient	1,000	-,109
	Sig. (2-tailed)	.	,442
	N	52	52
iskolai végzettség	Correlation Coefficient	-,109	1,000
	Sig. (2-tailed)	,442	.
	N	52	52

Szakosztályvezető / clubvezető / szövetségi vezető / irodista

Életkor

	Gyakoriság	%	Valid %	Kumulált %
14-23	1	5,0	5,0	5,0
24-36	5	25,0	25,0	30,0
37-48	5	25,0	25,0	55,0
49-64	9	45,0	45,0	100,0
Total	20	100,0	100,0	

Sportoló hozzátartozója, sportkedvelő

Neme

	Gyakoriság	%	Valid %	Kumulált %
Valid Férfi	30	42,9	42,9	42,9
Nő	40	57,1	57,1	100,0
Total	70	100,0	100,0	

Életkor

	Gyakoriság	%	Valid %	Kumulált %
14-23	4	5,7	5,7	5,7
24-36	12	17,1	17,1	22,9
37-48	32	45,7	45,7	68,6
49-64	20	28,6	28,6	97,1
65-	2	2,9	2,9	100,0
Total	70	100,0	100,0	

Végzettség

	Gyakoriság	%	Valid %	Kumulált %
8 általános	3	4,3	4,3	4,3
szakközépiskolai érettségi; szakképzést követő érettségi	4	5,7	5,7	10,0
gimnáziumi érettségi	2	2,9	2,9	12,9
érettségit követő, felsőfokra nem akkreditált szakképzés; középfokú technikum	8	11,4	11,4	24,3
akkreditált felsőfokú szakképzés, felsőfokú technikum	6	8,6	8,6	32,9
főiskola	20	28,6	28,6	61,4
egyetem	27	38,6	38,6	100,0
Total	70	100,0	100,0	

Kor és iskolai végzettség összefüggése a csoporton belül

Khi-négyzet teszt

	érték	df	Szignifikancia (2-oldalú)
Pearson Chi-Square	69,981	24	,000
Likelihood Ratio	44,116	24	,007
N	70		

Ordinális változók mérése

			Value	Asymp. Std. Errora	Approx. Tb	Approx. Sig.
Ordinal by Ordinal	Somers' d	Symmetric	,165	,109	1,491	,136
		iskolai végzettség (függő változó)	,173	,115	1,491	,136
		kor2 (függő változó)	,157	,105	1,491	,136

Korreláció				
			iskolai végzettség	kor2
Spearman's rho	iskolai végzettség	Correlation Coefficient	1,000	,197
		Sig. (2-tailed)	.	,102
		N	70	70
	kor	Correlation Coefficient	,197	1,000
		Sig. (2-tailed)	,102	.
		N	70	70